

Türk, İsviçre ve Alman Hukukunda Çocuğun Soyadı[♦]

Der Name des Kindes nach türkischem, schweizerischem und deutschem Recht

Dr. Öğr. Üyesi Kemal Erdoğan*

ÖZ

Kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağına ilişkin TMK m. 187 hükmü, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve bu iptal kararı 28.01.2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Her ne kadar uygulama aksi yönde gelişse de teorik olarak kadınlar artık evlenmekle birlikte kocalarının soyadını taşımak zorunda değildir. Bu durum, çocuğun ana ve baba evli ise ailenin soyadını alacağını öngören TMK m. 321 hükmünü uygulanamaz hâle getirmiştir. Zira artık eşler ortak bir soyadı taşımak, yani aile soyadı edinmek zorunda olmadıklarından, TMK m. 321 hükmü uyarınca evlilik birliği içinde doğan çocuğa hangi soyadının verileceği belirsiz hâle gelmiştir. Olan hukukta çocuğun soyadı konusunda ortaya çıkan boşluğun hâkim tarafından yeni bir hukuk kuralı ihdas edilerek doldurulması gerekmektedir. Kişisel bir değer olan soyadını ilgilendirdiği için, konunun yönetmelikle veya Bakanlığın açıklayıcı yazılarıyla çözülmesi ise mümkün değildir. Hâkim bu boşluğu doldururken İsviçre ve Alman hukukunun da dâhil olduğu kıta Avrupası hukuk sistemlerindeki düzenlemelerden istifade edebilecektir. Buna karşılık, olması gereken hukuk bakımından Türk

* Bu çalışma, 6. Uluslararası Multidisipliner Çocuk Çalışmaları Kongresi'nde "Kadının ve Çocuğun Soyadına İlişkin Güncel Gelişmeler ve Olması Gereken Hukuk Bakımından Bir Öneri" başlığıyla sunulan ve özet metni yayınlanan bildirin genişletilerek makale hâline getirilmiş hâlidir.

* Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, (kemalerdoganhukuk@gmail.com). ORCID ID: 0000-0001-8648-1623.

kanun koyucusu derhâl bütüncül bir anlayışla gerek ailenin gerek çocuğun soyadını yasal bir düzenlemeye kavuşturmalıdır. Kanun koyucu, bu yasal düzenlemeyi yaparken özellikle İsviçre'de 1 Ocak 2013 ve 1 Temmuz 2014 tarihlerinde yürürlüğe giren hükümleri ve Alman hukukunda yürürlükte bulunan hükümlerle 1 Mayıs 2025'te yürürlüğe girmesi beklenen Evlilik ve Doğum Adına İlişkin Hükümlerin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı'nda yer alan hükümleri göz önünde bulundurmalıdır. Çalışmada Türk, İsviçre ve Alman hukukunda çocuğun anne ve/veya babasının soyadını edinmesi ve bu bağlamda Alman hukukunda 1 Mayıs 2025 tarihinde yürürlüğe girmesi beklenen revizyon incelenmiş ve nihayet Türk hukukunda çocuğun soyadının ne şekilde düzenlenmesi gerektiği yönünde bir öneri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadının soyadı, çocuğun soyadı, aile soyadı, soybağının hükümleri, kanun önünde eşitlik ilkesi.

The Surname of the Child Under Turkish, Swiss and German Law

ABSTRACT

Article 187 of the Turkish Civil Code (TCC), which required women to take their husband's surname upon marriage, was repealed by the Constitutional Court, and this repeal decision entered into force on January 28, 2024. Although the practice has developed vice versa, theoretically, women are no longer obliged to bear the surname of their husbands upon marriage. This situation has rendered Article 321 of the TCC, which stipulates that the child shall take the surname of the family if the parents are married, inapplicable. Since the spouses are no longer obliged to bear a common surname, in other words, to adopt a family surname, it has become uncertain which surname will be given to the child born within the marriage union in accordance with Article 321 of the TCC. The gap in the existing law regarding the surname of the child must be filled by the judge through judicial rulemaking. Since it concerns the surname, which is considered a personal right, it is not possible to resolve the issue by guidelines or explanatory letters of the Ministry. While filling this gap, the judge may make use of the

regulations in continental European legal systems, including Swiss and German Law. On the other hand, from a de lege ferenda perspective, the Turkish legislator should immediately regulate the surname of both the family and the child with a holistic approach. While making this legal regulation, the legislator should take into consideration the provisions that entered into force on January 1, 2013, and July 1, 2014, in Switzerland, the provisions in force in German Law, and the provisions in the Draft Law on the Amendment of the Provisions on Marriage and Birth Name, which is expected to enter into force on May 1, 2025. In this study, the child's adoption of the surname of the mother and/or father under Turkish, Swiss, and German Law and the revision expected to enter into force on May 1, 2025, under German Law in this context are examined, and finally, a suggestion is made as to how the surname of the child should be regulated under Turkish Law.

Keywords: *Woman's surname, child's surname, married name, provisions of paternity, the equal protection of law.*

GİRİŞ

Kişilerin belirli bir soydan geldiğini gösteren ve aynı adı taşıyan kişilerin birbirinden ayırt edilmesini sağlayan ada, soyadı denilmektedir¹. 21.06.1934 tarih ve 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun² (SK)

¹ Benzer tanımlar için bkz. Yıldız Abik, *Kadının Soyadı ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 31; Jale G. Akipek/Turgut Akıntürk/ Derya Ateş, *Türk Medenî Hukuku, Cilt I, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 12. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 424; Ayça Akkayan-Yıldırım, "Evlilik Dışı Çocuğun Soyadı ve 02.07.2009 Tarih 2005/114 E. 2009/105 K. Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararının Bu Bağlamda Değerlendirilmesi", *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 69*; Serkan Ayan, "Anayasa Mahkemesi Kararları ve Çocuklar ile Kadının Soyadına İlişkin Değişiklik Tasarısı Taslağı Işığında Soyadının İlk Kez Edinilmesi, Kendiliğinden Değişmesi ve Değiştirilmesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 4, 2012, s. 20*; Başak Başoğlu, "Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2017, s. 352*; Cem Baygın, *Soybağı Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 97*; Seda İrem Çakırca, "Kadın

Erkek Eşitliği Açısından MK.m.187'nin Değerlendirilmesi", *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, C. I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 703*; Özgün Çelebi, "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Kadının Soyadı ve Soyadının Çocuğa Aktarımı", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2, 2019, s. 550*; Damla Özden Çelt, "TMK m. 187'nin İptali Kararının Çocuğun Soyadına Olası Etkileri ve Olması Gereken Hukuk Bağlamında Bir Öneri", *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 2, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılına Armağan, 2023, s. 1071*; Mustafa Dural/Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku, 16. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015, N. 832*; Esra Dursun, *Türk Medeni Hukukunda Kadın ve Çocuğun Soyadı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 8*; Kübra Kamelya Efedayioğlu, "Evli Kadının Soyadı Problemi", *Ankara Barosu Dergisi, C. 77, S. 4, 2019, s. 5-6*; Özge Erbek-Odabaşı, "Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde Evli Kadının Soyadı", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S. 1, 2017, s. 47*; Arzu Genç-Ardemir, "Türk Hukukunda Anne ve Babası Evli Olan Çocuğun Soyadı ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 2, C. 9, S. 1, Özel Sayı, Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan, 2011-2012, s. 731*; Mahir Ersin Germeç, "Çocuğun Soybağı ve Soyadı", *Terazi Hukuk Dergisi, Y. 7, S. 67, 2012, s. 67*; Ayşe Havutcu/Yasemin Kalkancı, "Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları Işığında Kadının Soyadı", *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2020, s. 137*; Serap Helvacı/Gediz Kocabaş, "Fransız, Alman, İsviçre ve Türk Hukuklarında Kadının Soyadı", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 21, S. 2, Prof. Dr. Mehmet Âkif Aydın'a Armağan, 2015, s. 615*; Pelin Işıntan, "Anayasa Mahkemesi'nin 8.12.2011 Tarihli Kararı Işığında Türk Hukukunda Velayet Hakkı Kendisine Verilmiş Kadının Çocuğun Soyadını Seçme Hakkı Mevcut Mudur?", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1, 2012, s. 265*; Ebru Karaman, "Türk Hukukunda Evli Kadının Soyadı", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Y. 5, S. 49, 2017, s. 44-45*; Kumru Kılıçoğlu-Yılmaz, "Kadının Bitmeyen Soyadı Sorunu", *Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2014, s. 583*; Süleyman Mortaş, "Evlene Kadın ile Velayeti Kadına Bırakılan Çocuğun Soyadının Belirlenmesinde 'Kocanın Soyadı' Parametresi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S. 2, s. 2016, s. 313, dn. 1*; M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku, Gerçek ve Tüzel Kişiler, 15. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015, s. 106*; Saibe Oktay-Özdemir, "Soyadı ile İlgili İsviçre Medeni Kanunu'nda 2013 Yılında Yürürlüğe Giren Değişiklikler ile Türk Hukukundaki Durumun Karşılaştırılması", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları*

1'inci maddesine göre, "Her Türk öz adından başka soy adını da taşımağa mecburdur". Hükümden anlaşılacağı üzere, her Türk vatandaşının hayatı boyunca bir soyadı taşıma zorunluluğu ve yükümlülüğü bulunmaktadır³. Soyadı kişinin kimliğinin ayrılmaz bir parçası olup,

Dergisi, C. 22, S. 3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. II, 2016, s. 2019; Bahar Öcal-Apaydın, "Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı Meselesi Çözümüne Kavuşturulmuş Mudur?", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 2, 2015, s. 427; Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, s. 208-209, 1010; Mehmet Gökhan Pehlivan, "Soyadı Kavramı ve Küçüklerin Soyadı ile Velayet Hakkı Arasındaki İlişkinin Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 7, 2016, s. 797; Sera Reyhani-Yüksel, "Türk Medenî Kanunu Bakımından Kadın-Erkek Eşitliği", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 2, 2014, s. 182; Selin Sert-Sütçü, "Soybağının Kurulması", *Çocuk Hukuku, Genel Esaslar ve Güncel Meseleler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 294; Süleyman Yılmaz/Gökçe Filiz Çavuşoğlu, "Soyadı Üzerine Güncel Hukukî Sorunlar", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 1, 2020, s. 4-5; Yeliz Yücel, *Türk Medeni Hukukunda Boşanma Halinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 200.

² RG. T. 02.07.1934, S. 2741.

³ Abik, s. 37; Pakize Ezgi Akbulut, "Türk ve Alman Hukuku'nda Evlenme ve Boşanmanın Kişinin Soyadına Etkisi ve Milletlerarası Özel Hukukta Ortaya Çıkan Sorunlar", *İzmir Barosu Dergisi*, Y. 76, S. 3, 2011, s. 62; Akkayan-Yıldırım, s. 69; Çelt, s. 1071-1072; Erbek-Odabaşı, s. 47; Erdoğan, İhsan, "Şahsiyeti İncitici Soyadı Meselesi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1-2, Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağan, 1998, s. 705; Deniz Ergene, "İnsan Hakları Hukukundaki Gelişmeler Işığında Türk Hukukunda Kadının ve Çocuğun Soyadı Meselesi ve Medenî Kanun'da Değişiklik Önerisi", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 31, S. 2, 2011, s. 128; Germeç, s. 67; Ece Göztepe, "Anayasal Eşitlik İlkesi Açısından Evlilikte Kadınların Soyadı", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 54, S. 2, 1999, s. 114; Zeynep Güler, *Türk Hukuku'nda Kadının Soyadına İlişkin Gelişmeler Çerçevesinde Çocuğun Soyadı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 19; Işıntan, s. 266; Nurten İnce, "Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı", *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S. 2, 2017, s. 38; Kılıçoğlu-Yılmaz, s. 583; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 107; Hayrunnisa Özdemir, "Türk ve İsviçre Medenî Hukuku'nda Ad Üzerindeki Hak ve

kişiyi sıkı suretle bağlı, vazgeçilemez ve devredilemez mutlak bir haktır. Bu bakımdan soyadı, kişilik hakkının korumasından yararlanmaktadır⁴. Kanun koyucunun diğer kişisel değerlerden farklı

Korunması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 57, S. 3, 2008, s. 566, 571; Burak Özen, “Soyadının Soybağı Yoluyla Kazanılması ve Bu Yolla Kazanılan Soyadında Değişiklik Yapılması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 16, S. 3-4, 2010, s. 171; Pehlivan, s. 798. Soyadı Kanunu yürürlüğe girdiği zaman, ayırt etme gücüne sahip ergin kişilere bir ismi soyadı olarak seçme hakkı ve görevi vermiştir. Ancak Soyadı Kanunu’nun 3’üncü maddesine göre, “Rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle umumi edelere uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan soyadları kullanılamaz”. Şayet ergin olan kişi akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle vesayet altına alınmışsa, onun soyadını seçme hakkı babasına, yok ise anasına, o da yok ise vasisine verilmiştir (SK m. 5). Evlilik birliğinde ise soyadı seçme hakkı ve vazifesi kural olarak kocaya tanınmış (SK m. 4/I); koca ölmüş ve karısı yeniden evlenmemişse ya da evlilik birliği devam etmesine rağmen koca akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle vesayet altında bulunuyor ise, soyadını seçme hakkı ve vazifesi karıya tanınmıştır (SK m. 4/II). Ne var ki, koca öldükten sonra karı yeniden evlenmişse ya da koca akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle vesayet altına alınmış ve evlilik de son bulmuşsa soyadını seçme hak ve vazifesi, çocuğun baba cihetinden olan kan hısımlarından en yakın erkeğe ve bunların en yaşlısına, yok ise vasiye verilmiştir (SK m. 4/III). Bununla birlikte, bazı kişilerin soyadı seç(e)meyebileceklerini göz önünde tutan kanun koyucu, bu kişilere (kendiliklerinden soyadı seçmeyenlere veya anası babası belli olmayan çocuklara) ad takma yetkisinin ana kütüğün bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna ait olduğunu öngörmüştür (SK m. 8).

⁴ Verena Bräm, *Zürcher Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band II, Das Familienrecht, 1. Abteilung: Das Eherecht (Art. 90-251 ZGB), 2. Teilband, 1c. Unterteilband: Die Wirkungen der Ehe im allgemeinen, Art. 159-180*, 3. Auflage, Schulthess Verlag, Zürich, 1998, Art. 160, N. 7; Roland Bühler, “Art. 270-270b ZGB”, *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB*, Hrsg. Thomas Geiser/Christiana Fountoulakis, 6. Auflage, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2018, N. 3; Christian Fraefel, “Art. 270-270b ZGB”, *CHK- Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht Art. 1-456 ZGB - Partnerschaftsgesetz*, Hrsg. Ruth Arnet/Peter Breitschmid/Alexandra Jungo, 4. Auflage, Schulthess, Zürich, 2023, N. 2;

Cyril Hegnauer, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band II, Das Familienrecht, 2. Abteilung: Die Verwandtschaft, 2. Teilband: Die Wirkungen des Kindesverhältnisses, 1. Unterteilband: Die Gemeinschaft der Eltern und Kinder, Art. 270-275 ZGB, Die Unterhaltspflicht der Eltern, Art. 276-295 ZGB*, Hrsg. Heinz Hausheer, Stämpfli Verlag, Bern, 1997, Art. 270, N. 2; Margot Michel/Christina Schlatter, "Art. 270-270b ZGB", *Kurzkommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, 2. Auflage*, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2018, N.1a; Claudia Stehli, "Art. 270-270b ZGB", *Orell Füssli Kommentar, ZGB-Kommentar*, Hrsg. Jolanta Kren Kostkiewicz/Stephan Wolf/Marc Amstutz/Roland Fankhauser, 4. Auflage, Orell Füssli Verlag, Zürich, 2021, Art. 270, N. 1; Abik, s. 37-41, 63; Akbulut, s. 62; M. Gözde Atasayan, "Kadının Soyadı da Yok", *Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013, s. 201; Ayan, s. 20; Başoğlu, s. 352; Ebru Ceylan, *Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006, s. 51; Çakırca, Kadın Erkek Eşitliği, s. 704; Seda İrem Çakırca, "Evliliğin Soyadına İlişkin Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 70, S. 2, 2012, s. 145-146; Çelebi, s. 550-551; Çelt, s. 1070-1071; Yasemin Durak/Nurşen Ayan, "Anayasa Mahkemesinin Türk Medeni Kanunu'nun 187. Maddesini İptal Etmesi Çerçevesinde Kadının ve Çocuğun Soyadının Değerlendirilmesi", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, 2023, s. 364; Dursun, s. 14; Efedayıoğlu, s. 5; Ekşi, s. 313; Gülçin Elçin Grassinger, *Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velâyet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 25; Erbek-Odabaşı, s. 46; Ergene, s. 125; Göztepe, s. 115; Güler, s. 19-20; Kudret Güven, *İsviçre Medeni Kanunu'ndaki Son Gelişmeler*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2023, s. 246, 407-408; Havutcu/Kalkancı, s. 137-138; Helvacı/Kocabaş, s. 616; Işıntan, s. 266; İnce, s. 38; Ahmet Kalender, "Evliliğin Genel Hükümleri", *Medeni Hukuk-II, Aile Hukuku*, Ed. Metin İkişler/ Özlem Tüzüner, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 216; Karaman, s. 45; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2022, s. 475; Oğuzman/ Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 106; Oktay-Özdemir, *İsviçre Medeni Kanunu*, s. 2019; Öcal-Apaydın, s. 427-428; Özen, Soybağı, s. 171; Öztan, s. 208-209, 1010; Pehlivan, s. 798; Selâhattin Sulhi Tekinay, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 281; Yılmaz/Çavuşoğlu, s. 5-6; Yücel, s. 199-200. Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 7'nci maddesine göre, her çocuk doğumundan itibaren bir isim hakkına sahiptir. Bkz. Başoğlu, s. 352; Çelt, s. 1075; Ergene, s. 126-127.

olarak TMK m. 26-27 hükümleriyle adı ayrıca koruması, kişisel değerlerden birisi olan ada ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

Türk hukukunda çocuğun adını velâyet hakkı kapsamında ana ve babanın koyacağı kabul edilmiştir (TMK m. 339/V). Buna karşılık, çocuğun soyadı velâyet hakkının kapsamında düzenlenmemiş, doğrudan soybağı ilişkisinin bir hükmü olarak ele alınmıştır⁵. Kanun koyucunun çocuğun soyadının belirlenmesinde temel hareket noktası, soybağının kurulup kurulmamasıdır⁶. Soybağı, kan bağı ya da evlât edinme yoluyla kurulabilir. Çocuk ile anası arasında kan bağına dayanan soybağı doğumla kurulmakta iken; baba ile çocuk arasındaki soybağı ana ile evlilik, tanıma veya babalık davası yollarından birisi ile kurulmaktadır. Baba ile soybağının kurulması hâlinde çocuk, babasının soyadını alacakken; baba ile soybağının kurulmaması hâlinde ise anasının soyadını taşıyacaktır. Soybağının evlât edinme yoluyla kurulmasında da evlât edinilen küçük, kural olarak evlât edinenin soyadını alacaktır (TMK m. 314/III)⁷.

Çocuğun soyadını kazanmasında öncelikle baba ile soybağının kurulup kurulmadığı önem taşımakta; çocuğun ana ile soybağının kurulması ancak babası ile soybağının kurulmadığı durumlarda rol oynamaktadır. Ne var ki, Anayasa Mahkemesi'nin gerek somut norm denetimi gerek bireysel başvuru yoluyla önüne gelen uyuşmazlıklarda verdiği kararlar⁸, çocuğun soyadının belirlenmesinde artık soybağının değil, velâyet hakkının kıstas alınması gerektiği fikrini uyandırmıştır. Bununla birlikte, mehaz İsviçre Medeni Kanunu'nda (ZGB) 1 Ocak 2013 ve 1 Temmuz 2014 tarihlerinde yürürlüğe giren değişiklikler ile Alman Medeni Kanunu'nda (BGB) meselenin düzenlenişi, çocuğun soyadının

⁵ Hatice Kübra Ercoşkun Şenol, "Soybağı", Aile Hukuku, Ed. Şebnem Akipek Öcal/Hayrunnisa Özdemir, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 398-399.

⁶ Ercoşkun Şenol, s. 396.

⁷ Gözde Çağlayan Aygün, "Evlat Edinme", Aile Hukuku, Ed. Şebnem Akipek Öcal/Hayrunnisa Özdemir, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 448.

⁸ AYM, Başvuru No: 2013/3434, T. 25.06.2015, (RG. T. 02.10.2015, S. 29490); AYM, Başvuru No: 2013/9880, T. 11.11.2015, (RG. T. 31.12.2015, S. 29579).

belirlenmesi bakımından temel kriter olarak velâyet hakkının dikkate alındığını göstermektedir⁹.

Türk hukukunda kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağına ve yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabileceğine yönelik Türk Medeni Kanunu'nun 187'nci maddesi Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olup, hâlihazırda bu konuda yasal bir düzenleme yapılmamıştır. Gerek hukuk öğretisinde gerek kamuoyunda mesele, sadece kadının (ya da ailenin) soyadı bağlamında tartışılmakta; ancak ailenin soyadına yönelik düzenlemelerin çocuğun soyadını nasıl etkileyeceği meselesi ikinci plana atılmaktadır. "Eşler boşanır ama olan, çocuklara olur" şeklinde Anadolu'da yaygın olan atasözünde de belirtildiği üzere, peki ya çocukların soyadı ne olacaktır? Hâlihazırda TMK m. 187 hükmü iptal edildiği için, kadının kocasının soyadını taşımasını gerektiren yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Uygulamada kadınlar hâlen kocalarının soyadını kullanmak zorunda bırakılırsalar¹⁰ da iptal hükmünün yürürlüğe girdiği 28.01.2024 tarihinden itibaren yapılan evliliklerde kadınlar, teorik olarak kocalarının soyadını almak zorunda olmayıp, kendi bekârlık soyadlarını kullanmaya devam etmelidirler¹¹. Hatta

⁹ Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 8; Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 1; Ayan, s. 35.

¹⁰ Uygulamada Nüfus Müdürlükleri, 8.5.2020 tarihli ve 2505 sayılı Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği'nin (RG. T. 9.5.2020, S. 31122) "Evlenen kadının soyadı" başlıklı 24'üncü maddesinde evlenen kadının kocasının soyadını alacağına belirtildiğini ifade etmekte ve her ne kadar TMK m. 187 hükmü iptal edilmiş olsa bile eski uygulama devam etmektedir. Ne var ki, bu uygulamanın temel bir hukuk ilkesi olan normlar hiyerarşisine aykırı olduğu açıktır. Kişisel değerlerden birisi olan soyadını değiştirme zorunluluğu, ancak kanuni bir düzenleme ile öngörülebilir. Mevcut durumda kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağına yönelik kanuni bir düzenleme bulunmadığından, teorik olarak artık kadınların soyadının değişmezliği ilkesinin benimsendiği sonucuna ulaşılmalıdır. Aynı yönde bkz. Hayriye Şen Doğramacı, "Evliliğin Hükümleri", *Aile Hukuku*, Ed. Şebnem Akipek Öcal/Hayrunnisa Özdemir, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 246.

¹¹ Aynı yönde bkz. Çelt, s. 1068, 1077-1078.

kanaatimizce iptal hükmünün yürürlüğe girmesinden sonra evlenen kadınların, istemleri hâlinde bile kocalarının soyadını kullanma imkânı bulunmamakta olup, şayet arzu ederlerse soyadının değiştirilmesi davası açmaları gerekmektedir. Bu durum karşısında 28.01.2024 tarihinden sonra kurulan bir evlilik içinde doğan çocuğun kimin soyadını alacağı hususu akla gelmektedir. Nitekim TMK m. 321 hükmünde, “çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; (...) soyadını taşır” şeklinde bir düzenleme bulunmaktaysa da; pozitif hukuk bakımından hâlihazırda bir aile soyadı mevcut olmadığından çocuğun kimin soyadını alacağı meselesi gündeme gelecektir. Diğer taraftan, hâlen yürürlükte bulunan 25.4.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu (NHK)¹² m. 28/IV, “Tanınan veya babalığa hüküm kararı ile soybağı kurulan çocuklar babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile nakledilir” şeklinde bir hüküm içermektedir. Hâl böyle olunca TMK m. 187 hükmünün iptali nedeniyle oluşan kanun boşluğu, NHK m. 28/IV hükmü genişletici yoruma tabi tutularak anası bekârlık soyadını taşımaya devam etse bile babası ile herhangi bir yolla soybağı kurulan çocuğun babasının soyadını alacağı ileri sürülebilir.

Öte yandan, kişinin kimliğini geliştirebilmesi ve bireyselleşebilmesi için, bir soyadına sahip olması ve sahip olduğu bu soyadının sürekli değişime uğramaması gerekmektedir. Buna “soyadının değişmezliği” ilkesi denilmektedir¹³. Soyadının değişmesini gerektiren haklı nedenler varsa da kişiye kendi kararını verebilme fırsatı sunulmalıdır. Türk Medeni Kanunu’nun evli kimsenin evlât edinilmesinde eşinin rızasını aramasının bir sebebi olarak evlât edinme işleminden sonra evlâtlıkla birlikte eşinin de soyadının değişme ihtimali gösterilmektedir¹⁴. O hâlde, kocanın (dolayısıyla kadının) evlât edinme işlemi nedeniyle soyadının değişmesine karısı, engel olabilmektedir. Diğer bir deyişle, Türk Medeni Kanunu kişiye soyadını belirleme

¹² RG. T. 29.04.2006, S. 26153.

¹³ Serap Helvacı, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin Kararları Işığında Evli Kadının Soyadı”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 35, S. 1, 2015, s. 158.

¹⁴ Mustafa Dural/Tufan Öğüz/Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku*, 16. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, N. 1581.

noktasında kısmi bir imkân tanımıştır. Kanaatimizce bu imkânın oldukça dar bir kapsamda tutulmaması ve kamu düzenini bozmayacak kadar genişletilmesi yerinde olur.

Bu çalışmada, öncelikle Türk hukukunda çocuğun soyadı konusu ele alınacak; hemen ardından İsviçre ve Alman hukukunda çocuğun soyadının belirlenmesinde kabul edilen ölçütlere ve gelişmelere yer verilecektir. Nihayet İsviçre ve Alman hukukundaki gelişmeler dikkate alınarak Türk Medeni Kanunu'nda yapılması düşünülen soyadı revizyonunda çocuğun soyadının ne şekilde düzenlenmesi gerektiği yönünde bir öneri getirilecektir.

I. TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUĞUN SOYADI

Çocuğun soyadı, Türk Medeni Kanunu'nda "Soybağının Hükümleri" başlığı altında, 321'inci maddede emredici olarak¹⁵ düzenlenmiştir. Buna göre, "*Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin*¹⁶; (...)

¹⁵ TMK m. 321 hükmünün emredici bir hüküm olduğu yönünde bkz. Abik, s. 139; Ece Baş-Süzel/ Gökçe Kurtulan, "Çocuğun Soyadına İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının İncelenmesi", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 135-136, 2015, s. 80; Başoğlu, s. 353; Çelt, s. 1076; Dural/Öğüz/Gümü, N. 835; Dursun, s. 62; Ergene, s. 139; Genç-Arıdemir, Sorunlar, s. 738; Güler, s. 152; Mortaş, s. 317; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 109; Oktay-Özdemir, İsviçre Medeni Kanunu, s. 2029; Öcal-Apaydın, s. 426, 429; Özdemir, s. 571; Özen, Soybağı, s. 173; Öztan, s. 209, 1010-1011; Pehlivan, s. 801; Sert-Sütçü, s. 295.

¹⁶ Türk hukukunda aile soyadı bakımından birlik ilkesi geçerli idi ve TMK m. 187 hükmüne göre aile soyadı, kocanın soyadı idi. Hükümde kadının evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde kendi soyadını kullanabilmesine olanak tanınmıştı. Ancak evli olan kadının bu hüküm uyarınca evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanması mümkün değildi. Ayrıca birlik ilkesi uyarınca ailede koca, karı ve çocukların aynı soyadını taşımaları gerekmektedir. Ancak bu konuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ve Anayasa Mahkemesi'nin verdiği ihlâl kararları neticesinde Yargıtay da evli kadınların tek başına bekârlık soyadını kullanmalarının yolunu açmıştı. Ne var ki, TMK m. 187 hükmü Anayasa Mahkemesi'nin 22.02.2023 tarihli ve 2022/155 Esas, 2023/38 Karar sayılı kararıyla iptal edilmiş, iptal kararı 28.04.2023 tarihinde 32174 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmış ve 28.01.2024

soyadını taşır. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır". Hükümden anlaşılacağı üzere, çocuğun hangi soyadını alacağı konusunda temel ölçüt, ananın ve babanın evli olup olmamasıdır. Diğer bir deyişle, çocuğun doğumla kimin soyadını alacağı belirlenirken öncelikle ortada bir ailenin olup olmadığına, diğer bir deyişle çocuğun evlilik içinde doğup doğmadığına bakılmalıdır¹⁷.

A. EVLİLİK İÇİNDE DOĞAN ÇOCUĞUN SOYADI

TMK m. 321-c.1 hükmüne göre, ana ve babası evli olan çocuk ailenin soyadını almak zorundadır. Diğer bir deyişle, Türk hukukunda geçerli olan ailenin soyadında birlik ilkesi uyarınca eşlerin ve çocukların aynı soyadını taşımaları gerekmektedir¹⁸. Öncelikle hükümde geçen "ana ve baba evli ise" ibaresinden ne anlaşılması gerektiği açıklanmalıdır. Acaba ana ve baba, çocuğun doğduğu anda mı yoksa çocuğun ana rahmine düştüğü anda mı evli olmalıdır? Çocuğun varlık kazandığı ve dünyaya gelmeden önce ana rahminde geçirdiği sürecin ilk ve son anları bu iki andır. TMK m. 321/c.1 hükmünde bu sorunun cevabı net bir şekilde verilmemiştir. Ne var ki öğretilerde haklı olarak kabul edildiği üzere¹⁹, ana ve babanın evli olması ibaresi, hem çocuğun ana

tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kadının soyadı ve daha doğru bir ifadeyle aile soyadı meselesi, çocuğun soyadı ile de yakından ilgilidir. Ancak bu konu önceden çok defa incelendiğinden çalışmanın kapsamını gereğinden fazla genişletmemek amacıyla kadının soyadı konusuna değinilmemiştir.

¹⁷ Abik, s. 139; Dursun, s. 46-47; Güler, s. 151; Mortaş, s. 316; Yılmaz/Çavuşoğlu, s. 12.

¹⁸ Ayan, s. 20; Mustafa Alper Gümüş, *Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m. 185-281)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 23; Havutcu/Kalkancı, s. 140.

¹⁹ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 425; Akkayan-Yıldırım, s. 70; Cem Baygın, "Kan Bağına Dayanan Soybağı", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1-4, 2002, s. 278; Baygın, *Soybağı Hukuku*, s. 98; Çelebi, s. 571; Çelt, s. 1075, dn. 54; Dural/Öğüz, N. 858; Dursun, s. 48; Erbek-Odabaşı, s. 48; Genç-Arıdemir, *Sorunlar*, s. 733; Güler, s. 153; Işıntan, s. 267; Mortaş, s. 316-317; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 109; Oktay-Özdemir, *İsviçre Medeni Kanunu*, s. 2029; Öcal-Apaydın, s. 450; Özen, *Soybağı*, s. 174; Öztan, s. 1011; Sert-Sütçü, s. 295; Gamze Turan-Başara, "Ana ile Evlilik Dışında Doğan Çocuk Arasındaki İlişkiyi Düzenleyen Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin

rahmine düştüğü anı hem de doğum anını kapsayacak şekilde yorumlanmalıdır. Diğer bir deyişle, ana ve babanın evli olmasından kasıt, babalık karinesinin uygulandığı hâllerdir. Zira öğretilerdeki bu görüşün aksine hükmü dar yorumlayarak evliliğin mevcudiyetini sadece çocuğun doğduğu anda aramak, Türk Medeni Kanunu'nun babalık karinesine ilişkin hükümlerini anlamsız kılmaktadır. Hâl böyle olunca, doğumu anında anası ve babası evli olan ya da evlilik dışında doğmuş olsa bile evlilik içinde ana rahmine düşen çocuk, ailenin soyadını taşır. Bu nedenle, evliliğin sona ermesinden itibaren üçyüz gün içinde doğan çocuk, ailenin soyadını almalıdır. Zira bu süre içinde doğan çocuk, babalık karinesinden faydalanmaktadır (TMK m. 285)²⁰. Hatta bu süre geçtikten sonra doğan çocuk, ananın evlilik sırasına gebe kaldığı ispatlanabilirse kocaya bağlanmakta (TMK m. 285/II) ve böylece ailenin soyadını alması gerekmektedir²¹. Aynı şekilde, baba ile soybağının sonradan evlenme yoluyla kurulması hâlinde de evlilik dışında doğan çocuk kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tabi olacağından (TMK m. 292), bu çocuk da ailenin soyadını taşımaktadır²².

Değerlendirilmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 131, 2017, s. 216; Yücel, s. 203.

²⁰ Bkz. Akkayan-Yıldırım, s. 70; Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması*, 7. Baskı, Pegem Akademi, Ankara, 2020, s. 121; Ayan, s. 23; Başoğlu, s. 354; Baygın, *Soybağı Hukuku*, s. 98; Çelt, s. 1075, dn. 54; Dural/Öğüz, N. 587-859; Dursun, s. 48-49; Efedayioğlu, s. 8; Erbek-Odabaşı, s. 48; Erdoğan, s. 707; Genç-Arıdemir, *Sorunlar*, s. 734-737; Germeç, s. 67; Güler, s. 153; Mortaş, s. 316-317; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 109; Oktay-Özdemir, *İsviçre Medeni Kanunu*, s. 2029; Öcal-Apaydın, s. 450; Özen, *Soybağı*, s. 174; Pehlivan, s. 801; Sert-Sütçü, s. 295; Abdulkerim Yıldırım, *Türk Aile Hukuku*, 5. Baskı, Monopol Yayınları, Ankara, 2023, s. 147; Yılmaz/Çavuşoğlu, s. 12; Yücel, s. 203.

²¹ Dural/Öğüz, N. 587-859; Efedayioğlu, s. 8; Erbek-Odabaşı, s. 48; Güler, s. 153; Özen, *Soybağı*, s. 174, dn. 11; Pehlivan, s. 801; Yücel, s. 208.

²² Abık, s. 55; Akkayan-Yıldırım, s. 70, 77; Baygın, *Kan Bağı*, s. 279; Çelebi, s. 571; Çelt, s. 1075, dn. 54; Dural/Öğüz, N. 587-859; Dursun, s. 48; Erbek-Odabaşı, s. 48; Genç-Arıdemir, *Sorunlar*, s. 737; Germeç, s. 67; Güler, s. 153; Mortaş, s. 317; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 110; Oktay-Özdemir,

Kocanın gaipliğine karar verilmesi hâlinde çocuğun hangi soyadını alacağı meselesi de ayrıca incelenmelidir. Şöyle ki eşlerden birisi hakkında gaiplik kararı alınması, Türk hukukunda evliliği kendiliğinden sona erdirmemektedir. TMK m. 131 hükmüne göre, *“Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmemişçe yeniden evlenemez”*. Ayrıca, Türk Medeni Kanunu’nda gaiplik kararının ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haberin alındığı günden başlayarak hüküm doğuracağı öngörülmüştür (TMK m. 35/II). Bu durumda, gaiplik kararının hüküm ve sonuçlarını doğurduğu ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haberin alındığı gün ile evliliğin feshedilmesi arasındaki süreçte doğan çocuğun soyadının ne olacağı akla gelmektedir. TMK m. 285/III hükmünde, *“Kocanın gaipliğine karar verilmesi hâlinde üçyüz günlük süre, ölüm tehlikesi veya son haber tarihinden işlemeye başlar”* şeklinde bir düzenleme yapılarak babalık karinesi sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla kocanın ölüm tehlikesi içinde kaybolmasından veya ondan son haber alındığı günden itibaren üçyüz gün geçtikten sonra doğan çocuk, bu ihtimalde babalık karinesi geçerli olmadığı için kocanın değil, annesinin soyadını almalıdır²³. Ancak belirtmek gerekir ki, çocuğun doğumu anında annesi ile koca arasındaki evlilik hukuken devam etmektedir. Bu nedenle, gaiplik kararı verilmeye kadar çocuğa hâlihazırda mevcut olan babalık karinesi gereğince kocanın soyadı verilir. Ne var ki sonradan verilen gaiplik kararıyla birlikte babalık karinesinin etkisi de geçmişe etkili olarak ortadan kalkmakta ve çocuğun soyadı kendiliğinden annesinin kendisini doğurduğu andaki soyadıyla değişmektedir²⁴.

İsviçre Medeni Kanunu, s. 2029; Özen, Soybağı, s. 181; Öztan, s. 1014; Pehlivan, s. 801; Sert-Sütçü, s. 295; Yıldırım, s. 148; Yılmaz/Çavuşoğlu, s. 12, 14; Yücel, s. 209.

²³ Bkz. Ayan, s. 26; Efedayioğlu, s. 8; Erbek-Odabaşı, s. 48; Genç-Arıdemir, Sorunlar, s. 739; Pehlivan, s. 801.

²⁴ Ayan, s. 26. Peki anne çocuğun doğumu anında zaten kocasının soyadını taşımakta ise, çocuk dolaylı olarak yine de kocanın soyadını mı alacaktır? Bu hususta öğretide, soybağının reddi hâlinde çocuğun soyadının düzenlendiği Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 104’üncü maddesinin kıyasen uygulanması sonucunda bu durumda çocuğun annesinin bekârlık soyadını alacağı savunulmaktaydı (Ayan, s. 26).

Evlilik içinde doğan çocuğun ailenin soyadını taşıması için, ana ve/veya babanın çocuk üzerinde velâyet hakkına sahip olması şart değildir. Çocuk henüz doğmadan evvel ana ve/veya babasının velâyet hakkı kaldırılmış olsa bile, çocuk doğumla ailenin soyadını edinir²⁵. Zira çocuğun doğumla soyadını edinmesi, Türk hukukunda velâyet hakkına değil, soybağına dayanmaktadır. Nitekim kanun koyucu da soyadı meselesini, “Soybağının Hükümleri” başlıklı beşinci ayırımında düzenlemiştir²⁶.

Aile soyadı, eşlerin ortak soyadını, yani ailenin sosyal ilişkilerinde tanındıkları ve anıldıkları ortak ismi ifade etmektedir²⁷. Türk Medeni Kanunu’nda aile soyadı düzenlenmemiştir²⁸. Ancak, TMK m. 187 hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmeden önce ailenin soyadında birlik ilkesinin benimsendiği ve ailenin soyadının

Ne var ki bu Yönetmelik, 8.5.2020 tarihli ve 2505 sayılı Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği’nin 75’inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği’nde ise bu yönde bir düzenleme yer almamaktadır. Kanaatimizce hâkim hukuk yaratarak aynı sonuca ulaşmalıdır. Ayrıca bkz. dn. 42. Gaiplik kararının soybağının kurulmasına etkisi hakkında detaylı bilgi için bkz. Hüseyin Tokat, *Türk Hukukunda Gaiplik*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 124-126.

²⁵ Ayan, s. 23.

²⁶ Ayan, s. 23; Başoğlu, s. 352; Tuba Birinci-Uzun, “Aile Soyadı Çıkmazı”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4, 2016, s. 105; Çelebi, s. 579; Çelt, s. 1075; Durak/Ayan, s. 379; Işıntan, s. 266; Mortaş, s. 314, 319, 321; Oktay-Özdemir, *İsviçre Medeni Kanunu*, s. 2032; Öcal-Apaydın, s. 454; Özen, Soybağı, s. 180; Turan-Başara, s. 215; Yücel, s. 202.

²⁷ Benzer tanımlar için bkz. Ayan, s. 23; Baygın, Kan Bağı, s. 278-279; Baygın, Soybağı Hukuku, s. 98; Çelt, s. 1075; Güven, s. 407; Özen, Soybağı, s. 173; Hayrunnisa Özdemir/Ahmet Cemal Ruhi, *Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 802. Türk hukukunda soyadı kavramı, aile soyadıyla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bkz. Atasayan, s. 200; Baş-Süzel/Kurtulan, s. 78; Çelt, s. 1071; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986, s. 191; Özdemir, s. 570; Yücel, s. 204.

²⁸ Türk hukukunda aile soyadı kavramı bulunmamasına rağmen, bu ifadenin *İsviçre Medeni Kanunu* tercüme edilirken *Türk Medeni Kanunu’na* girdiği yönünde bkz. Kılıçoğlu, s. 475.

kocanın soyadı olduğu söylenebilirdi²⁹. Kadına kocasının soyadı önünde bekârlık soyadını kullanma imkânı verilmesi, bu sonucu değiştirmemekteydi³⁰. Zira bu durumda da ailenin ortak soyadı, yine kocanın soyadı olmaktadır. Dolayısıyla, TMK m. 187 hükmünün yürürlükte olduğu dönemde evlilik içinde doğan çocuk, babasının

²⁹ Abik, s. 55, 139; Akkayan-Yıldırım, s. 70; Akyüz, s. 121; Gülşah Sinem Aydın, “Türk Medeni Kanunu m.187 (Anayasa Mahkemesinin 187. Maddenin İptal İstemini Red Kararı ve Gerekli Görülen Yeni Düzenleme Hakkında Bir Değerlendirme)”, *Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013, s. 247; Baş-Süzel/Kurtulan, s. 80; Birinci-Uzun, s. 106; Çakırca, Evli Kadının Soyadı, s. 145; Çelebi, s. 570-571; Dursun, s. 48; Efedayioğlu, s. 8; Nuray Ekşi, “Medeni Kanunun Kadının Soyadına İlişkin Hükmünün AIHS, Anayasa, CEDAW ve MÖHUK Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, C. 9, S. 1, Özel Sayı, Prof. Dr. Erhan Adal’a Armağan, 2011-2012, s. 312; Erbek-Odabaşı, s. 47-48; Mehmet Erdem/Aslı Makaracı-Başak, *Aile Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 244; Erdoğan, s. 707; Ergene, s. 138-139; Genç-Arıdemir, Sorunlar, s. 733-734; Güler, s. 151; Gümüş, s. 23; Havutcu/Kalkancı, s. 138-139; Helvacı, s. 160; Işıntan, s. 267; Kılıçoğlu, s. 475; Mortaş, s. 316, 318, dn. 22; Saibe Oktay-Özdemir, “Aile Hukukunda Eşitliğe Aykırı Hükümler”, *Prof. Dr. Zahir İmre’ye Armağan*, Der Yayınları, İstanbul 2009, s. 291; Öcal-Apaydın, s. 429, 450; Demet Özdamar, “5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun Türk Medeni Kanunu’ndaki İlkeler Işığında Değerlendirilmesi”, *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan*, C. II, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s. 1632; Demet Özdamar, “Pozitif (Olumlu) Ayrımcılık Yönü ile Avrupa Birliği’nde ve Türkiye’de Kadının Hukuki Konumuna İlişkin Son Gelişmeler”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 2, 2006, s. 44; Özdemir, s. 571; Özen, Soybağı, s. 174; Öztan, s. 209, 213, 1010; Pehlivan, s. 800; Rona Serozan, *Çocuk Hukuku*, Genişletilmiş İkinci Bası’dan Tıpkı Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 238; Sert-Sütçü, s. 294; Süleyman Yılmaz, *Medeni Hukuk, Cilt III, Aile Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 279; Yılmaz/Çavuşoğlu, s. 13; Yücel, s. 204-207; Semih Yünlü, “Soybağının Hükümleri: Genel Hükümler ve Velayet”, *Medeni Hukuk-II, Aile Hukuku*, Ed. Metin İkişler/Özlem Tüzüner, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 379.

³⁰ Ayan, s. 23; Aydın, s. 247; Başoğlu, s. 353; Çelebi, s. 571; Çelt, s. 1075; Ergene, s. 140; Genç-Arıdemir, Sorunlar, s. 734; Mortaş, s. 316; Özen, Soybağı, s. 174-175; Öztan, s. 1010; Yılmaz, s. 519; Yücel, s. 204-205.

soyadını doğumla kendiliğinden kazanmakta idi³¹. Ne var ki, TMK m. 187 hükmünün iptalinden sonra kanunda bir boşluk oluşmuş ve böylece evli kadınların kocalarının soyadını kullanma yükümlülüğü hâlihazırda ortadan kalkmıştır. Uygulamada bu süreçte evlenen kadınlara fiilen kocalarının soyadı verilmekteyse de bu durumun hukuki bir dayanağı bulunmamaktadır. O hâlde artık evlenen kadın, kendi bekârlık soyadını tek başına kullanabilmelidir. Ancak bu durumda aile soyadı kimin soyadı olacaktır? Evlilik içinde doğan çocuğa kimin soyadı verilecektir? Benzer bir durum, TMK m. 187 hükmü henüz Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmeden önce de gündeme gelmiştir. Şöyle ki kadın eş, bu dönemde mahkemeye başvurarak kocasının soyadını almak yerine sadece evlenmeden önce kullandığı soyadını taşıma imkânı elde edebilmekteydi³². Öğretide kadın eşin mahkeme kararına istinaden sadece bekârlık soyadını taşıdığı bir evlilik içinde doğan çocuklara kimin soyadının verilmesi gerektiği konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre³³, evlenen kadının soyadı hakkında yapılan bir bireysel başvuru kapsamında Anayasa Mahkemesi tarafından AY m. 90/son uyarınca TMK m. 187 hükmünün zımnen mülga olduğuna karar verilmiş olsa da bu durumun çocuğun soyadına herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Zira Anayasa Mahkemesi, başvuruyu ortak çocuğun soyadı bakımından incelememiş olup, anılan karar Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in³⁴ 22'nci maddesinin³⁵ yürürlüğünü etkilemeyecektir. Bu görüş dikkate alınırrsa benzer bir değerlendirme, TMK m. 187 hükmünün Anayasa Mahkemesi tarafından

³¹ Erdoğan, s. 707; Havutcu/Kalkancı, s. 139; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 109; Oktay-Özdemir, İsviçre Medeni Kanunu, s. 2029; Öcal-Apaydın, s. 449-450; Yücel, s. 202-203.

³² AYM, Başvuru No: 2013/2187, T. 19.12.2013, (RG. T. 07.01.2014, S. 28875); Yarg. HGK, T. 30.09.2015, E. 2014/889, K. 2015/2011, (Lexpera).

³³ Başoğlu, s. 353, dn. 3.

³⁴ RG. T. 23.11.2006, S. 26355.

³⁵ İlgili madde şu şekildedir: "Evlilik içinde veya herhangi bir nedenle evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde Türk babadan olan veya Türk anadan doğan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşlığını kazanırlar. Bu çocuklar babanın soyadını alır ve aile kütüklerinde babalarının hanesine yazılırlar".

iptal edilmesinden sonra da yapılabilirdi. Ne var ki bu Yönetmelik, 8.5.2020 tarihli ve 2505 sayılı Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği'nin (RG. T. 9.5.2020, S. 31122) 75'inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Öğretide³⁶, NHK m. 28/IV hükmünde öngörülen tanınan veya babalık hükmüyle soybağı kurulan çocukların babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile nakledilmesi yönündeki düzenlemenin burada kıyasen uygulanabileceği de ifade edilmektedir. Bir diğer görüşe göre ise³⁷, Anayasa Mahkemesi'nin TMK m. 187'nin zımnen ilga edilmiş olduğunu belirttiği bireysel başvuru kararları göz önünde bulundurulduğunda, yürürlükte evli kadının erkek eşin soyadını alacağına ilişkin bir kural bulunmadığından kadın ve erkeğin aile soyadını anlaşarak belirlemeleri mümkün olmalıdır. Bu konuda ZGB Art. 270 kıyasen uygulanarak çocuğun soyadının belirlenmesi yerinde olacaktır. Zira çocuğun soyadı onun kişisel değerleri arasında yer almakta olup, buna ilişkin düzenlemelerin kanunla yapılması gerekmektedir. O hâlde, kadın eşin tek başına kendi soyadını taşıdığı durumlarda bir yönetmelik hükmü esas alınarak çocuğa babasının soyadının verilmesi hukukun temel ilkeleriyle bağdaşmayacaktır³⁸. Kanaatimizce TMK m. 187 hükmünün iptaliyle birlikte çocuğun soyadı bakımından örtülü bir boşluk oluşmuştur. Zira artık çocuğa verilmesi gereken aile soyadı belirlenmemektedir. Bu durumda TMK m. 321 hükmünün uygulama imkânını kaybettiği ve örtülü olarak yürürlükten kalktığı sonucuna ulaşılabilir³⁹. Kanun koyucunun bu konuda yapması gereken, derhal bir düzenleme yaparak ailenin soyadını ve bununla birlikte mutlaka çocuğun soyadını da düzenlemektir⁴⁰. Ancak kanun koyucu tarafından bu boşluk dolduruluncaya kadar ortada bir hukuk boşluğu bulunduğundan, önüne bu yönde bir uyuşmazlık gelen hâkimin hukuk kuralı koyma yoluna gitmesi gerekmektedir. Şüphesiz

³⁶ Öztan, s. 214, dn. 757.

³⁷ Burak Özen, "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadının Soyadı", *Makaleler – Tebliğler (2001-2020)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 466-467.

³⁸ Çelt, s. 1076; Öztan, s. 214, dn. 757.

³⁹ Aynı yönde bkz. Çelt, s. 1078; Şen Doğramacı, s. 246; Turan-Başara, s. 216-217.

⁴⁰ Aynı yönde bkz. Çelt, s. 1069.

hâkim hukuk kuralı koyarken mehz İsviçre Medeni Kanunu hükümlerinden yararlanabilecektir. Ne var ki, hâkimlerin bu yola başvurmaları zorunlu olmayıp, her münferit uyuşmazlıkta farklı gerekçelerle farklı sonuçlara varmaları muhtemeldir. Bununla birlikte, aynı konudaki uyuşmazlıklarda farklı yönde kararlar verilmesi, hukuki güvenlik ilkesini zedeleyeceği gibi, evlilik içinde doğan her çocuğun soyadının belirlenebilmesi için mahkeme kararının gerekmesi yargının iş yükünü fevkalade ağırlaştıracaktır. İş yükünün artması ve böylece mahkemelerden karar alınma sürecinin uzaması, kamu düzenini bozacağı gibi, çocuğun soyadının belirlenmesini geciktirecek ve yeni doğan çocuklar muhtemelen 4-5 yıl soyadı olmadan yaşamak zorunda kalacaklardır. Bu süreç, çocuğun bireyselleşmesine ve kendi benliğini oluşturmasına zarar verecek ya da kreş eğitimi veya kamu hizmetlerinin alınması gibi çocuğun toplum içine çıkması gereken durumlarda kamu düzeni bozulacaktır. Hatta çocuğun ana ve babası, bu yönde bir dava açmazsa nasıl hareket edileceği de belli değildir. Bu durumda Soyadı Kanunu'nda olduğu gibi çocuğun soyadının nüfus müdürlüğüne belirlenmesi de önerilemez (SK m. 8). O hâlde ana ve babanın çocuğa verilecek soyadı konusunda yaptıkları anlaşmaya imkân tanınmalı; şayet böyle bir anlaşma gerçekleştirilemezse çocuğa hem ananın hem de babanın soyadı verilmelidir. Zira soyadı, soybağının hükümlerinden birisidir. Çocuk ile hem ana hem de baba arasında soybağı ilişkisi mevcut olduğundan her ikisinin soyadını taşıması teorik açıdan daha yerindedir.

Evlilik içinde doğan ve ailenin ortak soyadını kullanan çocuğun gerek kendisi gerek anne ve babası sadece çocuğun soyadının değiştirilmesini kural olarak talep edemez⁴¹. Diğer bir deyişle, ana ve baba kanunda öngörülen aile (TMK m. 187 hükmünün iptalinden önce kocanın) soyadından başka bir soyadını ailenin soyadı olarak seçemezler⁴². Çocuk ergin olana kadar, ailenin (yani babasının) soyadını taşımakla yükümlüdür ve bu konuda bir seçim hakkına sahip değildir. Meselâ, çocuk annesinin soyadını, babasının soyadı ile birlikte annesinin

⁴¹ Ayan, s. 63.

⁴² Başoğlu, s. 354.

soyadını ya da başka bir soyadını taşımayı seçemez⁴³. Bu süreçte ailenin (yani babanın) soyadının sonradan değişmesi hâlinde, çocuğun soyadı da kendiliğinden değişir⁴⁴. Meselâ, yukarıda da açıklandığı üzere, evli bir erkeğin evlât edinilmesi hâlinde hem kendisinin hem de eşi ile ergin olmayan çocuklarının soyadı değişecektir. Bunun gibi baba haklı sebeplerin varlığı hâlinde TMK m. 27 hükmüne dayanarak soyadının değiştirilmesi için dava açabilir. Babanın soyadının değişmesi yönünde mahkeme tarafından verilen karar, kendiliğinden çocuğun soyadının da değişmesini sağlar⁴⁵. Buna karşılık, çocuk ergin olduktan sonra, babasının soyadını taşımak zorunda değildir. Haklı sebepler varsa soyadının değiştirilmesi için dava yoluna başvurulabilir⁴⁶. Babanın soyadının çocuk ergin olduktan sonra değişmesi, çocuğun soyadının kendiliğinden değişmesi sonucunu doğurmaz. Bu durumda çocuğun soyadının değişmesi, onun rızasına bağlanmıştır (NHK m. 36/I-b)⁴⁷.

Evlilik içinde doğan çocuğun babasının onu doğuran kadının kocası olduğuna ilişkin karine, adi bir karine olup, bunun aksinin soybağının reddi davası açılarak ispat edilmesi mümkündür. Soybağının reddi kararı yenilik doğuran bir karar olup, çocuk ile koca arasındaki soybağını geçmişe etkili olarak çocuğun doğumundan itibaren ortadan kaldırır⁴⁸. Bu nedenle, soybağı reddedilen çocuk, babanın soyadını taşıma imkânını da kaybeder. Evlilik içinde doğan

⁴³ Başoğlu, s. 354; Cem Baygın, “4721 Sayılı Yeni Medeni Kanununun Evlenme, Boşanma ve Evliliğin Genel Hükümleri Konusunda Getirdiği Değişiklikler”, *Bilgi Toplumunda Hukuk: Ünal Tekinalp'e Armağan, C. II*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 451.

⁴⁴ Akyüz, s. 123; Başoğlu, s. 354; Baygın, *Soybağı Hukuku*, s. 100; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 1642, dn. 305; Feyzioğlu, s. 500; Genç-Arıdemir, *Sorunlar*, s. 737-738; Öztan, s. 1014; Serozan, *Çocuk Hukuku*, s. 239; Yücel, s. 207.

⁴⁵ Başoğlu, s. 354; Öztan, s. 1014.

⁴⁶ Turgut Akıntürk/Derya Ateş-Karaman, *Türk Medenî Hukuku, Cilt II, Aile Hukuku*, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 394; Başoğlu, s. 354.

⁴⁷ Akyüz, s. 123; Başoğlu, s. 354; Serozan, *Çocuk Hukuku*, s. 239; Rona Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku*, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 481, N. 2.

⁴⁸ Dural/Öğüz/Gümüş, N. 1406; Genç-Arıdemir, *Sorunlar*, s. 739.

çocuğun soybağının onun doğumundan önce reddedilmesi de mümkündür. Bu durumda çocuk, doğum anıyla birlikte annesinin soyadını alır⁴⁹. Tartışmalı olan husus, çocuğun annesinin hangi soyadını alacağı meselesidir. Zira anne çocuğun doğumu anında kocanın soyadını taşıyorsa, çocuğun annesinin kendisini doğurduğu andaki soyadını mı yoksa evlenmeden önceki soyadını mı alacağı akla gelmektedir. Öğretide ileri sürülen bir görüşe göre⁵⁰, çocuk doğumu anında annesi hangi soyadını taşıyorsa, onu almalıdır. Bu soyadı, TMK m. 187 hükmü uyarınca kocanın soyadı da olabilir. Aksi yönde olan görüşe göre ise⁵¹, çocuğun doğumu sırasında annesinin taşıdığı soyadını alması kocanın baba olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Bu nedenle, çocuğun annenin bekârlık soyadını alması daha yerindedir. Hatta 9.5.2020 tarihinde yürürlükten kalkan 2006/11081 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 104'üncü maddesinde de soybağının reddi hâlinde çocuğun, annesinin bekârlık soyadını alacağı açıkça belirtilmişti. Ne var ki bu Yönetmelik yerine çıkarılan 8.5.2020 tarihli ve 2505 sayılı Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği'nde bu yönde bir hüküm bulunmamaktadır. T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan 8.10.2021 tarihli Nüfus Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Açıklama'nın⁵² 57'nci sayfasında "*Mahkeme kararı ile soybağı reddedilen çocuğun, baba hanesindeki kaydına açıklama yapılarak nüfus kaydı kapatılır ve anasının bekârlık hanesine, anasının bekârlık soyadı ile taşınır*" şeklinde bir ifade kullanılmıştır. Görüleceği üzere, Bakanlığın bu açıklayıcı yazısı, Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesinden sonra yayınlanmıştır ve açıklayıcı yazıda yer yer bu Yönetmelik'e atıfta bulunmaktadır. Mülga Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 104'üncü maddesinde yer alan düzenleme, artık bu açıklayıcı yazının içinde yer almaktadır. Kanaatimizce yönetmelikle dahi düzenlenmesi yerinde olmayan bir hususun, açıklama yazısı içerisine

⁴⁹ Başoğlu, s. 366; Genç-Arıdemir, Sorunlar, s. 739-740; Güler, s. 153; Mortaş, s. 317; Özen, Soybağı, s. 182; Öztan, s. 1014; Pehlivan, s. 810; Yıldırım, s. 147.

⁵⁰ Oktay-Özdemir, İsviçre Medeni Kanunu, s. 2025-2026.

⁵¹ Ayan, s. 25; Başoğlu, s. 366; Mortaş, s. 317; Öztan, s. 1017; Pehlivan, s. 810.

⁵² Bkz. <https://www.nvi.gov.tr/nufus-islemleri-talimatları>, Erişim Tarihi: 13.09.2024.

alınması hukuk tekniği bakımından eleştiriye açıktır. Ancak uygulama bu açıklayıcı yazı çerçevesinde şekillenecektir. Ayrıca 01 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe giren ZGB Art. 270a Abs. 1 hükmünde de evlilik dışında doğan çocuğun, annesinin bekârlık soyadını alacağı açıkça belirtilmiş ve böylece çocuğun doğumu sırasında annenin eski evliliğinden edindiği soyadını taşıması hâlinde çocuk ile annenin farklı soyadlarına sahip olacağına açıkça dikkat çekilmiştir. Bu sonucun genelleştirilmesiyle soybağı reddedilen çocuğun da annesinin bekârlık soyadını alması gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Annenin soyadında yeniden evlenme nedeniyle sonradan meydana gelen değişiklikler ise, kural olarak çocuğun soyadını etkilemeyecektir. Ne var ki, anne sonradan baba ile evlenirse, bu durumda çocuk ile baba arasında soybağı kurulacağından çocuğun soyadı da değişime uğrayacaktır⁵³.

Evliliğin veya velâyetin sona ermesi, çocuğun soyadı üzerinde kural olarak herhangi değişiklik meydana getirmez⁵⁴. Dolayısıyla boşanmadan sonra çocuğun velâyetinin anaya verilmesi, kural olarak çocuğun soyadının değişmesi sonucunu doğurmamaktadır. Nitekim bu kural, Soyadı Kanunu'nun 4'üncü maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde de "*Evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği veya seçeceği adı alır*" şeklinde ifade edilmişti. Yargıtay da çocuğun soyadının (ananın soyadını alma şeklinde) değişikliği davalarında (TMK m. 27) velâyet kendisine bırakılan ananın çocuğu temsilen gerçekleştireceği işlemlerde bazı sorunlarla karşılaşacak olmasını bu temel kurala istinaden haklı bir gerekçe olarak kabul etmemekteydi. Ancak, Soyadı Kanunu'ndaki bu cümle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir⁵⁵. Dolayısıyla iptal

⁵³ Başoğlu, s. 366-367.

⁵⁴ Akyüz, s. 123; Başoğlu, s. 354; Baygın, Kan Bağı, s. 279; Baygın, Soybağı Hukuku, s. 98, 101; Çelebi, s. 571, 580; Dursun, s. 60; Erdem/Makaracı-Başak, s. 410-411; Kılıçoğlu, s. 475; Mortaş, s. 318, 322-323; Özdemir, s. 571-572; Özen, Soybağı, s. 182; Hasan Özkan, *Türk Medeni Yasası ve Uygulaması, Aile Hukuku-II (Md. 202-395)*, 3. Cilt, Legal, İstanbul, 2017, s. 1977; Öztan, s. 216; Yılmaz, s. 519; Yılmaz/Çavuşoğlu, s. 14; Yücel, s. 214; Yünlü, s. 380.

⁵⁵ AYM, T. 08.12.2011, E. 2010/119, K. 2011/165 (RG. T. 14.02.2012, S. 28204). Bu karar öğretide farklı açılardan eleştirilmiştir. Öncelikle, kararda soyadının

kararından sonra, boşanma sonrasında velâyeti anaya verilen çocuğun soyadına ilişkin açık bir kanuni düzenleme kalmamıştır. Anayasa Mahkemesi'nin verdiği iptal kararına rağmen, Yargıtay hükmün zaten iptali gereken bir hüküm olduğunu gerekçe göstererek, bu iptal kararının boşanan kadına velâyeti altındaki çocuğun soyadını kendi soyadıyla değiştireme hakkı vermeyeceğini kabul etmiştir⁵⁶. Yargıtay'ın bu uygulamasına karşı, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurular yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi, 2015 yılının Mayıs ayından itibaren bu uygulamayı Anayasa'nın 20'nci maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlâli olarak değerlendirmiştir⁵⁷. Ancak Yargıtay bu ihlâl kararlarına rağmen, eski uygulamasına bir müddet daha devam etmiştir⁵⁸. Nihayet Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2018 yılında verdiği bir

velâyet hakkının bir parçası olduğunun belirtilmesi yerinde değildir. Zira çocuğun soyadını düzenleyen TMK m. 321 hükmü, "Soybağının Hükümleri" başlığı altında düzenlenmiştir ve çocuğun soyadı velâyet hakkına değil, soybağına bağlanmıştır. Bkz. Ayan, s. 23, dn. 14; Başoğlu, s. 355, 356-364; Birinci-Uzun, s. 121; Çelebi, s. 579; Işıntan, s. 277-278; Mortaş, s. 319; Öcal-Apaydın, s. 454; Murat Sarıkaya, "Türk Hukukunda Kadının ve Çocuğun Soyadına İlişkin Güncel Durumun Değerlendirilmesi: Çelişkili Yaklaşımlar ve Düzenleme Eksiklikleri Bakımından Çözüm Önerileri", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9, S. 2, 2021, s. 434. İkinci olarak, kararda çocuğun soyadını seçme hakkından bahsedilmektedir. Oysa ki Soyadı Kanunu'nun 7 ve 10'uncu maddelerinin sarih ifadeleri karşısında 02.07.1936 tarihinden itibaren soyadının seçme yoluyla kazanılması mümkün değildir. Bkz. Başoğlu, s. 355. 02.07; Çelebi, s. 579; Dursun, s. 61-62; Erbek-Odabaşı, s. 51-52; Işıntan, s. 276; Pehlivan, s. 799. 1936 yılından itibaren soyadını seçme yoluyla kazanmak mümkün olmayıp, artık soyadının kazanılması bakımından genel hükümler uygulanmaya başlanmıştır. Bkz. Abik, s. 54-55; Güler, s. 11; Işıntan, s. 276; Sarıkaya, s. 434.

⁵⁶ Yarg. HGK. T. 13.03.2015, E. 2013/18-1755, K. 2015/1039, (Acabey, M. Beşir, Türk Hukukunda Aile Adı (Eşlerin ve Çocukların Soyadı), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, Özel Sayı, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, 2017, s. 498).

⁵⁷ AYM, Başvuru No: 2013/3434, T. 25.06.2015, (RG. T. 02.10.2015, S. 29490); AYM, Başvuru No: 2013/9880, T. 11.11.2015, (RG. T. 31.12.2015, S. 29579).

⁵⁸ Yarg. 18. HD. T. 29.09.2016, E. 2016/9861, K. 2016/10849 (Lexpera).

kararda⁵⁹ çocuğun soyadının velâyet hakkı kapsamında kaldığını gerekçe göstererek velâyet hakkına sahip annenin açtığı soyadının değiştirilmesi talebini haklı bulmuştur. Ancak kararda varılan sonuç olması gereken hukuka uygun olmakla birlikte, hükmün gerekçelendirilmesi yerinde olmamıştır. Zira kanun koyucu çocuğun soyadını, soybağının bir hükmü olarak düzenlenmiştir. Bu açıdan soybağına sahip olan kişinin velâyet hakkına sahip olup olmamasına bir önem atfedilmemiştir. Kanaatimizce Yargıtay, bu kararlarında adın değiştirilmesi talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmasına rağmen istisnai hallerde tam ehliyetsiz adına yasal temsilci tarafından kullanılabilceğini, babanın soyadını taşıyan ancak velâyeti anneye verilen sınırlı ehliyetsizin ancak ergin olduktan sonra isim değişikliği davasını açabileceğini kabul etmenin doğru bir yaklaşım olmadığını, bu nedenle haklı bir neden varsa ananın çocuk henüz ergin olmadan önce onun adına dava açarak TMK m. 27 hükmüne göre soyadının değişikliğini sağlayabileceği, ancak çocuk ergin olmamasına rağmen ayırt etme gücüne sahipse bu davayı bizzat onun açabileceğini (TMK m. 16) belirtmeliydi⁶⁰.

B. EVLİLİK DIŞINDA DOĞAN ÇOCUĞUN SOYADI

1. Evlilik Dışında Doğan ve Babasıyla Arasında Soybağı Kurulan Çocuğun Soyadı

TMK m. 321 hükmünün ilk hâlinde evlilik dışında doğan çocuğun soyadı meselesi de düzenlenmişti. Buna göre, “Çocuk, ana ve baba ...; evli değilse⁶¹ ananın soyadını taşır. Ancak ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır”. Diğer bir deyişle, evlilik dışında doğan çocuğun anasının soyadını alacağı

⁵⁹ Yarg. 2. HD. T. 09.04.2018, E. 2018/1306, K. 2018/4719 (Legalbank).

⁶⁰ Aynı yönde bkz. Acabey, s. 500. *Dural/Öğüz/Gümüş* de kararın isabetli olmadığı görüşündedir. Bkz. *Dural/ Öğüz/Gümüş*, N. 1646, dn. 312.

⁶¹ Ne var ki, evlilik dışında doğmakla birlikte ana ve babanın sonradan evlenmesi nedeniyle TMK m. 292 hükmüne göre kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tabi olan çocuk, doğrudan babasının soyadını alacaktır. Bkz. Ayan, s. 26, dn. 24.

öngörülmüştü. Öğretide⁶², evlilik dışında doğan çocuk ile biyolojik babası arasında sonradan soybağının tanıma veya babalık hükmüyle kurulmuş olmasının bu durumu değiştirmeyeceği, diğer bir deyişle bu gibi hâllerde de çocuğun babanın soyadını taşımayacağı, ananın soyadını taşıması gerektiği ifade edilmekteydi. Hükmün bu şekilde geniş yorumlanmasına maddenin gerekçesinde geçen, “*Baba ile çocuk arasında tanıma ve babalık hükmü ile soybağı kurulduğu hâlde dahi çocuk ananın soyadını alacaktır*” şeklindeki ifade neden olmuştu⁶³. Bununla birlikte, haklı nedenlerin varlığı hâlinde evlilik dışında doğan çocukların soyadı değişikliği talep ederek mahkeme kararıyla (TMK m. 27) babalarının soyadını alabilecekleri kabul edilmekte idi⁶⁴.

Buna karşılık, öğretide kabul edilen diğer bir görüşe göre⁶⁵, TMK m. 321 hükmünün ilk hâlinde geçen “*evli değilse ananın*” ibaresini, çocuk ile baba arasında tanıma veya babalık hükmüyle soybağının kurulduğu hâlleri de kapsayacak şekilde geniş yorumlamak yerinde değildir. Zira 25.04.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun⁶⁶ 28’inci maddesinin dördüncü fıkrasında “*Tanınan çocuklar babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile analarının kimlik ve kayıtlı olduğu yer bilgileri belirtilmek suretiyle tescil edilir*”⁶⁷ şeklinde bir düzenleme yapılarak, evlilik dışında

⁶² Abik, s. 139-140; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 394; Akkayan-Yıldırım, s. 76-78; Mehmet Ayan/Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku*, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 164; Ayan, s. 26; Baş-Süzel/Kurtulan, s. 86; Baygın, Kan Bağı, s. 279; Birinci-Uzun, s. 106; Dural/ Öğüz/ Gümüş, N. 1644; Efedayioğlu, s. 8; Arzu Genç-Arıdemir, “Tanıma Yolu ile Kurulan Soybağı”, *Prof. Dr. Zahit İmre’ye Armağan*, Der Yayınları, İstanbul 2009, 23; Güler, s. 154; Işıntan, s. 268; Oktay-Özdemir, *Eşitliğe Aykırı Hükümler*, s. 298; Özdemir, s. 572; Öztan, s. 1012; Pehlivan, s. 802; Sarıkaya, s. 433; Serozan, *Çocuk Hukuku*, s. 238.

⁶³ Dural/Öğüz, N. 863.

⁶⁴ Ayan/Ayan, s. 164.

⁶⁵ Çelebi, s. 572; Dural/ Öğüz/Gümüş, N. 1645; Dural/Öğüz, N. 863-866.

⁶⁶ RG. T. 29.04.2006, S. 26153.

⁶⁷ Anılan hükmün gerekçesinde de şu şekilde bir ifade yer almaktadır: “4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 321 inci maddesine göre tanınan çocuk ana hanesine ananın soyadı ile tescil edilmektedir. Bu madde ile, mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi uygulamasında olduğu gibi, tanınan çocuğun baba hanesine

doğmuş olsa da babası ile tanıma yoluyla soybağı kurulan çocukların babanın soyadını alacağı kabul edilmiştir. Kanun koyucunun NHK m. 28/IV hükmüyle TMK m. 321 hükmünü örtülü olarak değiştirdiği sonucuna varılmalıdır⁶⁸. Dolayısıyla, Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 29.04.2006 tarihinden itibaren evlilik dışında doğan ancak babası tarafından tanınan çocukların babanın soyadını alacağı ifade edilebilir⁶⁹.

Her ne kadar sadece tanımadan söz ediyor olsa da NHK m. 28/IV, soybağının babalık hükmüyle kurulmasını da kapsayacak şekilde geniş yorumlanmalıdır⁷⁰. Gerçekten, 24.12.1934 tarih ve 2/1759 sayılı Soyadı Nizamnamesi'nin⁷¹ Bakanlar Kurulu tarafından 2009/14848 sayılı Kararla değiştirilen⁷² 15'inci maddesinde "*Evlilik devam ederken veya*

babanın soyadı ile tescil edilmesi öngörülmektedir". Gerçekten, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nde evlilik dışında doğan çocuk ile babası arasında soybağının kurulması hâlinde, çocuğun babasının soyadını alacağı kabul edilmişti. Bkz. Ayan, s. 26, dn. 25; Feyzioğlu, s. 499-500; Tekinay, Kişiler Hukuku, s. 282; Selâhattin Sulhi Tekinay, *Türk Aile Hukuku*, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1990, s. 560. Nitekim kanun koyucu 05.05.1972 tarihli ve 1587 sayılı Nüfus Kanunu'nun (RG. T. 16.05.1972, S. 14189) 20'nci maddesinin beşinci fıkrasında da "*Ancak; bunların (yani, evlilik dışında doğmuş çocukların) nesebi düzeltildiğinde veya tanındıklarında babaları hanesine baba adı ve soyadı ve analarına izafetle naklen kaydolunurlar*" şeklinde bir düzenleme yapmıştı.

⁶⁸ Ayan, s. 27.

⁶⁹ Ayan, s. 27; Çelebi, s. 572.

⁷⁰ Akkayan-Yıldırım, s. 80; Çelebi, s. 572; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 1645; Erbek-Odabaşı, s. 50; Güler, s. 157; Öztan, s. 1013; Turan-Başara, s. 217. Ayan da NHK m. 28/IV hükmünde tanıma için kabul edilen sonucun, babalık hükmü bakımından da en azından kıyas yoluyla uygulanmasının uygun olduğunu belirtmektedir. Bkz. Ayan, s. 27.

⁷¹ RG. T. 27.12.1934, S. 2891.

⁷² Hükmün değiştirilmeden önceki hâli şu şekildedir: "*Nesebi sahih olan çocuklar, babalarının soy adını taşırlar. Nesebi sahih olmayan çocuklar, analarının soy adını takınırlar. Ancak bu çocuklar babalarının tanınması ile veya hâkimin kararı ile babanın soy adını alırlar*". Soyadı Nizamnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tüzük'ün 10'uncu maddesi uyarınca bu değişiklik Resmî Gazete'de yayımı tarihinde (29.04.2009) yürürlüğe girmiştir.

evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuklar babalarının soyadını taşırlar. Evlilik dışında doğan çocuklar, annelerinin soyadını alırlar. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çift soyadı taşıyorsa, çocuk onun bekarlık soyadını taşır. Evlilik dışında doğmuş çocuklar, ana ve babanın birbirleri ile evlenmesi veya babalarının tanınması ya da hakimin babalığa karar vermesi ile babanın soyadını alır.” şeklinde bir düzenleme yapılması, NHK m. 28/IV’ün geniş yorumlanmasını desteklemektedir⁷³. O hâlde, evlilik dışında doğan çocuk ile biyolojik babası arasında soybağı ilişkisi tanıma veya babalık hükmüyle kurulmuşsa, çocuğun babasının soyadını alacağı ve TMK m. 321 hükmünün örtülü olarak yürürlükten kaldırıldığı⁷⁴ ifade edilebilir.

TMK m. 321 hükmü, Anayasa’ya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi’nin önüne gelmiştir. Anayasa Mahkemesi, maddenin ana ve babanın evli olması durumunda çocuğun aile adını taşımasını düzenleyen kısmını Anayasa’ya aykırı görmemiş; ancak hükümde geçen “*evli değilse ananın*” ibaresini Anayasanın 10, 11 ve 41’inci maddelerine

⁷³ 2006/11081 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’te de evlilik dışında doğmuş olmasına karşın biyolojik baba ile soybağı kurulan çocukların babanın soyadını alacağına ilişkin bazı hükümler (m. 23/IV-b, 103/I-II, 109/I) yer almaktaydı. Bu hükümler de NHK m. 28/IV’ün geniş yorumlanmasını destekler nitelikteydi.

⁷⁴ Ancak önemle belirtilmelidir ki, kanun koyucu 25.04.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu’yla çocuğun soyadına ilişkin bu değişikliği gerçekleştirirken, aynı zamanda açık bir hükümle TMK m. 321 hükmünü yürürlükten kaldırdığını da belirtmesi ya da bu hükmü yeniden kaleme alması gerekirdi. Kanun koyucunun bu konuda sessiz kalması, kanun yapma tekniğindeki özen eksikliğinin bir göstergesidir. Bkz. Genç-Arıdemir, Tanıma, s. 24. Kanun koyucunun bu değişikliğe uygun olarak, temel kanun niteliğindeki Türk Medeni Kanunu’nun 321’inci maddesini yeniden düzenlemesi gerekirdi. Aksi hâlde, uygulamada TMK m. 321’in hâlâ yürürlükte olup olmadığı konusunda bir tereddüt oluşması ve mahkemelerin örtülü olarak yürürlükten kaldırılan bu hükmü dikkate alarak karar vermeleri ihtimal dahilindedir. Bkz. Ayan, s. 28, dn. 30. Hukuk tekniği bakımından Türk Medeni Kanunu’nda yer almayan bir düzenlemenin anılan şekilde bir başka kanun, tüzük ve hatta yönetmelikte düzenlenmiş olmasının yerinde olmadığı yönünde bkz. Işıntan, s. 269-270.

aykırı bulmuş ve hükmün bu hâliyle evlilik içinde doğan çocuklarla evlilik dışında doğan ancak tanıma veya babalık hükmüyle biyolojik babaları arasında soybağı kurulan çocuklar arasında bir eşitsizlik meydana getirdiğini gerekçe göstererek 02.07.2009 tarihli kararıyla söz konusu ibareyi iptal etmiştir⁷⁵. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, iptal kararından sonra ortaya çıkacak boşluk kamu düzenini ihlâl edici nitelikte olduğundan bu kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından (07.10.2009) itibaren bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi’nin verdiği iptal kararı öğretilerde haklı olarak farklı açılardan eleştirilmiştir. İlk olarak, iptal edilen TMK m. 321 hükmü zaten NHK m. 28/IV hükmüyle örtülü olarak yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, aslında örtülü olarak yürürlükten kalkmış bir hükmü iptal etmiş ve böylece iptal kararının olan hukuka bir etkisi olmamıştır⁷⁶. Diğer taraftan, Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararında dayandığı gerekçeler de yerinde değildir. Şöyle ki iptal kararında, hükmün mevcut hâliyle evlilik içi ve evlilik dışı çocuklar arasında ayırım gözetilmemesi ilkesini ihlâl ettiği ve evlilik dışında doğan çocuğun babanın soyadını taşıyıp taşımayışının çocuğun yararına aykırı olduğu belirtilmiştir. Bu gerekçelerden ilki, yani hükmün bu hâliyle evlilik içi ve evlilik dışı çocuklar arasında ayırım yapılmaması ilkesine aykırı düştüğü, kabul edilebilir⁷⁷. Zira ister evlilik içinde ister evlilik dışında doğmuş olsun ve babalık karinesi ya da diğer yollardan biriyle babası ile soybağı kurulmuş olan çocuklar arasında ayırım yapmak ve tanıma veya babalık hükmüyle babası ile arasında soybağı kurulan çocuğun babasının soyadını alamaması, bu ilkeyi ihlal etmektedir. Ancak mahkemenin, evlilik dışında doğan ve babasıyla arasında soybağı kurulan çocuğun babasının soyadının almasının menfaatine olacağını varsayması yerinde olmamıştır⁷⁸. Nitekim evlilik

⁷⁵ AYM, T. 02.07.2009, E. 2005/114, K. 2009/105 (RG. T. 07.10.2009, S. 27369). Bu kararın eleştirisi için bkz. Akkayan-Yıldırım, s. 81-88.

⁷⁶ Acabey, s. 497-498; Ayan, s. 28; Erdem/ Makaracı-Başak, s. 410, dn. 857; Turan-Başara, s. 217; Yılmaz/Çavuşoğlu, s. 13.

⁷⁷ Aynı yönde bkz. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 110.

⁷⁸ Baş-Süzel/Kurtulan, s. 86; Başoğlu, s. 364-365; Çelebi, s. 574-575; Güler, s. 157-158; Yılmaz/Çavuşoğlu, s. 13; Turan-Başara, s. 218. Kararın karşı oy yazılarında da Sacit Adalı, Serruh Kaleli ve Mehmet Erten tarafından bu

dışında doğan ve velâyeti anneye ait olan çocuğun her hâlükârda kanun gereği babasının soyadını alması, temel ilkelerden birisi olan “çocuğun menfaati” ilkesine aykırıdır. Zira evlilik dışında doğan çocuğun annenin soyadını almasına yönelik düzenlemenin temel gerekçesi, bu gibi durumlarda çocuğun genellikle annesinin yanında kalması, onun sosyal çevresinde yetişmesi, bu sosyal çevrede yabancı hissetmeyerek toplum içinde kendisine yer bulabilme fırsatı edinmesi ve böylece bu düzenleme tarzının çocuğun menfaatine daha uygun görülmesidir. Ayrıca İsviçre ve Alman Medeni Kanunlarında da zaten evlilik dışında doğan çocukların kural olarak velâyet hakkına sahip olan ebeveynin (yani genellikle annesinin) soyadını taşıyacağına ilişkin düzenlemeler (ZGB Art. 270a, BGB § 1617, 1617a) bulunmaktadır⁷⁹.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının yol açtığı boşluk hâlâ kanun koyucu tarafından doldurulmamıştır⁸⁰. Hükmün iptal kararından sonraki mevcut hâline göre evlilik dışında doğan çocuklar, tanıma veya babalık davası sonucunda aralarında soybağı ilişkisi kurulmuşsa biyolojik babalarının soyadını; aksi hâlde analarının soyadını edinmektedirler⁸¹. Soybağının kurulması tanıma veya babalık

eleştiri yapılmıştır. Bkz. AYM, T. 02.07.2009, E. 2005/114, K. 2009/105 (RG. T. 07.10.2009, S. 27369).

⁷⁹ Acabey, s. 497-498; Ayan, s. 29.

⁸⁰ Acabey, s. 495; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 425; Akıntürk/ Ateş-Karaman, s. 394; Başoğlu, s. 365; Güler, s. 155; Işınan, s. 268; Özen, Soybağı, s. 179; Yücel, s. 208. Buna karşılık, öğretide her ne kadar Türk Medeni Kanunu'nda yeni bir düzenleme yapılmamış olsa da Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun hükümleri göz önünde bulundurulduğunda ortada herhangi bir boşluğun bulunmadığı da ileri sürülmektedir. Bkz. Dursun, s. 60. Ancak hakları belirleyen kanunun TMK olması nedeniyle, Türk Medeni Kanunu'nda iptal kararına uygun bir düzenlemenin yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Efedayioğlu, s. 8; Güler, s. 156; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 110; Oktay-Özdemir, İsviçre Medeni Kanunu, s. 2030; Turan-Başara, s. 219.

⁸¹ Akyüz, s. 122; Baş-Süzel/Kurtulan, s. 87; Birinci-Uzun, s. 107; Çelebi, s. 573; Ergene, s. 146; Güler, s. 155; Hüseyin Hatemi, *Aile Hukuku*, 9. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, N. 657; Havutcu/Kalkancı, s. 139-140; Mortaş, s. 317; Özen, Soybağı, s. 180; Özdemir/Ruhi, s. 802; Öztan, s. 213,

hükmüyle çocuğun doğumundan önce gerçekleşirse, çocuk babasının soyadını doğumu anında almaktadır. Buna karşılık, baba ile çocuğun doğumundan sonra soybağı kurulursa, çocuk doğumla birlikte anasının soyadını almakta; ancak soybağının kurulmasıyla çocuğun soyadı değişmektedir⁸². Görüleceği üzere, evlilik dışında doğan çocuğun, babası ile soybağı ilişkisi kurulduktan sonra anasının soyadını taşıma hakkı yoktur⁸³. Kanaatimizce bu durum eleştiriye açıktır. Babası ile sadece tanıma ya da mahkeme hükmü ile soybağı kurulan, anası ile birlikte yaşayan ve onun tarafından yetiştirilen, buna karşılık babası ile hiçbir kişisel ilişkisi bulunmayan çocuğun babasının soyadını taşımak zorunda bırakılması doğru değildir. Bu durum çocukta ağır psikolojik travmalara yol açabileceği gibi, çocuğun ananın soyadı taşımasında şüphesiz ananın da menfaati bulunabilir. Hiç şüphesiz çocuğun menfaati ebeveynlerin menfaatinden önce gelmektedir. Ancak babasının soyadını taşımaya oranla annesinin soyadını taşımak, çocuğun daha fazla yararına olabilir. Bununla birlikte öğretide⁸⁴, soybağının tesis edilmesi sonucunda babasının soyadını taşımak zorunda kalan çocuğun, TMK m. 27 hükmüne dayanarak haklı nedenlerle bu soyadının değiştirilmesini talep etme imkânının bulunduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla, evlilik dışında doğan ancak babası ile arasında soybağı tesis edilen çocuk, şayet babasının soyadını kullanmak haklı menfaatlerini zedeleyecekse, TMK m. 27 uyarınca soyadını değiştirmek suretiyle bu olumsuz durumdan kurtulabilir.

2. Evlilik Dışında Doğan ve Babasıyla Arasında Soybağı Kurulmayan Çocuğun Soyadı

Biyolojik babası ile arasında soybağı ilişkisi tesis edilmeyen çocuk, anasının soyadını taşır⁸⁵. Bu durum aslında mantıklı bir

1012-1013; Sert-Sütçü, s. 296; Turan-Başara, s. 212, 214-215, 222; Yücel, s. 208-209; Yünlü, s. 379-380.

⁸² Ayan, s. 31-32.

⁸³ Akkayan-Yıldırım, s. 83-84; Başoğlu, s. 365; Çelebi, s. 574; Erdem/Makaracı-Başak, s. 410; Ergene, s. 146.

⁸⁴ Akkayan-Yıldırım, s. 85-86; Ayan, s. 30; Çelebi, s. 575.

⁸⁵ Akkayan-Yıldırım, s. 83; Akyüz, s. 122; Ayan/Ayan, s. 165; Ayan, s. 30; Dural/Öğüz/Gümüş, N. 1644; Erdem/Makaracı-Başak, s. 410; Erdoğan, s. 707;

zorunluluğun sonucudur. Zira bu ihtimalde çocuğun soyadını alabileceği başka bir kişi bulunmamaktadır⁸⁶. Çocuğun annesinin soyadını alması, onun velâyet hakkına sahip olmasının değil, çocuk ile arasında soybağının kurulmasının bir sonucudur. Velâyet hakkı kaldırılmış olsa bile, çocuk annesinin soyadını taşımaya devam edecektir⁸⁷.

Evlilik dışında doğan ve babasıyla arasında soybağı kurulmayan çocuğun annenin hangi soyadını taşıyacağı, önem arz eden bir meseledir. Meselâ, anne evliliğin ölümle veya boşanmayla sona ermesine rağmen eski kocasının soyadını taşımaya devam ediyor olabilir. Benzer şekilde kadın evli iken doğan çocuğun babalık karinesi uyarınca koca ile arasında kurulan soybağı koca tarafından reddedilmiş olabilir. TMK m. 321 hükmündeki “*evli değilse ananın*” ibaresi Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmeden önce, çocuğun doğumu anında ananın soyadı ne ise onu taşıması gerektiği, dolayısıyla evliliğin sona ermesinden üçyüz gün sonra doğan çocuğun ananın eski kocasının soyadını ya da soybağı reddedilen çocuğun ananın zaten evli olması hasebiyle soyadını kullandığı ancak çocuk ile arasındaki soybağını reddeden mevcut (ancak çocuğun babası olmayan) kocanın soyadını taşıyacağı sonucu çıkmaktadır⁸⁸. Bu durum öğretide haklı olarak

Güler, s. 157; Mortaş, s. 317; Öcal-Apaydın, s. 429, 450; Öztan, s. 1014; Pehlivan, s. 802-803; Serozan, Medeni Hukuk, s. 480, N. 2; Yıldırım, s. 148.

⁸⁶ Ayan, s. 30.

⁸⁷ Ayan, s. 30; Turan-Başara, s. 215. İsviçre hukukunda da 31 Aralık 2012 tarihine kadar durum bu şekilde idi. Bkz. Hegnauer, BK ZGB, Art. 270, N. 30.

⁸⁸ Ayan, s. 30; Özen, Soybağı, s. 175-176; Öztan, s. 1014. Bu sonucun yerindeliği tartışılabilir. Zira annenin eski kocasının soyadını taşıması, aralarında bir dönem kurulmuş olan hukuki ilişkinin bir sonucudur. Ne var ki, evlilik dışında doğan bu çocuk ile eski koca arasında hukuki bir ilişki bulunmamaktadır. Bu nedenle, evlilik dışında doğan çocukların annenin hâlihazırdaki soyadını değil, bekârlık soyadını alması daha doğrudur. Nitekim İsviçre kanun koyucusu da bu sonucu yerinde görmeyerek ZGB Art. 270a Abs. 1 hükmünde evlilik dışında doğan çocuğun annenin mevcut soyadını değil, bekârlık soyadını alacağını açıkça düzenlemiştir.

eleştirilmektedir⁸⁹. Mülga Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 23'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında, çocuğun anasının bekârlık hanesine, yine anasının bekârlık soyadı ile tescil edileceği düzenlenmişti. Görüleceği üzere, bu düzenlemeyle çocuğun doğumu anında anasının taşıdığı soyadını değil, onun bekârlık soyadını alacağı hüküm altına alınarak bu konudaki tartışmalara ve eleştirilere bir çözüm getirilmişti⁹⁰. Ne var ki, bu Yönetmelik yürürlükten kaldırılmış olup, Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği'nde bu yönde bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 8.10.2021 tarihinde yayınlanan Nüfus Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Açıklama'nın 10'uncu sayfasında yer alan 3.2.1 nolu paragrafta, *"Evlilik dışında veya evliliğin sona ermesinden itibaren üç yüz günden sonra doğan veya baba tarafından mahkeme kararı ile soybağı reddedilen çocuk; anasının bekârlık hanesine, anasının soyadı ve bildireceği baba adı ile tescil edilir"* denilerek, bu çocukların analarının bekârlık soyadını alacakları belirtilmiştir.

II. İSVİÇRE HUKUKUNDA ÇOCUĞUN SOYADI

A. GENEL OLARAK

30.09.2011 tarihinde kabul edilen ve 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kanunla İsviçre Medeni Kanunu'nda kadının ve çocuğun soyadı konusunda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bununla birlikte, 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe giren ZGB Art. 270a hükmü, 21.06.2013 tarihinde kabul edilen ve 01.07.2014 tarihinde yürürlüğe giren

⁸⁹ Tartışmalar hakkında bkz. Turan-Başara, s. 220, dn. 25. Benzer eleştiriler 31 Aralık 2012 tarihine kadar İsviçre hukukunda da yapılmıştı. Bkz. Bräm, ZK ZGB, Art. 160, N. 50A. Buna karşılık, çocuğun ananın mevcut soyadını almasının onun üstün yararına uygun olduğu, bu hususun çocuğu duygusal ve sosyal güvenliği açısından önem arz ettiği, aksinin kabulü hâlinde çocuğun sosyal çevresinde duygusal bakımdan zarar görmesine neden olabileceği de belirtilmektedir. Bkz. Akyüz, s. 122.

⁹⁰ Ayan, s. 31; Erbek-Odabaşı, s. 51; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 110; Özen, Soybağı, s. 175-176; Öztan, s. 213; Pehlivan, s. 803; Turan-Başara, s. 220.

Kanunla yeniden revize edilmiştir. Çocuğun soyadı, bu değişiklikten önceki ve sonraki süreç bakımından iki ayrı başlık altında ele alınacaktır.

B. 1 OCAK 2013 TARİHİNDEN ÖNCE ÇOCUĞUN SOYADI

İsviçre hukukunda, 1 Ocak 2013 tarihinden önce çocuğun soyadı mülga (aufgehoben) ZGB Art. 270’te düzenlenmişti. Bu hüküm, TMK m. 321 hükmünün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmeden önceki şekliyle aynı esasları içermekteydi⁹¹. Şöyle ki, ana ve baba evli iseler⁹² çocuk soyadı olarak anne ve babanın ortak aile soyadını (yani babanın soyadını)⁹³ almaktaydı (aufgeh. ZGB Art. 270 Abs. 1). Buna karşılık, ana

⁹¹ Bu dönemde eşlerin soyadı hakkında AİHM’e İsviçre aleyhine bazı başvurular yapılmıştır. Bu konuda bkz. Ergene, s. 149-152; Öcal-Apaydın, s. 430-432. 31 Aralık 2012 tarihine kadar İsviçre hukukunda “*aile soyadında birlik (der Grundsatz der Einheit des Familiennamens)*” ilkesinin geçerli olduğu yönünde bkz. Bräm, ZK ZGB, Art. 160, N. 9, 50; Thomas Geiser, “Das neue Namensrecht und die Kindes- und Erwachsenenschutzbehörde”, *Zeitschrift für Kindes- und Erwachsenenschutz (ZKE)*, 2012, s. 361; Heinz Hausheer/Ruth Reusser/Thomas Geiser, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band II, Das Familienrecht, 1. Abteilung: Das Eherecht, 2. Teilband: Die Wirkungen der Ehe im Allgemeinen, Art. 159-180 ZGB*, Hrsg. Heinz Hausheer, Stämpfli Verlag, Bern, 1999, Art. 160, N. 12.

⁹² Ana ve babanın evli olmasıyla, çocuğun evlilik içinde ana rahmine düşmesi, yani babalık karinesinin geçerli olması kastedilmektedir. Bkz. Hegnauer, BK ZGB, Art. 270, N. 22; Peter Tuor/Bernhard Schnyder/Jörg Schmid/Alexandra Rumo-Jungo, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 12. Auflage, Schulthess, Zürich-Basel-Genf, 2002, s. 398. Babalık karinesinin ortadan kaldırılması hâlinde çocuğun aile soyadını taşıması mümkün değildir. Bkz. Cora Graf-Gaiser, “Das neue Namens- und Bürgerrecht”, *FamPra.ch* 2013, s. 268-269; Hegnauer, BK ZGB, Art. 270, N. 26.

⁹³ Bkz. Peter Breitschmid, “Der Name des Kindes: Namenskontinuität oder Namenskoordination mit der Betreuungssituation? Bemerkungen zu BGE 132 III 497”, *Zeitschrift für Vormundschaftswesen (ZVW)*, 2007, s. 32; Bräm, ZK ZGB, Art. 160, N. 11, 50; Hegnauer, BK ZGB, Art. 270, N. 23. Bu dönemde kadının soyadı, sadece ZGB Art. 30 hükmü uyarınca isim değişikliği sağlanarak aile soyadı hâline gelebilirdi. Bkz. Bräm, ZK ZGB, Art. 160, N. 12; Hegnauer, BK ZGB, Art. 270, N. 24; Tuor/Schnyder/Schmid/Rumo-Jungo, s. 277.

ve baba evli değillerse çocuk annenin soyadını taşımaktaydı⁹⁴. Diğer bir deyişle, evlilik dışında ana rahmine düşen çocuğun annenin soyadını taşıması gerekirdi. Annenin iki soyadı taşıması hâlinde ise, çocuk bunlardan ilkinin yani annenin bekârlık soyadını almaktaydı (aufgeh. ZGB Art. 270, Abs. 2).

İsviçre hukukunda çocuk ile babası arasında tanıma veya babalık hükmüyle soybağı kurulmuş olsa bile, bu sonucun değişmeyeceği ve çocuğun ananın soyadını alması gerektiği ileri sürülmekteydi⁹⁵. Bununla birlikte, ZGB Art. 295/I hükmü uyarınca ana ve babanın sonradan evlenmesi yoluyla soybağı kurulmuşsa çocuk ailenin ortak soyadını alacaktı⁹⁶. Diğer bir deyişle, İsviçre hukukunda 1 Ocak 2013 tarihine kadar çocukların soyadı, velâyete değil, soybağına dayanmakta idi⁹⁷.

C. 1 OCAK 2013 TARİHİNDEN İTİBAREN ÇOCUĞUN SOYADI

İsviçre Medeni Kanunu'nun soyadına ilişkin hükümlerinde çok önemli değişiklikler yapılmış ve bu değişiklikler 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İsviçre kanun koyucusu bu değişiklikten sonra da çocuğun soyadının belirlenmesi bakımından temel ölçüt olarak anne ve babanın evli olup olmamasını dikkate almıştır⁹⁸. Ancak değişiklikten önce çocuğun soyadı tek bir maddede düzenlenmekte iken (aufgeh. ZGB Art. 270); değişiklikten sonra bu konu emredici nitelikte olan⁹⁹ üç maddede ele alınmıştır (ZGB Art. 270, Art. 270a ve Art. 270b).

⁹⁴ Hegnauer, BK ZGB, Art. 270, N. 28; Tuor/Schnyder/Schmid/Rumo-Jungo, s. 398; Öcal-Apaydın, s. 433.

⁹⁵ Hegnauer, BK ZGB, Art. 270, N. 29; Ayan, s. 32; Öcal-Apaydın, s. 434.

⁹⁶ Ayan, s. 32; Öcal-Apaydın, s. 434.

⁹⁷ Bräm, ZK ZGB, Art. 160, N. 49; Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 1.

⁹⁸ Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 1; Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 4, Güven, s. 412.

⁹⁹ Bkz. Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 1.

1. Evlilik İçinde Doğan Çocuğun Soyadı

Anası ve babası evli olan, yani evlilik içinde doğan¹⁰⁰ çocuğun soyadı ZGB Art. 270 hükmünde düzenlenmiştir. Ne var ki bu hükmün ZGB Art. 160 ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Öncelikle ZGB Art. 160 Abs. 2 hükmüne göre¹⁰¹, nişanlılar¹⁰² ortak aile soyadı olarak kadının veya erkeğin bekârlık soyadını¹⁰³ kullanmak istediklerini

¹⁰⁰ Soybağındaki değişikliklerin çocuğun soyadını da etkilemesi mümkündür. Şöyle ki, evlilik dışında doğan bir çocuk ile babası arasında soybağı kurulursa ya da ana ve baba sonradan evlenirlerse (ZGB Art. 259, Abs. 1), ZGB Art. 270a hükmü uyarınca edinilen soyadı, ZGB Art. 270 hükmü uyarınca edinilmesi gereken bir soyadına dönüşecektir. Buna karşılık, babası ile arasındaki soybağı ortadan kalkan çocuk ise, bu soyadını kaybedecektir. Bkz. Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 13; Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 2, 7.

¹⁰¹ Hükmün Almanca şekli şu şekildedir: *“Die Verlobten können aber gegenüber der Zivilstandsbeamten oder dem Zivilstandsbeamten erklären, dass sie einen ihrer Ledignamen als gemeinsamen Familiennamen tragen wollen”*. Komisyon raporunda hükmün geleneklerine bağlı insanların ihtiyacının karşılanması amacıyla düzenlendiği ifade edilmektedir. Bkz. Schmid, Ursula, *“Art. 160 ZGB”*, Orell Füssli Kommentar, ZGB-Kommentar, (ed. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz ve Roland Fankhauser), 4. Auflage, Orell Füssli Verlag, Zürich 2021, N. 1.

¹⁰² Bildirimin evlenmeden önce yapılması gerekmektedir. Nitekim kanun koyucu da *“Die Verlobten (Nişanlılar)”* kavramını kullanarak buna işaret etmektedir. Evlendikten sonra artık *“nişanlılar”* değil; *“eşler”* devreye girmektedir. Evlenmeden önce ortak aile soyadı kullanımı yönünde beyanda bulunmayan eşlerin evlendikten sonra ortak soyadı olarak içlerinden birisinin soyadını kullanmak istemeleri hâlinde sadece bir beyan yeterli olmayıp, bu konuda ZGB Art. 30 (TMK m. 27) uyarınca mahkemeden haklı nedenle soyadı değişikliği talep etmeleri gerekmektedir. Bkz. Geiser, ZKE 2012, s. 362-363; Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 254-255, 263; Çelebi, s. 591, s. 206; Oktay-Özdemir, İsviçre Medeni Kanunu, s. 2022. Diğer taraftan, bu beyanı nişanlıların her ikisi birlikte yapmalıdır. Onlardan bir tanesinin tek başına diğerinin soyadını kullanmak istediğini beyan etmesi yeterli değildir. Bkz. Geiser, ZKE 2012, s. 362; Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 254.

¹⁰³ Bu soyadının eşlerin kendi ailelerinin veya önceki evlilikleriyle kazandıkları ancak boşandıktan sonra da kullanmaya devam ettikleri soyadı olabileceği

nüfus memuruna beyan edebilirler¹⁰⁴. Aile adının seçimine ilişkin bu beyanın açık olması gerekli olup, örtülü irade bayanı yeterli değildir¹⁰⁵. Eşler ortak bir soyadı taşımak istiyorlarsa, kadının veya erkeğin bekârlık soyadlarından birini seçmeleri gerekmektedir. Üçüncü bir soyadı seçilemeyeceği gibi, önceki durumdan farklı olarak eşlerin çifte soyadı (Doppelname) kullanma imkânı da ortadan kaldırılmıştır¹⁰⁶. Bu

yönünde bkz. Güven, s. 245. Buna karşılık, öğretide önceki evlilikten kazanılan soyadının aile soyadı olarak seçilemeyeceği, sadece ilk evlilikten önce kullanılan (kural olarak doğum belgesinde yer alan) bekârlık soyadının aile soyadı olarak seçilebileceği de savunulmaktadır. Bkz. Roland Frankhauser, "Art. 160 ZGB", *Kurzkommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, 2. Auflage, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2018, N. 3; Geiser, ZKE 2012, s. 363; Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 254; Schmid, OFK ZGB, Art. 160, N. 2; Ivo Schwander, "Art. 160", *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB*, Hrsg. Thomas Geiser/Christiana Fountoulakis, 6. Auflage, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2018, N. 3; Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 4; Ebru Ceylan, "Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Kadının Hukuki Durumu", *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, 2016, s. 97; Çelebi, s. 591, dn. 205. Bir eşin önceki evliliğiyle kazandığı soyadının aile soyadı olarak seçilebilmesi için, evliliğin 1 Ocak 2013 tarihinden önce gerçekleşmiş olması gerektiği yönünde bkz. Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 263; Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 4. Buna karşılık, ebeveynlerin evlenmesi nedeniyle edinilen soyadının aile soyadı olarak seçilebileceği yönünde bkz. Schmid, OFK ZGB, Art. 160, N. 2. Eşlerin evlenme yoluyla edindikleri soyadını ortak soyadı olarak seçmemeleri öğretide eleştirilmektedir. Bkz. Oktay-Özdemir, *İsviçre Medeni Kanunu*, s. 2025.

¹⁰⁴ Bu beyanın yazılı veya sözlü olarak yapılabileceğini savunanlar olduğu gibi, 01.01.2013'te yürürlüğe giren ZStV Art. 12 hükmünden hareketle yazılı beyanın gerekli olduğunu savunanlar da bulunmaktadır. Bkz. Helvacı/Kocabaş, s. 630. Beyanın yazılı olması gerektiği yönünde bkz. Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 254.

¹⁰⁵ Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 254; Helvacı/Kocabaş, s. 630-631.

¹⁰⁶ Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 6; Graf-Gaiser, FamPra.ch, 2013, s. 253-254; Schmid, OFK ZGB, Art. 160, N. 3; Schwander, BSK ZGB I, Art. 160, N. 4; Çelt, s. 1080; Erbek-Odabaşı, s. 55; Helvacı/Kocabaş, s. 631; Öcal-Apaydın, s. 433. Ancak 31 Aralık 2012 tarihine kadar alınan çift soyadları kullanılmaya devam edecektir. Bkz. Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 6; Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 254; Schwander, BSK ZGB I, Art. 160, N. 4. Soyadı aile

ihhtimalde evlilik içinde doğan¹⁰⁷ çocuk, ana ve babanın ortak soyadını almaktadır (ZGB Art. 270, Abs. 3)¹⁰⁸. Ana ve babanın ortak bir soyadı kullanmaları hâlinde, çocuklara bu ortak soyadından farklı bir soyadının verilmesi mümkün değildir¹⁰⁹. Aynı şekilde, ailenin ortak bir soyadı bulunmasına rağmen, eşlerin kendi ortak soyadlarını muhafaza ederek sadece çocuğa diğer eşin soyadının vermeleri de mümkün değildir. Zira evlenen eşlerin ortak bir soyadı taşımaları hâlinde, çocuk da bu soyadını taşımak zorundadır¹¹⁰.

soyadı olarak seçilmeyen eşe, aile soyadının önünde bekârlık soyadını kullanma imkânının verilmemesi, İsviçre öğretisinde eleştirilmektedir. Zira bu düzenleme nedeniyle evlenecek eşler (özellikle de kadın eşler) kimliğini muhafaza etme ve aile içinde bağlılığın tesisi arasında karar verme açısından zor durumda bırakılmıştır. Bkz. Çelt, s. 1080.

¹⁰⁷ Bu hükmün uygulanabilmesi için ana ve babanın çocuğun doğumu anında mutlaka evli olması şart değildir. Ana ve baba çocuğun doğumu anında evli olmasa bile şayet babalık karinesi geçerli ise bu hüküm yine uygulama alanı bulacaktır. Bkz. Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 2. ZGB Art. 270-270b hükümleri, “*Die Wirkungen des Kindesverhältnisses (Soybağının Hükümleri)*” başlıklı sekizinci kısımda yer almaktadır. ZGB Art. 270 hükmü uyarınca soyadının edinilmesi, çocuk ile ana ve babası arasındaki soybağının mevcudiyetine bağlıdır. Diğer bir deyişle, soybağı ile çocuğun soyadı arasında bir nedensellik (Kausalität) bulunmaktadır. Bkz. Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 9; Hegnauer, BK ZGB, Art. 270, N. 17; Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 1.

¹⁰⁸ Hükmün Almanca şekli şu şekildedir: “*Tragen die Eltern einen gemeinsamen Familiennamen, so erhält das Kind diesen Namen*”. Bu konuda bkz. Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 7; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 2; Başoğlu, s. 369; Güven, s. 245-246, 409; Helvacı/Kocabaş, s. 629; Oktay-Özdemir, İsviçre Medeni Kanunu, s. 2023; Öcal-Apaydın, s. 434.

¹⁰⁹ Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 7; Ayan, s. 32-33; Güven, s. 409.

¹¹⁰ Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 7; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 2; Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 7. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de 27.09.2001 tarihli G.M.B. ve K.M./İsviçre kararında ortak bir aile soyadına sahip olan eşlerin çocuklarına diğer eşin soyadını verme taleplerinin reddedilmesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne aykırı olmayacağına hükmetmiştir. Bkz. Ayan, s. 63.

Buna karşılık, eşler ortak bir aile soyadı benimsememişlerse, her eş kendi soyadını¹¹¹ evlendikten sonra da¹¹² muhafaza edecektir (ZGB Art. 160, Abs. 1)¹¹³. Evlenen çiftler kendi soyadlarını muhafaza etmişlerse, çocuklarına hangi tarafın bekârlık soyadının verilmesi gerektiğine karar vermeleri, yani bu konuda anlaşmaları gerekmektedir (ZGB Art. 160, Abs. 3, Satz 1)¹¹⁴. Bu amaçla, çocukların eşlerden hangisinin soyadını taşıyacağını evlenmeden önce nüfus memurluğuna bildirmeleri gerekli görülmüştür¹¹⁵. Bildirimin sözlü veya yazılı olarak yapılması ise mümkündür¹¹⁶. Eşler bu konuda verdikleri kararı bildirmezlerse, kural olarak evlilik gerçekleştirilmeyecektir¹¹⁷. Evlenen

¹¹¹ Bir görüşe göre, ZGB Art. 160, Abs. 1 hükmünde geçen “kendi soyadını” ifadesiyle eşlerin bekârlık soyadı kastedilmektedir. Bkz. Güven, s. 244; Helvacı/Kocabaş, s. 629. Buna karşılık, eşlerin evlilik sırasında taşıdıkları soyadlarını muhafaza edebilecekleri de savunulmaktadır. Bkz. Frankhauser, KUKO, ZGB Art. 160, N. 2a; Schwander, BSK ZGB I, Art. 160, N. 1.

¹¹² 1 Ocak 2013 tarihinden önce evlenen ve diğer eşin soyadını almak veya çifte soyadı almak suretiyle soyadını değiştiren eşlere, herhangi bir süreye tabi olmadan ve herhangi bir gerekçe göstermeksizin bekârlık soyadlarını kullanmak istediklerini nüfus müdürlüklerine beyan etme imkânı tanınmıştır (SchlT ZGB Art. 8a). Ayrıca bkz. Schwander, BSK ZGB I, Art. 160, N. 1.

¹¹³ Hükmün Almanca metni şu şekildedir: “Jeder Ehegatte behält seinen Namen”. İsviçre kanun koyucusu bu hükümlerle, “aile içinde soyadı birliği ilkesi (Prinzip der Namenseinheit in der Familie)” yerine, “soyadının değişmezliği ilkesi (Prinzip der Unveränderbarkeit des Namens)”ni kabul etmiştir. Bkz. Frankhauser, KUKO, ZGB Art. 160, N. 1; Geiser, ZKE 2012, s. 362; Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 254; Schlumpf/ Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 10; Schmid, OFK ZGB, Art. 160, N. 1; Schwander, BSK ZGB I, Art. 160, N. 1; Çelebi, s. 590; Çelt, s. 1080; Güven, s. 244; Helvacı/Kocabaş, s. 629; Öcal-Apaydın, s. 433, dn. 37. Bu nedenle, hükmün kenar başlığı “Familiename (aile soyadı)” ya da “Ehename (evlilik soyadı)” olarak değil, sadece “Name (soyadı)” olarak düzenlenmiştir. Bkz. Çelt, s. 1079, dn. 71.

¹¹⁴ Hükmün Almanca metni şu şekildedir: “Behalten die Verlobten ihren Namen, so bestimmen sie, welchen ihrer Ledignamen ihre Kinder tragen sollen. ...”.

¹¹⁵ Schwander, BSK ZGB I, Art. 160, N. 2; Ayan, s. 33; Çelebi, s. 591; Helvacı/Kocabaş, s. 630.

¹¹⁶ Helvacı/Kocabaş, s. 630, dn. 65.

¹¹⁷ Geiser, ZKE 2012, s. 366.

çiftler farklı soyadları taşıyorlarsa ve evlilik içinde bir çocuk doğmuşsa, bu çocuğa eşlerin evlenmeden önce nüfus memurluğuna bildirdikleri soyadı verilecektir (ZGB Art. 270, Abs. 1). Ana ve babanın çocukları için belirledikleri bu soyadı sadece içlerinden birinin bekârlık soyadı olabilir. Diğer bir deyişle, eşlerin kendi soyadlarından birisi olmayan başka bir adı ortak soyadı olarak belirlemeleri mümkün değildir¹¹⁸. Kanun koyucu, eşler farklı soyadlarına sahip olsalar bile çocukların ortak bir soyadına sahip olmalarını öngörmüştür. Nitekim seçilen bu soyadı tüm ortak çocuklar için geçerli olacaktır¹¹⁹.

İsviçre Medeni Kanunu'nun 160'ıncı maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde ise¹²⁰, nüfus memuruna haklı sebeplerin varlığı durumunda evlenen çifti bu yükümlülükten (yani evlilik birliği içinde doğan çocukların hangi soyadını alacağını belirleme yükümlülüğünden) muaf tutma yetkisi verilmiştir¹²¹. Mesela, evlenen çiftlerin çocuk yapma yeteneğinden yoksun olduklarını kanıtlamaları ya da kadının çok yaşlı olması hâlinde nüfus memuru onları bu yükümlülükten muaf tutabilir¹²².

Nüfus memuru tarafından belirleme yükümlülüğünden muaf tutulan eşlerin her nasılsa sonradan çocuk sahibi olması gelişen teknoloji karşısında muhtemeldir. ZGB Art. 160 hükmünde kanun koyucunun

¹¹⁸ Ayan, s. 33; Güven, s. 408; Öcal-Apaydın, s. 433.

¹¹⁹ Frankhauser, KUKO, ZGB Art. 160, N. 8a; Geiser, ZKE 2012, s. 366.

¹²⁰ Hükmün Almanca metni şu şekildedir: "... In begründeten Fällen kann die Zivilstandsbeamtin oder der Zivilstandsbeamte die Verlobten von dieser Pflicht befreien".

¹²¹ Eşlere muafiyet tanınmasının temelinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 12'nci ve İsviçre Federal Anayasası'nın 14'üncü maddeleri uyarınca evlenme hakkına saygı duyulması gerekliliği yer almaktadır. Zira, eşleri evlenmeden önce çocuklarına hangi tarafın soyadının verileceği konusunda karar vermek zorunda bırakan düzenlemenin haklı sebeplerin varlığı durumunda onlara tanınacak olan bu muafiyet nedeniyle evlenme yasağı olarak yorumlanmaması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 256.

¹²² Geiser, ZKE 2012, s. 364; Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 256; Schwander, BSK ZGB I, Art. 160, N. 2; Ayan, s. 33; Helvacı/Kocabaş, s. 630; krş. Güven, s. 246.

bilinçli olarak “die Verlobten (nişanlılar)” kavramını kullanması dikkate alındığında, evlenecek çiftlerin doğacak çocuklarının soyadını evlenmeden önce, yani evlenme başvurusunda bulunurken belirlemeleri gerekir. Bu durumda evlenmeden önce böyle bir belirleme yapmayan ve evlendikten sonra da farklı soyadlarını taşıyan eşlerin evlilik içinde doğan çocuklarına kimin soyadının verileceği meselesi gündeme gelmektedir. Kişisel Hal Yönetmeliği (Zivilstandsverordnung vom 28. April 2004; ZStV) Art. 37, Abs. 2’de bu durum düzenlenmiştir. Buna göre, “Eşler farklı soyadları taşıyorsa ve evlendikleri sırasında çocuklarının hangi soyadını taşıyacağını beyan etmemişlerse, ilk çocuklarının doğum bildirimisiyle birlikte nüfus memuruna çocuklarının hangi soyadını taşıyacağını yazılı olarak beyan ederler”¹²³. Öğretide¹²⁴ eşlerin bu durumda ZGB Art. 270, Abs. 2 hükmü uyarınca bir yıl içinde çocuğun soyadı için seçim yapmaları gerektiği ileri sürülmektedir. Ne var ki, eşler bu süre içinde seçim yapmazlarsa ya da fikir birliğine varamazlarsa ne olacağı konusunda kanunda açıklık bulunmamaktadır¹²⁵. Her ne kadar bu durumun pratikte gerçekleşmeyecek varsayımsal bir problem olduğu ileri sürülse de¹²⁶, öğretide eşlerin anlaşamamaları durumunda nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda çeşitli görüşler ileri

¹²³ Hükmün Almanca metni şu şekildedir: “*Tragen die Eltern verschiedene Namen und haben sie bei der Eheschliessung nicht erklärt, welchen Namen ihre Kinder tragen sollen, so erklären sie mit der Geburtsmeldung des ersten Kindes schriftlich gegenüber der Zivilstandsbeamtin oder dem Zivilstandsbeamten, welchen ihrer Ledignamen ihre Kinder tragen sollen*”.

¹²⁴ Ayan, s. 33; Güven, s. 408. Ne var ki, eşlere çocuğun soyadını doğumundan itibaren bir yıl içinde belirleme imkânı tanınması öğretide eleştirilmektedir. Zira bu imkân, çocuğun doğumundan itibaren bir yıl boyunca soyadının olmamasına yol açabilecek niteliktedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 7’nci maddesi göz önünde bulundurulduğunda çocuğa doğar doğmaz gecikmeksizin bir soyadının verilmesi gerekmektedir. Aksi hâlde kişisel değerlerinin birisinden mahrum bırakılan çocuğun kişilik hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Bkz. Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 6; Güven, s. 409.

¹²⁵ İsviçre kanun koyucusunun bu durumu kasıtlı olarak düzenlemediği konusunda bkz. Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 264; Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 2.

¹²⁶ Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 264.

sürülmektedir¹²⁷. Hâkim görüşe göre¹²⁸, Ön Taslak'a¹²⁹ dayanarak bunun Kindes-Erwachsenenschutzbehörde (KESB: Çocukları ve Yetişkinleri Koruma Kurumu)'nun yetkisine girdiği kabul edilmektedir. Bu görüşe göre, KESB öncelikle ana ve baba arasında arabuluculuk yapmalı ve anlaşma olmaması hâlinde ZGB Art. 307 vd. hükümler uyarınca soyadı konusunda bir karar vermelidir.

Kanun koyucu ZGB Art. 270, Abs. 2 hükmüyle çocukların evlilik sırasında ana ve babaları tarafından belirlenen soyadını kullanmaları yönündeki ilkeyi yumuşatmıştır. Hükümde ilk çocuğun doğumundan itibaren bir yıl içinde eşlere çocuğun diğer eşin bekârlık soyadını kullanması konusunda birlikte talepte bulunabilme imkânı tanınmıştır (ZGB Art. 270, Abs. 2). Diğer bir deyişle, eşler evlenmeleri sırasında çocukların soyadı olarak seçtikleri soyadını bir defaya mahsus olarak değiştirme yetkisine sahiptirler¹³⁰. Eşlerin bu seçimleri, tüm müşterek çocukları bakımından geçerlidir ve bu ilkenin bir istisnası da bulunmamaktadır¹³¹. Kanun koyucunun eşlere bu imkânı sadece ilk

¹²⁷ Bu konuda öğretide ileri sürülen görüşler için bkz. Çelebi, s. 592.

¹²⁸ Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 265; Schlumpf Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 6; Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 2; Güven, s. 408. Ayrıca bkz. Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 2.

¹²⁹ Name und Bürgerrecht der Ehegatten und der Kinder, BBl 2009 423.

¹³⁰ Frankhauser, KUKO, ZGB Art. 160, N. 8a; Schmid, OFK ZGB, Art. 160, N. 5; Ayan, s. 33-34; Başoğlu, s. 369; Çelebi, s. 592; Çelt, s. 1081; Öcal-Apaydın, s. 434. Ne var ki, bu imkân ana ve baba tarafından çocukların soyadının doğumdan sonra belirlenmesi hâlinde bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle, bu yetkiden faydalanabilmek için, çocukların soyadının nişanlılar tarafından ZGB Art. 160, Abs. 3 hükmü uyarınca belirlenmiş olması gerekmektedir. Bkz. Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 262; Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 3.

¹³¹ Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 263; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 9c; Schmid, OFK ZGB, Art. 160, N. 5; Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 2. İsviçre öğretisinde tüm müşterek çocukların aynı soyadını taşımak zorunda bırakılmasını eleştirenler de bulunmaktadır. Şöyle ki, yeni revizyonla birlikte ailenin tüm bireylerinin aynı soyadını taşıma zorunluğu ortadan kaldırılmıştır. Kardeşlerin doğumları arasına uzunca bir zaman dilimi girmiş ve bu süreçte ailenin yaşam koşulları temelinden değişmiş olabilir. Sözgelimi aile farklı bir dilin konuşulduğu farklı bir sosyal çevrede

çocuğun doğumuna ilişkin olarak tanınmasının temelinde ise, çocukların tamamının aynı soyadını taşıması kuralı geçerli olduğundan eşlerin ortak çocuklarının zaten farklı soyadları taşıyamayacak olmaları yer almaktadır¹³².

2. Evlilik Dışında Doğan Çocuğun Soyadı

Ana ve baba evli değilse, çocuğun hangi soyadını alacağı ZGB Art. 270a hükmünde düzenlenmiştir. Hükmün 1 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe giren ilk hâlinde, ana ve baba birbiriyle evli değilse, çocuğun annenin bekârlık soyadını alacağı kabul edilmiştir (Abs. 1). Düzenlemede ilk olarak dikkat çeken husus, çocuğun annenin “bekârlık” soyadını alacağının özellikle vurgulanmasıdır. Dolayısıyla, çocuğun doğumu sırasında anne eski kocasının soyadını kullanıyorsa ya da soybağının reddi nedeniyle çocuk annesi evli olmasına rağmen evlilik dışı çocuk statüsünü kazanmışsa, çocuk doğumu anında annesinin mevcut olan soyadını değil, onun bekârlık soyadını alacaktır¹³³. Bu durum anne velâyet hakkına sahip olmasa bile geçerlidir¹³⁴. *Graf-Gaiser*, bu konuda dikkat çekici bir örnek vermektedir. Önceki eşinin soyadı (B)'yi kullanmaya devam eden bekârlık soyadı (A) olan boşanmış kadın yeni bir hayat arkadaşı edinmiş ve bu arkadaşından birisi 1 Ocak 2013 tarihinden önce diğeri bu tarihten sonra doğmak üzere iki çocuk doğurmuştur. Her bir çocuk açısından doğumu

yaşamak durumunda kalmış olabilir. Ana ve baba, soyadlarının dezavantajlarını ilk çocukları okula başladığı zaman öğrenmiş olabilirler. Bu durumda diğer çocukları da aynı olumsuz koşullar içinde bırakmanın bir anlamı bulunmamaktadır. Ne var ki, yürürlükteki hukuka göre bu durumda ancak ZGB Art. 30 hükmü uyarınca dava açılması gerekmektedir. Bkz. Geiser, ZKE 2012, s. 366-367. Kanaatimizce bu görüşe katılmak mümkün değildir. Şayet ismin böyle olumsuz anlamları varsa diğer çocukları bu durumdan korumalıyız demek, ilk çocuğu bu olumsuz koşullar içinde bırakmak anlamına gelmektedir. Hiç şüphesiz bu yerinde bir yaklaşım olmaz. Dolayısıyla ana ve baba, bu gibi durumlarda tüm aile bireylerinin soyadlarının değiştirilmesi için harekete geçmelidirler.

¹³² Çelt, s. 1081.

¹³³ Geiser, ZKE 2012, s. 367; Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 265; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 3; Ayan, s. 34.

¹³⁴ Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 3.

anında yürürlükte olan hukuk uygulanacaktır. Böylece ilk doğan çocuk (B) soyadını alırken; ikinci doğan çocuk (A) soyadını alacaktır. Bu da aynı anne ve babanın müşterek çocuklarının soyadlarının farklı olması anlamına gelmektedir. Çocuklarının soyadlarının aynı olmasını arzulayan anne ve baba, ya ZGB Art. 270a, Abs. 2'de düzenlenen imkândan faydalanmalı ya da ZGB Art. 30 hükmüne dayanarak ilk çocuğun soyadının değişikliği için dava açmalıdırlar. Aynı anne ve babadan olan çocukların soyadlarının aynı olması, hiç şüphesiz soyadının değiştirilmesi için haklı bir sebep olarak kabul edilmelidir¹³⁵.

Kanun koyucu evlilik dışında doğan çocuğun velâyetinin her iki ebeveyne ya da sadece babaya verilmesi ihtimâlinde nüfus memurluğuna yapılacak bir başvuruya çocuğa babanın bekârlık soyadının verilmesinin talep edilebileceğini de düzenlenmiştir. Şöyle ki, çocuğun velâyeti her iki ebeveyne verilmişse, bunlar bir yıl içinde nüfus memurluğuna çocuğun babanın bekârlık soyadını taşıyacağını bildirebilirler (ZGB Art. 270a, Abs. 2). Hükmün üçüncü fıkrasında ise velâyet hakkına tek başına sahip olan babanın da aynı açıklamayı yapabileceği düzenlenmiştir. Şüphesiz babanın tek başına yapacağı bu başvuru da bir yıl içinde yapılmalıdır. Öğretide, gerek ortak velâyete sahip olan ana ve babanın gerek velâyet hakkına tek başına sahip olan babanın yapacağı başvuruya ilişkin bir yıllık sürenin velâyete ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayacağı kabul edilmektedir¹³⁶. Babanın çocuğa bekârlık soyadının verilmesine yönelik başvuru için haklı bir sebep aranmadığı gibi, annenin buna rıza vermesi de şart değildir¹³⁷.

Hüküm 1 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girdikten yaklaşık beş buçuk ay sonra değişikliğe uğramıştır. Hükümde 21.06.2013 tarihinde kabul edilen ve 1 Temmuz 2014 tarihinde yürürlüğe giren Kanunla yapılan değişiklikle evlilik dışında doğan çocuğun soyadı velâyet hakkına bağlanmıştır¹³⁸. Buna göre, öncelikle çocuğun velâyet hakkını

¹³⁵ Bkz. Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 265-266.

¹³⁶ Ayan, s. 34.

¹³⁷ Ayan, s. 34.

¹³⁸ Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 8; Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 1; Baş-Süzel/Kurtulan, s. 87; Çelebi, s. 594; Turan-Başara, s. 221.

ana ve babanın birlikte mi yoksa içlerinden birisinin tek başına mı kullandığı belirlenmelidir. Şayet, *anne ve babadan birisi tek başına velâyet hakkına sahipse* evlilik dışında doğan çocuğa onun bekârlık soyadı verilmektedir¹³⁹. Bekârlık soyadı dışında ikinci bir soyadı taşıyan anne veya babanın bu ikinci soyadının çocuğa verilmesi mümkün değildir¹⁴⁰. Buna karşılık, *anne ve baba ortak velâyete sahiplerse*, çocuklarının hangi soyadını taşıyacağına birlikte karar vermelidirler (ZGB Art. 270a, Abs. 1)¹⁴¹. Bu durumda ana ve babanın nüfus müdürlüğüne birlikte yazılı beyanda bulunması gerekmektedir (ZStV Art. 37a, Abs. 5)¹⁴². İlk çocuğun soyadı, tüm müşterek çocuklar için de geçerlidir¹⁴³. Görüleceği üzere, artık çocuğun soyadının belirlenmesinde temel kriter olarak velâyet hakkına kimin sahip olduğu dikkate alınmaktadır. 1 Ocak 2013-1 Temmuz 2014 arası dönemde evlilik dışında doğan çocuk anasının bekârlık soyadını almakta ve ortak velâyet ya da babanın tek başına velâyet hakkına sahip olması durumunda çocuğun babanın bekârlık soyadını alması için bir başvuru yapılabilmekteydi. Ne var ki, 1 Temmuz 2014 tarihinde yürürlüğe giren yeni düzenlemeye göre,

¹³⁹ Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 8; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 3; Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 8; Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 1; Birinci-Uzun, s. 120; Çelebi, s. 592; Durak/Ayan, s. 377; Öcal-Apaydın, s. 434.

¹⁴⁰ Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 265; Güven, s. 409.

¹⁴¹ İsviçre Medeni Kanunu'nda 01.07.2014 tarihinde yapılan değişiklikte, ana ve babanın evli olup olmadıklarına bakılmaksızın *kural olarak* çocuk üzerinde ortak velâyet hakkına sahip oldukları düzenlenmiştir. Buna göre, ilk çocuğunun doğumuyla birlikte ortak velâyet hakkı doğmaktadır. Ne var ki, ana ve babanın evli olmadığı durumlarda ortak velâyetin doğması için, ana ve babanın çocuğun yerleşim yerindeki Çocuk Koruma Kurumu'na birlikte beyanda bulunmaları gerekmektedir. Ana ve baba tarafından bu yönde bir beyan yapılmadıkça, çocuğun velâyeti münhasıran anaya ait olmaktadır (ZGB Art. 298a). Bkz. Birinci-Uzun, s. 120, dn. 54; Evgen Gülçin Elçin, "Türk Medeni Kanunu'nda Soybağı ve Çocuğun Korunmasında Revize Edilmesi Gereken Hükümler", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 35, S. 1, 2015, s. 98; Öcal-Apaydın, s. 435.

¹⁴² Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 3; Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 1.

¹⁴³ Bkz. Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N.1.

çocuğun doğumu anında baba tek başına velâyet hakkına sahipse herhangi bir başvuru yapılmasına gerek olmaksızın çocuk kanun gereği babasının bekârlık soyadını alacaktır¹⁴⁴. Bununla birlikte, ana ve babanın ortak velâyete sahip olmaları hâlinde, kanun koyucu evlilik içinde doğan çocukların soyadına benzer şekilde, ana ve babaya çocuğun hangi soyadını taşıyacağını belirleme imkânı tanımıştır.

Öte yandan, ortak velâyetin ilk çocuğun doğumundan sonra tesis edilmesi de hükümde düzenlenmiştir. Bu durumda, anne ve baba ortak velâyetin tesis edilmesinden itibaren bir yıl içinde¹⁴⁵ nüfus memuruna çocuğun diğer ebeveynin soyadını taşıyacağını yazılı olarak beyan edebilirler¹⁴⁶. Bu beyan varması gerekli, yenilik doğuran bir beyan olup, nüfus memuru, bu beyanı kabul etmekle yükümlüdür¹⁴⁷. Anne ve baba bu şekilde bir beyanda bulunmuşlarsa, bu beyan velâyetin kime ait olduğuna bakılmaksızın tüm müşterek çocuklar bakımından geçerlidir (ZGB Art. 270a, Abs. 2)¹⁴⁸. Ne var ki, ZGB Art. 270b hükmü saklı olup, çocuk oniki yaşını doldurmuşsa onun da rızası gerekmektedir¹⁴⁹. Hüküm bu hâliyle 1 Ocak 2013- 1 Temmuz 2014 tarihleri arasında yürürlükte olan ortak velâyete sahip olan ana ve babanın birlikte başvurarak çocuğa babanın soyadının verilmesini talep etmelerine benzemektedir. Ancak hükmün mülga hâlinde ortak velâyet hâlinde

¹⁴⁴ Ne var ki, tanıma işleminin sonradan iptal edilmesi hâlinde (ZGB Art. 259, Abs. 2) çocuk, babasının soyadını değiştirmek ve annesinin soyadını almak zorundadır. Bkz. Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 13; Hegnauer, BK ZGB, Art. 270, N. 37; Güven, s. 413.

¹⁴⁵ ZGB Art. 270a Abs. 2 uyarınca bir yıllık süre içinde yapılmayan beyan, dikkate alınmayacaktır. Diğer bir deyişle, beyanın hukuken sonuç doğurması için bir yıllık süre içinde yapılması gerekmektedir. Bu süre dolduktan sonra soyadı değişikliği için ancak ZGB Art. 30 hükmü uyarınca haklı sebeple soyadının değiştirilmesine yönelik bir dava açmak gerekmektedir. Bkz. Stehli, OFK ZGB, Art. 270, N. 5; Güven, s. 414.

¹⁴⁶ Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 266.

¹⁴⁷ Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 8; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 3. Bkz. BGer vom 16. 6. 2016, 5A_756/2015, E. 3.2.4.

¹⁴⁸ Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 3, 9c; Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 2; Birinci-Uzun, s. 120; Çelebi, s. 593; Güven, s. 413.

¹⁴⁹ Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 2.

eşler zaten doğumu anında kanun gereği ananın bekârlık soyadını alan çocuğun babanın soyadını almasını talep ederlerken; hâlihazırda eşler çocuğun doğumu anında soyadını almadığı diğer ebeveynin soyadını almasını talep etmektedirler. Bir yıllık sürenin ortak velâyete ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren başlayacağı ifade edilebilir¹⁵⁰. Hükümde kabul edilen önemli bir değişiklik ise, ana ve babanın bu şekilde yaptıkları beyanın tüm müşterek çocuklar bakımından geçerli olmasıdır. Kanun koyucu, müşterek çocukların aynı soyadını taşımalarını arzu etmektedir. Sonradan doğan müşterek çocukların velâyeti kime ait olursa olsun, ana ve babanın beyanı bu çocuklar bakımından da sonuç doğuracaktır¹⁵¹.

Velâyet hakkının hem anadan hem de babadan kaldırılması mümkündür. Kanun koyucu bu durumda çocuğun ananın bekârlık soyadını taşıyacağını öngörmüştür (ZGB Art. 270a, Abs. 3)¹⁵².

ZGB Art. 270a, Abs. 4'te ise, velâyet hakkının dağılımındaki değişikliklerin isim üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı ve isim değişikliğine ilişkin hükümlerin saklı olduğu düzenlenmiştir¹⁵³. Diğer bir deyişle, doğumu anında annenin velâyeti altında olan ve annenin bekârlık soyadını alan çocuğun velâyeti sonradan babaya verilebilir. Bu durumda, salt velâyet hakkının babaya verilmesi nedeniyle çocuğun soyadı da kendiliğinden babanın soyadı olarak değişmeyecektir. Diğer taraftan, ortak velâyetin ilk çocuğun doğumundan sonra tesis edilmesi üzerine ZGB Art. 270b Abs. 2 hükmü uyarınca çocuğa diğer eşin soyadı verilmiş ancak sonradan ortak velâyet kaldırılmış olsa bile, çocuk yine de artık velâyet hakkına sahip olmayan ebeveynin adını taşımaya

¹⁵⁰ Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N.12.

¹⁵¹ Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 8; Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 12.

¹⁵² Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 8; Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 9; Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 3; Birinci-Uzun, s. 120; Durak/Ayan, s. 377; Güven, s. 413; Öcal-Apaydın, s. 434.

¹⁵³ Bu ilkenin tek istisnası, ZGB Art. 270a, Abs. 2 hükmüdür. Diğer bir deyişle, ortak velâyetin ilk çocuğun doğumundan sonra tesis edilmesi çocuğun soyadını etkileyebilmektedir. Bkz. Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 4.

devam edecektir¹⁵⁴. 1 Ocak 2013- 1 Temmuz 2014 arası dönemde olduğu gibi baba bu durumda tek başına çocuğun kendi soyadını almasını talep edemez. Kanun koyucu burada yerinde olarak çocuğun soyadının velâyet hakkındaki dağılımlar nedeniyle sürekli olarak değişmesine engel olmak istemiştir. Bu durumda soyadı değişikliği ancak haklı sebeplerin varlığı hâlinde ZGB Art. 30, Abs. 1 hükmü uyarınca mahkeme kararıyla olabilir¹⁵⁵. Gerçekten çocuğun kişiliğini geliştirebilmesi için kanaatimizce de çocuğun soyadının bu gibi değişikliklerden korunması gerekir. Ancak çocuğun menfaatinin gerekli kılması hâlinde, isim değişikliğine ilişkin hükümlere başvurularak çocuğun diğer ebeveynin soyadını alması talep edilebilmelidir.

Öte yandan, ZGB Art. 270b hükmünde Türk hukukunda mevcut olmayan çok önemli bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, çocuk on iki yaşını doldurmuşsa, soyadı ancak onun rızasıyla değiştirilebilir¹⁵⁶. İsviçre kanun koyucusu 12 yaşını doldurmuş çocukların ebeveynlerinin isim değişikliklerinden etkilenip etkilenmeme konusunda ayırt etme gücüne sahip olduklarını ve kişilik hakkının kapsamına giren bu önemli

¹⁵⁴ Bkz. Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 8; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 3; Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 4; Birinci-Uzun, s. 120; Çelebi, s. 593; Öcal-Apaydın, s. 434-435. Aynı şekilde ana ve babanın sonradan evlenmesi de çocuğun soyadında bir değişiklik meydana getirmeyecek ve çocuk kazandığı soyadını kullanmaya devam edecektir. Bkz. Güven, s. 413.

¹⁵⁵ Bühler, BSK ZGB I, Art. 270-270b, N. 8; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 3; Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 10; Stehli, OFK ZGB, Art. 270a, N. 4; Güven, s. 414. İsviçre Federal Mahkemesi, ZGB Art. 270a, Abs. 3 hükmü uyarınca annesinin soyadını alan ancak küçük yaşlardan beri babası tarafından bakılan ve babasının soyadını almak isteyen çocuk ile babası arasındaki sıkı ve samimi bağı dikkate alarak çocuğun soyadının babanın soyadıyla değiştirilmesini haklı bulmuştur. Bkz. BGE 132 III 497, Güven, s. 414. Çocuğun rızası alınmadan onun soyadına ilişkin karar verilmesinin Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ruhuna aykırı olduğu yönünde bkz. Geiser, ZKE 2012, s. 368-369.

¹⁵⁶ Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 268; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 9c; Çelebi, s. 593; Öcal-Apaydın, s. 435.

konuda karar verme ve bunu açıklama hürriyetlerinin bulunduğunu varsaymaktadır¹⁵⁷. Çocuğun soyadının değişmesi, soybağının sonradan kurulması, mahkeme kararı ile soybağında sonradan değişiklik, evlât edinme ve mahkeme kararıyla soyadının değişmesi gibi durumlarda gündeme gelmektedir. Meselâ, evlilik dışında doğan çocuğun ana-babasının evlenmesi ve ortak bir soyadı seçmeleri durumunda bile oniki yaşını dolduran çocuğun soyadının değişikliğe uğraması için rızası gerekmektedir¹⁵⁸. Soyadı değişikliği için oniki yaşını dolduran çocuk, İsviçre'deki herhangi bir nüfus memurluğuna¹⁵⁹ rızasını şahsen açıklayabilir (ZStV Art. 37b Abs. 2). Bu bağlamda çocuğun yazılı rıza beyanı yeterli görülmemelidir¹⁶⁰. Oniki yaşını dolduran çocuk rıza vermediği takdirde, soyadı değişikliği yapılmayacaktır¹⁶¹.

III. ALMAN HUKUKUNDA ÇOCUĞUN SOYADI

A. ALMAN POZİTİF HUKUKUNDA ÇOCUĞUN SOYADI

Çocuğun soyadı, Alman Medeni Kanunu'nun (BGB) 1616, 1617, 1617a, 1617b, 1617c ve 1618'inci maddelerinde düzenlenmiştir. Türk hukukundan farklı olarak Alman hukukunda çocuğun soyadı bakımından evlilik içinde doğup doğmama değil, velâyet hakkının kime ait olduğunu dikkate alınmıştır¹⁶².

¹⁵⁷ Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 268; Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 9c; Stehli, OFK ZGB, Art. 270b, N. 1. Ne var ki, henüz 12 yaşını doldurmamış olan bir küçük bu konuda ayırt etme gücüne sahip olsa bile, rıza şartı onun açısından aranmayacak ve bu çocuk soyadının değişmesini istemese bile bu irade beyanına önem verilmeyecektir. Bu durum öğretide haklı olarak eleştirilmektedir. Öğretide bu çocukların da dinlenmeleri ve kararda görüşlerinin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Michel/Schlatter, KUKO ZGB, Art. 270-270b, N. 9c.

¹⁵⁸ Stehli, OFK ZGB, Art. 270b, N. 1.

¹⁵⁹ KESB kural olarak çocuğun soyadı değişikliği için rızasını açıklama prosedürüne dâhil değildir. Ancak ana ve baba, rızasını açıklaması yönünde çocuk üzerinde baskı kurarlarsa, konu KESB'in alanına girebilir. Bu durumda KESB de sürece dahil olacaktır. Bkz. Geiser, ZKE 2012, s. 369.

¹⁶⁰ Geiser, ZKE 2012, s. 369.

¹⁶¹ Graf-Gaiser, FamPra.ch 2013, s. 268; Stehli, OFK ZGB, Art. 270b, N. 1.

¹⁶² Ayan, s. 35.

Ana ve baba evlilerse ve *ortak bir aile soyadı (gemeinsame Familienname/Ehename) seçmişlerse*¹⁶³, müşterek çocukları da bu soyadını

¹⁶³ Alman hukukunda ortak soyadı, BGB § 1355 hükmünde düzenlenmiştir. Kısaca açıklamak gerekirse, eşlerin *ortak bir aile soyadı belirlemeleri* asıldır. Eşler, belirledikleri bu soyadını kullanmaktadırlar. Eşlerin doğum soyadları veya aile soyadının belirlenmesine ilişkin beyan sırasında sahip oldukları soyadları, aile soyadı olarak belirlenebilir. Doğum soyadıyla nüfus müdürlüğüne beyanda bulunulduğu anda bir eşin doğum belgesinde yazılı olan soyadı kastedilmektedir. Eşler, soyadı belirlemek isterlerse nüfus müdürlüğüne bir beyanda bulunmalıdırlar. Aile soyadının belirlenmesine ilişkin beyan evlenme sırasında yapılmalıdır. Daha sonra yapılmak istenirse, bu beyanın noter tarafından onaylanmış olması gerekmektedir. Kanun koyucu soyadı aile soyadı olarak seçilmeyen eşe de bir imkân tanımıştır. Buna göre, soyadı aile soyadı olarak seçilmeyen eş, aile soyadına doğum soyadını veya evlilik soyadının belirlenmesine ilişkin beyanda bulunduğu anda taşıdığı soyadını ekleyebilir. Ancak bu imkândan faydalanılabilmesi için aile soyadının birden fazla addan oluşmaması gerekmektedir. Soyadı aile soyadı olarak seçilmeyen eşin soyadı, birkaç isimden oluşuyorsa bunlardan sadece birisi aile soyadına eklenebilir. Bu beyanın nüfus müdürlüğüne karşı yeni bir beyanda bulunularak geri alınması mümkündür. Ancak söz konusu beyanın geri alınması hâlinde, hükmün dördüncü fıkrasının birinci cümlesi uyarınca yeni bir beyanda bulunulamaz. Beyan evlenme sırasında bir Alman nüfus müdürlüğüne yapılmamışsa, gerek beyanın gerek beyanın geri alınmasına ilişkin beyanın resmi makam tarafından onaylanması gerekmektedir. Dul veya boşanan eş, aile soyadını kullanmaya devam etmektedir. Ancak bu eş, nüfus müdürlüğüne yapacağı bir beyanla, doğum soyadını veya aile soyadının belirlenmesine kadar kullandığı soyadını yeniden kullanabilir ya da aile soyadına doğum soyadını veya aile soyadının belirlenmesi anında kullandığı soyadını ekleyebilir. Bu durumda dördüncü fıkra hükmü geçerlidir. *Buna karşılık, eşler bir aile adı seçmezlerse* her eş evlendiği anda kullandığı soyadını bundan sonra da kullanmaya devam edecektir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Kathrin Kroll-Ludwigs, *Erman BGB, Kommentar, Buch 4: Familienrecht, Abschnitt 1: Bürgerliche Ehe, Titel 5: Wirkungen der Ehe im Allgemeinen (§§ 1353-1362)*, Hrsg. Harm Peter Westermann/Barbara Grunewald/Georg Maier-Reimer, 16. Auflage, Ottoschmidt, Köln, 2020, Art. 1355, N. 1-23; Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe, “§ 1355 BGB”, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 9, Familienrecht I, §§ 1297-1588*,

kendiliğinden doğum adı olarak alacaktır (BGB § 1616)¹⁶⁴. Diğer bir deyişle, ortak bir soyadı seçen eşlerin ayrıca çocuğun soyadını belirleme hakları bulunmamaktadır¹⁶⁵. Eşlerin aile soyadının belirlenmesine ilişkin yapacakları beyan sırasında sahip oldukları soyadlarını aile soyadı olarak belirleyebilecekleri göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun bir eşin önceki evliliğinden gelen soyadını alması ihtimal dâhilindedir¹⁶⁶. BGB § 1616 hükmünün uygulama alanı bulabilmesi için, çocuğun doğumu anında ana ve baba arasındaki evliliğin devam ediyor olması şart değildir. Evlilik daha önce boşanma nedeniyle sona ermesine rağmen baba ile soybağı doğumdan önce kurulmuşsa ve anne ile baba hâlâ ortak soyadını kullanmaya devam ediyorlarsa, çocuğun doğum adı ebeveynlerce kullanılan ortak soyadı olacaktır. Buna karşılık, tanıma veya babalık hükmü doğumdan sonra gerçekleşirse, çocuk soyadını ilk olarak BGB § 1617a, Abs. 1 uyarınca alacaktır. Ne var ki, bu durumda çocuğun BGB § 1616 ve § 1617c hükümleri uyarınca ana ve babanın hâlihazırda kullandıkları ortak soyadını alıp almayacağı tartışmalıdır¹⁶⁷.

Versorgungsausgleichsgesetz – Gewaltschutzgesetz Lebenspartnerschaftsgesetz, Abschnitt 1: Bürgerliche Ehe, Titel 5: Wirkungen der Ehe im Allgemeinen (§§ 1353–1362), Hrsg. Elisabeth Koch, 9. Auflage, C.H. Beck, München, 2022, N. 1-74; Çelebi, s. 594 vd.; Çelt, s. 1081-1082; Efedayioğlu, s. 16-17; Erbek-Odabaşı, s. 58-59; Helvacı/Kocabaş, s. 619-626. BGB § 1355 hükmünde, ZGB Art. 160'dan farklı olarak, öncelikle eşlerin ortak bir soyadı belirlemeleri düzenlenmiş; şayet eşler ortak bir soyadı belirlemezlerse kendi soyadlarını kullanmaya devam edecekleri öngörülmüştür. Bu nedenle, Alman hukukunda kural olarak "aile içinde soyadı birliği ilkesi (Prinzip der Namenseinheit in der Familie)"nin geçerli olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 1; Döll, Erman BGB, § 1616, N. 1; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1616, N. 2; Helvacı/Kocabaş, s. 619, 621.

¹⁶⁴ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 2; Döll, Erman BGB, § 1616, N. 2; Schwer, jurisPK BGB, § 1616, N. 36; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1616, N. 2.

¹⁶⁵ von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1616, N. 2.

¹⁶⁶ von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1616, N. 5.

¹⁶⁷ Bkz. Christine Budzikiewicz, "§§ 1297–1921, Rom-III-VO, EG-UnthVO/HUntProt", *Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch mit Rom-I-VO, Rom-II-VO, Rom-III-VO, EG-UnthVO/HUntProt und EuErbVO*, Hrsg. Rolf Stürner,

Benzer şekilde, ana ve baba doğum sırasında birbirleriyle evli olmamasına rağmen sonradan evlenerek ortak bir aile soyadı almış olsalar bile BGB § 1616 hükmü değil, 1617a veya 1617b hükmü uygulama alanı bulacaktır¹⁶⁸. Bu ihtimalde ana ve babanın çocuğa ortak soyadlarını verebilmeleri için, beş yaşını doldurmuş ise çocuğun da bu değişikliği kabul etmesi gerekir (BGB §1617c)¹⁶⁹.

Buna karşılık, ana ve babanın ortak bir aile adı (soyadı) yoksa çocuğun soyadı onların ortak velâyete sahip olup olmalarına göre belirlenmiştir. Şayet ana ve baba ortak velâyet hakkına sahiplerse BGB § 1617 hükmü uygulama alanı bulacakken; ebeveynlerden sadece birisi velâyet hakkına sahipse BGB § 1617a hükmü uygulama alanı bulacaktır.

Ana ve babanın çocuğun doğumu anında¹⁷⁰ ortak bir soyadı olmamasına karşın, ortak velâyete sahip olmaları durumunda çocuğun soyadı BGB § 1617'de düzenlenmiştir. Hükmün uygulanabilmesi için, soybağının BGB § 1591 ff. uyarınca tesis edilmiş olması, çocuğun

19. Auflage, C.H. Beck, München, 2023, § 1616-1617c, N. 2; Yves Döll, *Erman BGB, Kommentar, Buch 4: Familienrecht, Abschnitt 2: Verwandtschaft, Titel 4: Rechtsverhältnis zwischen den Eltern und dem Kind im Allgemeinen* (§§ 1616-1625), Hrsg. Harm Peter Westermann/Barbara Grunewald/Georg Maier-Reimer, 16. Auflage, Ottoschmidt, Köln, 2020, § 1616, N. 2; Dominic Schwer, "§§ 1616 bis 1618 BGB", *juris Praxiskommentar BGB, Band 4, Familienrecht*, Hrsg. Maximilian Herberger/Michael Martinek/Helmut Rüßmann/Stephan Weth/Markus Würdinger/Wolfram Viefhues, 9. Auflage, Online-Nutzung, Saarbrücken, 2020, § 1616, N. 32; Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe, "§§ 1616–1625 BGB", *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 10, Familienrecht II, §§ 1589-1921, RelKERzG, VBVG, SGB VIII, SaRegG, Abschnitt 2. Verwandtschaft, Titel 4. Rechtsverhältnis zwischen den Eltern und dem Kind im Allgemeinen* (§§ 1616–1625), Anh. § 1618: *Das Recht des Kindesvornamens*, Hrsg. Dieter Schwab, 9. Auflage, C.H. Beck, München, 2022, § 1616, N. 8.

¹⁶⁸ Rainer Kemper, "§§ 1616 bis 1618 BGB", *Nomos Hand Kommentar, Bürgerliches Gesetzbuch*, 12. Auflage, Nomos, Baden-Baden, 2024, BGB § 1616, N. 1.

¹⁶⁹ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 3.

¹⁷⁰ Markus Pöcker, "§§ 1616–1625", *Beck'scher Online-Kommentar BGB*, Hrsg. Wolfgang Hau/Roman Poseck, 71. Edition, C.H. Beck, München, 2024, §1617, N. 2; von Sachsen Gessaphe, *MüKo BGB*, § 1617, N. 8-9.

doğumu sırasında ebeveynlerin çocuk üzerinde ortak velâyete sahip olmaları, buna karşılık ortak bir soyadı seçmemiş olmaları gerekmektedir¹⁷¹. Öncelikle ifade edilmelidir ki, bu hüküm “*ana ve babanın evli olması ancak her birinin kendi soyadını kullanması*”, “*ana ve babanın boşanmış olmasına karşın mahkemenin ortak velâyete hükmetmiş olması*” ve “*çocuk evlilik dışında doğmuş ve annesi-babası sonradan evlenmemiş olmasına karşın mahkemenin ortak velâyete hükmetmiş olması*” şeklinde üç durumda uygulama alanı bulabilecektir¹⁷². Diğer bir deyişle, bu hükmün uygulanması bakımından önemli olan husus, ana ve babanın evli olup olmaması değil, ortak velâyete sahip olmalarıdır¹⁷³. BGB § 1617 hükmünün birinci fıkrasına göre, ana ve baba şayet anlaşılırsa nüfus müdürlüğüne beyanda bulunarak babanın veya annenin bu *beyan sırasında sahip oldukları (güncel) soyadını* çocuğun soyadı olarak belirleyebilirler¹⁷⁴. Kanun koyucu, bu şartların gerçekleşmesi

¹⁷¹ Döll, Erman BGB, § 1617, N. 2; Kemper, HK BGB, § 1617, N. 2-3; Pöcker, BeckOK BGB, § 1617, N. 2.

¹⁷² Döll, Erman BGB, § 1617, N. 3; Kemper, HK BGB, § 1617, N. 2-3; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 8; Acabey, s. 505; Çelebi, s. 596. BGB § 1626a hükmüne göre, ortak velâyet eşlerin anlaşmasıyla, sonradan evlenmeleriyle ya da mahkeme kararı ile kurulmaktadır.

¹⁷³ Pöcker, BeckOK BGB, §1617, N. 2; Ayan, s. 35; Çelt, s. 1082, dn. 88; Turan-Başara, s. 221.

¹⁷⁴ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 5; Döll, Erman BGB, § 1617, N. 5; Kemper, HK BGB, § 1617, N. 4; Pöcker, BeckOK BGB, §1617, N. 5; Schwer, jurisPK BGB, § 1617, N. 6; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 18; Başoğlu, s. 370; Çelebi, s. 595; Çelt, s. 1082; Durak/Ayan, s. 377; Efedayioğlu, s. 17; Halûk N. Nomer, “Avrupa Birliğine Üye Devletlerde ve Türkiye’de Evlenen Kadının ve Ortak Çocuğun Soyadı”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 22, S. 2, Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan, 2002, s. 428; Turan-Başara, s. 221-222. Ana ve baba ayrı yaşıyor olsalar da çocuğun soyadını birlikte belirlemelidirler. Zira çocuğun soyadı konusunda karar verme oldukça önemli bir konudur. Ancak birlikte karar verme, şekli açıdan değil, içerik açısından şarttır. Bu nedenle, ana ve babanın harici bir anlaşma yapmaları gerekli olmadığı gibi, nüfus memurunun huzuruna birlikte çıkmaları da şart değildir. Bkz. Döll, Erman BGB, § 1617, N. 8; Schwer, jurisPK BGB, § 1617, N. 4, 11; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 23.

hâlinde çocuğa ana veya babanın beyan sırasında sahip oldukları güncel soyadlarından birisinin verilebileceğini düzenlemiştir. Bu soyadı, onların bekârlık soyadı olabileceği gibi, önceki evliliklerinden gelen bir evlilik soyadı da olabilecektir¹⁷⁵. Ne var ki, ana veya babanın hâlihazırda kullanmadıkları önceki soyadlarının çocuğa verilmesi mümkün değildir¹⁷⁶. Ananın veya babanın güncel soyadı çift isimden oluşuyorsa, çocuğa ana veya babanın bu çifte soyadı verilebilir. Ancak, ana ve babanın soyadlarından yeni bir çifte soyadı oluşturularak çocuğa bunun verilmesi mümkün değildir¹⁷⁷. Doğumun belgelenmesinden sonra yapılacak beyanın resmi makam tarafından onaylanması gerekmektedir¹⁷⁸. Kanun koyucu eşlerin birden çok çocuğunun olmasını da dikkate almış ve bir çocuk için yapılacak olan tercihin diğer çocuklar için de geçerli olduğunu öngörmüştür. Bu düzenlemeyle kardeşler arasındaki ilişkilerde isim birliğinin sağlanması (Einheitlichkeit des Geschwisternamens) amaçlanmıştır¹⁷⁹.

¹⁷⁵ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 5; Döll, Erman BGB, § 1617, N. 6-7. Öğretide çocuğa eşlerin mevcut soyadlarının verilmesine imkân tanınması eleştirilmektedir. Mesela, annenin önceki evliliği nedeniyle edindiği soyadını kullanmaya devam ettiği ve çocuğa da bu soyadının verildiği düşünüldüğünde, bu durum eski kocanın en azından soyadı anlamında baba olduğu izlenimini vermektedir. Bu sonuç ise, tek taraflı isimlendirmenin mümkün olmaması nedeniyle BGB § 1617a ve 1618 hükümleri ile çelişmektedir. Dolayısıyla, BGB § 1617 Abs. 1 hükmünde geçen ifadenin ana ve babanın doğum soyadları şeklinde değiştirilmesi önerilmektedir. Döll, Erman BGB, § 1617, N. 7.

¹⁷⁶ Kemper, HK BGB, § 1617, N. 4.

¹⁷⁷ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 5; Döll, Erman BGB, § 1617, N. 6; Kemper, HK BGB, § 1617, N. 4; Pöcker, BeckOK BGB, §1617, N. 5-6; Schwer, jurisPK BGB, § 1617, N. 1; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 19. Çifte soyadının çocuğun aile bağıını tek bir isimden daha iyi ifade edeceği yönünde bkz. von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 6.

¹⁷⁸ Döll, Erman BGB, § 1617, N. 8a; Pöcker, BeckOK BGB, §1617, N. 11; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 23.

¹⁷⁹ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 5; Döll, Erman BGB, § 1617, N. 11; Pöcker, BeckOK BGB, §1617, N. 1; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 26; Ayan, s. 35; Başoğlu, s. 370; Çelebi, s. 596; Çelt, s. 1082.

BGB § 1617 Abs. 2'de ise, ana ve babanın çocuğun doğumundan itibaren bir ay içinde¹⁸⁰ bu şekilde bir belirleme yapmamları durumunda nasıl hareket edileceği düzenlenmiştir. Öncelikle nüfus müdürlüğü, çocuğun doğumundan itibaren bir ay içinde ana ve babanın bir belirleme yapmadıklarını aile mahkemesine bildirecektir (FamFG § 168g, Abs. 2). Bu bildirim veya eşlerden birinin talebi üzerine durumdan haberdar olan aile mahkemesi, eşlerden her ikisini de dinledikten sonra¹⁸¹ çocuğun soyadını belirleme hakkını ana veya babadan birine vermelidir¹⁸². Çocuğun soyadını belirleme hakkı kendisine tanınan ebeveyn, bu hakkını birinci fıkradaki düzenlemeye göre kullanmalıdır. Diğer bir deyişle, bu ihtimalde çocuğun soyadını aile mahkemesi değil, bizzat kendisine bu hak tanınan ebeveyn belirlemektedir¹⁸³. Kendisine

¹⁸⁰ Burada geçen bir aylık süre kesin değildir. Bu nedenle, aile mahkemesi tarafından çocuğun soyadını belirleme hakkı bir eşe bırakılıncaya kadar eşler anlaşarak çocuğun soyadını belirleyebilirler. Bkz. Döll, Erman BGB, § 1617, N. 10; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 30.

¹⁸¹ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 6; Döll, Erman BGB, § 1617, N. 13; Çelebi, s. 596, dn. 227.

¹⁸² Burada aile mahkemesi çocuğun soyadını belirleme hakkını ana veya babadan birine vermektedir. Ancak bu kararı verirken aile mahkemesinin hangi ölçütlerden yararlanacağı açık değildir. Hiç şüphesiz öncelikle çocuğun üstün yararının göz önünde tutulması gerekmektedir. Bkz. Döll, Erman BGB, § 1617, N. 12; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 31. BGB § 1628 hükmü uyarınca verilen kararlarda göz önünde tutulması gereken kriterlerin burada da dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Kemper, HK BGB, § 1617, N. 6; Pöcker, BeckOK BGB, §1617, N. 18.

¹⁸³ Döll, Erman BGB, § 1617, N. 15; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 31. Kendisine çocuğun soyadını belirleme yetkisi verilen ebeveynin bu süreçte ölmesi veya velâyet hakkını kaybetmesi hâlinde, ne olacağı konusunda kanuni bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluk, çocuğun doğumu anında diğer taraf velâyet hakkına sahip olmadığından BGB § 1617a hükmü uyarınca doldurulamaz. Bu durumda yapılması gereken bu kanuni boşluğun, BGB § 1617 hükmüne uygun bir şekilde doldurulmalıdır. Diğer bir deyişle, çocuğun soyadını belirleme yetkisi, velâyet hakkıyla birlikte diğer ebeveyne geçmeli ve bu kişi dilerse kendi soyadını dilerse de seçme yetkisini kaybeden eşin soyadını çocuğun soyadı olarak belirleyebilmelidir.

bu hak verilen ebeveynin, çocuğun soyadı olarak kendi soyadını veya (ölmüş olsa bile) diğer eşin soyadını belirlemesi mümkündür¹⁸⁴. Çocuğun soyadını belirleme hakkı, resmi makam tarafından onaylanmak koşuluyla nüfus müdürlüğüne karşı kullanılmalıdır¹⁸⁵. Hatta mahkemenin bu ebeveynin belirleme hakkını kullanması için bir son tarih koyması da mümkündür. Aile mahkemesi tarafından çocuğun soyadının belirlenmesi için bir süre konulmuşsa, bu süre ilgili kararın bildiriyle birlikte işlemeye başlayacaktır¹⁸⁶. Hâkimin haklı sebeplerin varlığı hâlinde henüz işlemeye devam eden süreyi uzatması mümkünken; sürenin dolması hâlinde yeni bir süre tesis etmesi mümkün değildir¹⁸⁷. Şayet belirleme hakkı kendisine verilen ebeveyn bu hakkını mahkeme tarafından belirlenen sürenin sonuna kadar kullan(a)mazsa, çocuk belirleme hakkının kendisine verildiği ebeveynin soyadını kanun gereği geçmişe etkili olarak (doğum anından itibaren)¹⁸⁸ elde eder¹⁸⁹. Hükmün üçüncü fıkrasında ise, çocuğun Almanya'da doğmaması hâline mahkemenin belirleme hakkını bir ebeveyne vermesinin şartları düzenlenmiştir. Buna göre, çocuk Almanya'da doğmamışsa, aile mahkemesinin BGB § 1617 Abs. 2 uyarınca ana veya babadan birisine çocuğun soyadını belirleme hakkını verebilmesi için, ana-babadan birinin veya çocuğun talepte bulunması ya da çocuğun

Bkz. von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 32; krş. Schwer, jurisPK BGB, § 1617, N. 18.

¹⁸⁴ Döll, Erman BGB, § 1617, N. 15; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 32; Acabey, s. 505.

¹⁸⁵ Döll, Erman BGB, § 1617, N. 15.

¹⁸⁶ Döll, Erman BGB, § 1617, N. 13.

¹⁸⁷ Pöcker, BeckOK BGB, §1617, N. 17, 19; Schwer, jurisPK BGB, § 1617, N. 16; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 33.

¹⁸⁸ Schwer, jurisPK BGB, § 1617, N. 23.

¹⁸⁹ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 6; Döll, Erman BGB, § 1617, N. 16; Kemper, HK BGB, § 1617, N. 6; Pöcker, BeckOK BGB, §1617, N. 19; Schwer, jurisPK BGB, § 1617, N. 19; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 34; Ayan, s. 35; Başoğlu, s. 370; Çelebi, s. 596; Çelt, s. 1083; Nomer, s. 428.

soyadının Alman nüfus kütüğüne veya resmi bir Alman kimlik belgesine kaydedilecek olması aranmıştır¹⁹⁰.

Ana ve baba çocuğun doğumu anında¹⁹¹ hem ortak bir soyadına hem de ortak velâyete sahip değillerse, çocuğun soyadının ne olacağı BGB § 1617a hükmünde düzenlenmiştir. Bu ihtimalde, çocuğun velâyet hakkına sahip olan anne veya babanın kendisinin (çocuğun) doğumu anındaki soyadını, kanun gereği kendiliğinden alacağı kabul edilmiştir (BGB § 1617a, Abs. 1)¹⁹². Hükmün uygulanabilmesi için, soybağının BGB § 1591 ff. hükümleri uyarınca tesis edilmiş olması, çocuğun doğumu sırasında ebeveynlerin ortak velâyete ve ortak bir soyadına sahip olmamaları gerekmektedir¹⁹³. Söz konusu hüküm hem evlilik içinde hem de evlilik dışında doğan çocuklar bakımından geçerlidir¹⁹⁴. Bununla birlikte, velâyet hakkına tek başına sahip olan anne veya babanın nüfus müdürlüğüne beyanda bulunmak suretiyle çocuğa diğer anne veya babanın soyadının verilmesini sağlayabileceği de kabul edilmiştir (BGB § 1617a, Abs. 2)¹⁹⁵. Bu düzenleme sadece birinci fıkraya göre edinilen

¹⁹⁰ Bkz. Döll, Erman BGB, § 1617, N. 14; Kemper, HK BGB, § 1617, N. 7; Schwer, jurisPK BGB, § 1617, N. 20-22; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617, N. 36-37.

¹⁹¹ Pöcker, BeckOK BGB, §1617a, N. 3.

¹⁹² Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 8; Döll, Erman BGB, § 1617a, N. 7; Kemper, HK BGB, § 1617a, N. 2; Pöcker, BeckOK BGB, §1617a, N. 2; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617a, N. 10; Ayan, s. 35; Başoğlu, s. 370; Çelebi, s. 596; Efedayıoğlu, s. 17; Turan-Başara, s. 222.

¹⁹³ Döll, Erman BGB, § 1617a, N. 3; Kemper, HK BGB, § 1617a, N. 2; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617a, N. 5-7.

¹⁹⁴ Döll, Erman BGB, § 1617a, N. 1; Pöcker, BeckOK BGB, §1617a, N. 2; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617a, N. 6.

¹⁹⁵ Bu durumda çocuğa diğer anne veya babanın çocuğun doğumu anındaki değil, beyanın yapıldığı andaki soyadı verilecektir. Bkz. Pöcker, BeckOK BGB, §1617a, N. 13. Soyadının BGB § 1616 ve § 1617 uyarınca edinildiği hâllerde, BGB § 1617a, Abs. 2 hükmü uygulama alanı bulmamaktadır. Aynı şekilde, BGB § 1617a Abs. 1 uyarınca çocuğa soyadı verilen ebeveynin ölmesi, çocuğun velâyetinin tek başına diğer tarafa verilmesi ve bu tarafın çocuğa tek başına kendi soyadını vermek istemesi hâlinde de BGB § 1617a,

soyadının değiştirilmesinde değil, aynı zamanda soyadının doğrudan edinilmesine de izin vermektedir¹⁹⁶. Ancak bunun için çocuğa soyadı verilecek olan diğer anne veya babanın ve çocuk beş yaşını tamamlamışsa onun rızasının alınması gerekmektedir¹⁹⁷. Çocuğa soyadının verilmesi, velâyet hakkının kapsamına olduğundan, ergin hâle gelen çocuğa BGB § 1617a, Abs. 2 hükmü uyarınca soyadı verilmesi mümkün değildir¹⁹⁸. Çocuğa diğer ebeveynin soyadının verilmesine yönelik beyanın resmi makam tarafından onaylanmış olması gerekmektedir¹⁹⁹. Çocuğun rızası bakımından BGB § 1617c Abs. 1 hükmünün kıyas yoluyla uygulanacağı öngörülmüştür.

Çocuğun bir soyadı varken, ana ve baba sonradan ortak velâyet hakkına sahip olabilirler. Bu durumun çocuğun soyadına etkisi, BGB § 1617b Abs. 1 hükmünde düzenlenmiştir. Kanun koyucu bu ihtimalde ana ve babaya ortak velâyetin (gemeinsame Sorge) kurulmasından itibaren *üç ay içinde*²⁰⁰ çocuğun soyadını yeniden belirleme imkânı vermiştir²⁰¹. Hükmün uygulanabilmesi için, “*çocuğun soyadının BGB § 1617a hükmüne göre belirlenmesi*” ve “*ortak velâyetin tesis edilmesi*” şeklinde iki tane şartın gerçekleşmesi gerekmektedir²⁰². Bu ihtimalde çocuğa, BGB

Abs. 2 hükmü kıyasen uygulanamaz. Bkz. Döll, Erman BGB, § 1617a, N. 3, 11.

¹⁹⁶ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 8; Döll, Erman BGB, § 1617a, N. 11; Pöcker, BeckOK BGB, §1617a, N. 14. Zira bu beyanın çocuğun doğumundan önce yapılması da mümkündür. Bkz. Döll, Erman BGB, § 1617a, N. 13.

¹⁹⁷ Döll, Erman BGB, § 1617a, N. 12; Kemper, HK BGB, § 1617a, N. 4; Pöcker, BeckOK BGB, §1617a, N. 11; Ayan, s. 36; Başoğlu, s. 370; Çelebi, s. 596; Turan-Başara, s. 222.

¹⁹⁸ Döll, Erman BGB, § 1617a, N. 12.

¹⁹⁹ von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617a, N. 27.

²⁰⁰ Müşterek velâyetin kurulduğu anda ana veya babanın mutlak yerleşim yeri Almanya’da değilse, bu sürenin o ana veya babanın Almanya’ya dönüşünden itibaren *bir ay* geçmeden sona ermeyeceği düzenlenmiştir. Bkz. Kemper, HK BGB, § 1617b, N. 5.

²⁰¹ Bkz. Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 7; Döll, Erman BGB, § 1617b, N. 2; Kemper, HK BGB, § 1617b, N. 5.

²⁰² Detaylı bilgi için bkz. von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617b, N. 5-10.

§ 1617 hükmündeki düzenlemeye uygun olarak ana veya babanın beyan sırasında sahip oldukları (güncel) soyadları verilebilecektir²⁰³. BGB § 1617 hükmünde olduğu gibi, burada da ana ve babanın nüfus müdürlüğüne birlikte başvurmaları gerekmektedir. Ancak BGB § 1617'den farklı olarak, velâyet hakkına sahip olan ana ve babanın anlaşamaması durumunda hâkimin çocuğun soyadını belirleme yetkisini ebeveynlerden birine vereceğine ilişkin bir prosedür burada öngörülmemiştir. Böyle bir durumda çocuk mevcut soyadını korumaya devam edecektir²⁰⁴. Çocuk beş yaşını doldurmuşsa, ana ve babanın tespiti ancak çocuğun buna katılması hâlinde geçerli olur. Çocuğun kabul etmemesi hâlinde soyadı değişikliği yapılamayacağından, kardeşlerin soyadlarının farklı olması mümkündür²⁰⁵.

Çocuğa soyadı doğum soyadı olarak (Geburtsname) verilen erkeğin baba olmadığı sonradan mahkeme kararıyla tespit edilmiş olabilir. Mahkeme tarafından verilen karardan sonra çocuğun hâlâ aynı soyadı taşıyıp taşımayacağı meselesi akla gelmektedir. BGB § 1617b Abs. 2 hükmünde bu durum düzenlenmiştir. Hükme göre, çocuğun ya da çocuk henüz beş yaşını doldurmamışsa erkeğin talebi üzerine çocuğa soyadı olarak annesinin çocuğun doğumu anında sahip olduğu soyadı verilebilmektedir. Başvuru, resmi makam tarafından onaylanan bir beyanla nüfus müdürlüğüne karşı yapılmalıdır. Ayrıca çocuğun başvurusu bakımından BGB § 1617c, Abs. 1'in ikinci ve üçüncü cümlelerinin kıyasen uygulama alanı bulacağı öngörülmüştür²⁰⁶.

Öte yandan, ana ve babanın soyadında sonradan bir değişiklik meydana gelebilir. Bu konu, BGB § 1617c hükmünde üç fıkrada düzenlenmiştir. Kanun koyucu, çocuk *beş yaşını doldurduktan sonra* ana ve babanın bir aile soyadı (Ehename) veya hayat ortaklığı

²⁰³ Döll, Erman BGB, § 1617b, N. 2; Kemper, HK BGB, § 1617b, N. 3.

²⁰⁴ Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 7; Kemper, HK BGB, § 1617b, N. 4; Pöcker, BeckOK BGB, §1617b, N. 7.

²⁰⁵ Kemper, HK BGB, § 1617b, N. 4.

²⁰⁶ Detaylı bilgi için bkz. Budzikiewicz, Jauernig BGB, § 1616-1617c, N. 9-10; Döll, Erman BGB, § 1617b, N. 6-7; Kemper, HK BGB, § 1617b, N. 6; Pöcker, BeckOK BGB, §1617b, N. 10-15; von Sachsen Gessaphe, MüKo BGB, § 1617b, N. 20-32.

(Lebenspartnerschaftsname) soyadı belirlemeleri hâlinde kural olarak bu belirlemenin ancak çocuğun kabul etmesi hâlinde onun doğum soyadının kapsamına gireceğini öngörmüştür. *On dört yaşını doldurmuş olan* sınırlı ehliyetsiz çocuk, bu beyanı sadece kendisi yapabilir. Ancak bunun için yasal temsilcisinin rızası gerekmektedir. Beyan, resmi makam tarafından onaylanmalı ve nüfus müdürlüğüne karşı yapılmalıdır (Abs. 1)²⁰⁷. Hükmün ikinci fıkrasında birinci fıkranın uygulama alanı bulacağı bazı durumlar düzenlenmiştir. Buna göre, *“çocuğunun doğum soyadı olan aile soyadı veya hayat ortaklığı soyadının sonradan değişmesi”* veya *“BGB § 1617, 1617a ve 1617b hükümlerinde belirtilen durumlarda soyadı çocuğun doğum soyadı olan anne veya babanın soyadının evlilik veya hayat arkadaşlığının kurulması dışında bir yolla (mahkeme kararıyla ya da anne veya babanın evlât edinilmesi nedeniyle)”*²⁰⁸ *değişmesi”* durumlarında, birinci fıkra hükmü uygulama alanı bulacaktır. Doğum soyadı değişen çocuğun hâlihazırda evli olması da mümkündür. Kanun koyucu, BGB §1617c hükmünün üçüncü fıkrasında doğum soyadındaki değişikliğin aile veya hayat ortaklığı soyadını kapsayabilmesi için, eşin veya hayat arkadaşının kabulünü şart olarak aramaktadır. Hükmün birinci fıkrasının üçüncü cümlesi bu durumda da kıyasen uygulama alanı bulacaktır. Yani bu beyanın resmi makam tarafından onaylanması ve nüfus müdürlüğüne karşı yapılması gerekmektedir.

B. EVLİLİK VE DOĞUM ADINA İLİŞKİN HÜKÜMLERİN DEĞİŞTİRİLMESİNE DAİR KANUN TASARISINDA ÇOCUĞUN SOYADI

Alman hukukunda kanun koyucu ortak soyadının ve çocukların soyadının çifte soyadı olamaması yönündeki katı tutumunu yumuşatmıştır. Zira çifte soyadı kullanma imkânının kabul edilmemesi, Alman hukukunda ciddi sorunlara yol açmıştır. Hiç şüphesiz bunlardan birisi de aile mahkemesinin çocuğun soyadını belirleme hakkını eşlerden birine tanınmasına yönelik BGB § 1617 hükmüdür. Bu nedenle, çifte soyadı kullanımına imkân verilmemesinin neden yolduğu

²⁰⁷ Bkz. Kemper, HK BGB, § 1617c, N. 3; Pöcker, BeckOK BGB, §1617c, N. 3-5.1.

²⁰⁸ Kemper, HK BGB, § 1617c, N. 2.

problemlerin giderilmesi, mevcut yasal boşlukların doldurulması, karmaşık ve çelişkili düzenlemelerin daha esnek hâle getirilmesi amacıyla²⁰⁹ 01.11.2023 tarihli Evlilik ve Doğum Adına İlişkin Hükümlerin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı (*Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Ehenamens- und Geburtsnamensrechts*) 11.06.2024 tarihinde kabul edilmiş ve nüfus işlemlerinde dijital altyapının hazırlanmasının ardından söz konusu değişikliklerin 01.05.2025 tarihinde yürürlüğe girmesi beklenmektedir²¹⁰. Bu yeni düzenlemede de eşlerin ortak bir soyadı seçmelerine imkân tanınmıştır. Ana ve baba evlilerse ve ortak bir aile soyadı seçmişlerse, bunların müşterek çocuklarının da bu soyadını alacağını öngören BGB § 1616 hükmünde bir değişiklik yapılmamıştır²¹¹.

Şayet eşler ortak bir soyadı seçmezlerse evlenme sırasında kullandıkları soyadını evlendikten sonra da kullanmaya devam edeceklerdir (zkft.²¹² BGB § 1355, Abs. 1). Zkft. BGB § 1355, Abs. 2'de

²⁰⁹ Saskia Lettmaier, "Kritische Überlegungen zum Referentenentwurf des Bundesministeriums der Justiz: Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Ehenamens- und Geburtsnamensrechts", *NZ Fam* 2023, s. 625.

²¹⁰ Bkz. BGBl. 2024 I Nr. 185 vom 14.06.2024. İlgili düzenlemeye buradan erişilebilir: <https://www.recht.bund.de/bgbl/1/2024/185/VO.html> (Erişim Tarihi: 18.09.2024). Revizyondaki tüm yeniliklerin değerlendirilmesi çalışmanın kapsamını oldukça genişleteceğinden, burada sadece konuyla ilgili temel değişikliklere yer verilmiştir.

²¹¹ Alman öğretisinde toplumdaki yüksek boşanma ve yeniden evlenme oranları dikkate alındığında artık aile soyadının sürdürülebilir olmadığı ileri sürülmektedir. Zira evliliklerin neredeyse % 40'ının boşanma ile sona erdiği ve her yıl yaklaşık 121.000 çocuğun anne ve babasının boşanmasından etkilendiği bir dönemde, artık evlilik soyadına yönelik yasal bir düzenleme yapılması uygun görülmemelidir. Bu gerekçe ile kanun koyucunun hâlâ aile soyadını teşvik etmesi, öğretilde eleştirilmiştir. BGB § 1616 hükmü uyarınca eşler tarafından belirlenen aile soyadını alan çocuk, ebeveynlerinin boşanmasından sonra aile soyadı uğruna kendi soyadından feragat eden ebeveyni ile soyadı yönünden bağlarını kaybetme riski altındadır. Bu risk söz konusu taslakta eşlere çift soyadından oluşan bir aile soyadı belirleme imkânı tanınarak hafifletilmeye çalışılmıştır. Bkz. Lettmaier, s. 626.

²¹² zukünftig (gelecekteki, müstakbel), buradan erişilebilir: <https://www.abkuerzungen.de> (Erişim Tarihi: 23.09.2024).

eşlerin ortak soyadı olarak hangi soyadlarını seçebilecekleri düzenlenmiştir. Buna göre, eşler, içlerinden birinin doğum soyadını (Geburtsname), içlerinden birinin beyan tarihindeki soyadını ya da her ikisinin soyadından oluşan çifte soyadını aile soyadı olarak belirleyebilirler. Aile soyadı olarak çifte soyadının belirlenmesi hâlinde eşler, bu soyadlarının bir tire ile birleştirilmesini de öngörebilirler. Diğer bir deyişle, artık ortak aile adı kullanmak isteyen eşlerin kendi adlarından vazgeçmeleri gerekmemektedir²¹³. Meselâ, doğum soyadı ADLER olan Bayan BERGER, Bay DÖRING ile evlenmiştir. Bu durumda eşler, sadece ADLER, BERGER veya DÖRING soyadlarını seçebilecekleri gibi; ADLER DÖRING, ADLER-DÖRING, DÖRING ADLER, DÖRING-ADLER, BERGER DÖRING, BERGER-DÖRING, DÖRING BERGER, DÖRING-BERGER şeklinde çifte soyadlarından birini de seçebileceklerdir²¹⁴.

Hükmün üçüncü fıkrasında ise gerek tek başına gerek çifte soyadı için birden çok soyadından belirleme yapılacaksa, nasıl bir yol izlenmesi gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre, eşlerden birisinin soyadı seçilecekse, bu eşin adının tamamı yerine adlarından birisi veya bazıları evlilik soyadı olarak belirlenebilir. Yine her iki eşin soyadından oluşan çifte soyadı belirlenecekse, bir eşin soyadının olduğu isimlerden sadece birisi kullanılabilir. Meselâ, Anna ADLER BERGER ile Bernd DÖRING evlendikten sonra, kural olarak bir ortak soyadı seçmelidirler. Bu ortak soyadı, ADLER, BERGER, DÖRING veya ADLER BERGER olabileceği gibi, ADLER DÖRING, DÖRING ADLER, BERGER DÖRING veya DÖRING BERGER gibi her iki eşin soyadlarından oluşan çifte soyadı da olabilir. Hatta eşler bu çifte soyadlarının kısa çizgi ile birleştirilmesini, yani ADLER-DÖRING, DÖRING-ADLER, BERGER-DÖRING, DÖRING-BERGER şeklinde bir soyadı da tercih edebilirler. Ancak bunun tercih edilmesi, zorunlu değildir²¹⁵. Ancak eşlerin soyadları kısa çizgi kullanılmadan birleştirilerek yeni bir soyadı (meselâ,

²¹³ Claudia Campbell, "Reform des Namensrechts", *NJW-Spezial* 2024, s. 132.

²¹⁴ Benzer bir örnek için bkz. Katharina Lugani, "Müller-Lüdenscheidt als Chance-Doppelname als Rechts- und Reformproblem", *NJW* 2024, s. 134, N. 6.

²¹⁵ Lugani, s. 134, N. 5.

ADLERDÖRING gibi) oluşturulamaz²¹⁶. Kanun koyucu zktf. BGB § 1355a hükmüyle soyadı aile soyadı olarak seçilmeyen eşe nüfus müdürlüğüne yapacağı bir beyanla aile soyadından önce veya sonra doğum soyadını veya evlilik adının belirlenmesine ilişkin beyanın yapıldığı andaki soyadını veya birden fazla soyadına sahipse bunlardan sadece birisini ekleyebilme imkânı da tanımıştır. Ancak evlilik adı birden fazla soyadından oluşmakta ise, bu hüküm uygulanmayacaktır. Meselâ, yukarıdaki örnekte Bernd, DÖRING ESSER şeklinde çifte soyadı taşımakta ve eşler ortak soyadı olarak bu soyadını (DÖRING ESSER) belirlemişlerse, artık kadın eş Anna ortak soyadının önünde ADLER veya BERGER soyadını kullanamayacaktır. Buna karşılık, eşler ortak soyadı olarak ADLER soyadını tercih etmişlerse, erkek eş Bernd, bu ortak soyadının önünde veya arkasında DÖRING veya ESSER soyadını kullanabilecektir. Bu durumda erkek eş, ADLER DÖRING, ADLER-DÖRING, DÖRING ADLER, DÖRING-ADLER ya da ADLER ESSER, ADLER-ESSER, ESSER ADLER, ESSER-ADLER şeklindeki soyadlarından birisini tercih edebilecektir.

Ebeveynler ortak bir soyadı belirlememişlerse, çocuğun soyadının ne olacağına ilişkin hükümlerde de revizyon yapılmıştır. Ancak yapılan revizyonun odak noktası, çocuğa da çifte soyadının verilmesine imkân tanınması yönündedir²¹⁷. Revizyon kapsamında BGB § 1617 hükmünün birinci fıkrası yerine üç yeni fıkra ihdas edilmiştir. Buna göre ana ve baba evli değilse ve ortak velâyet hakkına sahipse, şu isimlerden birisini çocuğun doğum soyadı olarak

²¹⁶ Campbell, s. 132; Lugani, s. 134, N. 7-8.

²¹⁷ Buna karşılık, BGB'nin güncel hâline göre, çocuklara çifte soyadı verilmesi mümkün değildir. BGB § 1355, Abs. 4'te eşlere çifte soyadı taşıma imkânının verilmesi çocuğun soyadı bakımından önem arz etmemektedir. Bkz. Campbell, s. 132; Lugani, s. 134, N. 10; Çelebi, s. 596. *Lettmaier*, Avrupa Birliği üyesi 27 ülkeden 22 tanesinde hâlihazırda çocuklara çifte soyadı verilmesine müsaade edildiğini, bu konuda Almanya'nın komşuları arasında neredeyse yalnız olduğunu ifade etmektedir. Yazar, eşler ve çocuklar için çifte soyadı taşıma imkânının getirilmesini, yerinde bir düzenleme olarak görmektedir. Bkz. *Lettmaier*, s. 626.

belirleyebileceklerdir²¹⁸: 1) Beyan sırasında ebeveynlerden birisi tarafından kullanılan soyadını 2) Her iki eşin soyadlarından oluşan bir çifte soyadını. Ana ve baba, kendi soyadlarından oluşan çifte soyadının kullanılması bakımından isimlerin kısa çizgi ile birleştirilmesini de şart koşabileceklerdir. Aile soyadının belirlenmesinde olduğu gibi burada da çocuğun soyadı olarak belirlenecek ebeveynin soyadı birden fazla soyadından oluşmakta ise, bu soyadının tamamı yerine soyadının içinde bulunan isimlerden sadece biri veya bazıları da çocuğun soyadı olarak belirlenebilecektir (zktf. BGB § 1617, Abs. 2)²¹⁹. Aynı şekilde, çocuğun doğum soyadı olarak çifte soyadı belirlenecekse, soyadının içinde bulunan isimlerden sadece birisi kullanılabilir. Meselâ, Anna ADLER BERGER ile Bernd DÖRING ESSER, ortak velâyeti altında bulunan çocukları Corvin'e içlerinden birisi tarafından kullanılan soyadını (mesela ADLER BERGER veya DÖRING ESSER) ya da bunların tamamı yerine sadece birisini (ADLER, BERGER, DÖRING veya ESSER) veya eşlerin fiilen kullandıkları soyadından bağımsız olarak her iki eşin soyadından oluşan bir çifte soyadını (ADLER DÖRING, ADLER-DÖRING, DÖRING ADLER, DÖRING-ADLER, ADLER ESSER, ADLER-ESSER, ESSER ADLER, ESSER-ADLER, BERGER DÖRING, BERGER-DÖRING, DÖRING BERGER, DÖRING-BERGER, BERGER ESSER, BERGER -ESSER, ESSER BERGER, ESSER-BERGER) verebilirler. Buna karşılık, eşlerin anlaşamamaları durumunda nasıl hareket edileceğine ilişkin yeni bir hüküm ihdas edilmemiş, mevcut § BGB 1617 Abs. 2'de yer alan çözüm, Abs. 4'e taşınmıştır²²⁰. Ne

²¹⁸ Doğumun belgelenmesinden sonra yapılan beyanın resmi makamlarca onaylanması gerekmektedir. Bkz. zktf. BGB § 1617, Abs. 3.

²¹⁹ Lugani, s. 134-135, N. 12.

²²⁰ Öğretide bu durum eleştirilmiştir. Zira ebeveynlerin anlaşamaması durumunda, çocuğun soyadını belirleme yetkisinin mahkeme tarafından bir tarafa verilmesi, bir tarafı kazanan, diğer tarafı ise kaybeden hâline getireceğinden ebeveyn ilişkisini kötü bir şekilde etkilemektedir. Diğer taraftan, mahkemenin bu kararı hangi kritere göre vereceği de açık olmayıp, burada çocuğun üstün yararı ilkesi de uygulanamaz. Bu durum, hâkimi kanuni temeli olmayan alfabetik sıra ya da kura çekme gibi yollara itebilecektir. O hâlde ebeveynlerin anlaşamamaları hâlinde, çocuğa her iki ebeveynin soyadından oluşan bir çift ismin verileceğinin öngörülmesi daha yerinde olurdu. Bkz. Lettmaier, s. 627.

var ki, çocuğun soyadını belirleme yetkisi kendisine devredilen eş, önceki durumdan farklı olarak, çifte soyadı da belirleyebilecektir²²¹. Meselâ, Bayan ADLER ile Bay DÖRING evlenmişler, ancak yeni doğan çocuklarına verilecek soyadı konusunda anlaşamamışlardır. Bunun üzerine aile mahkemesi çocuğa soyadı verme yetkisini Bayan ADLER'e vermiştir. Bu durumda çocuğa, ADLER, DÖRING, ADLER DÖRING, ADLER-DÖRING, DÖRING ADLER, DÖRING-ADLER olmak üzere altı farklı soyadı verilebilecektir. Ancak Bayan ADLER, mahkeme tarafından belirlenen süre içerisinde bu yetkisini kullanmazsa çocuğa ADLER soyadı verilecektir²²². Hükme eklenen altıncı fıkrada ise, ebeveynler veya bir ebeveyn tarafından seçilen doğum soyadının, diğer ortak çocuklar bakımından da geçerli olacağı düzenlenmiştir.

Ana ve baba hem ortak bir soyadına hem de ortak velâyete sahip değillerse, çocuğun soyadı BGB § 1617a hükmünde düzenlenmiştir. Hükümün birinci fıkrasında iki küçük düzeltme yapılmıştır. Şöyle ki, hükümde geçen "*Namen*" kelimesi "*Familiennamen*" olarak değiştirilmiş ve hükümün sonunda "*als Geburtsnamen*" ibaresi eklenmiştir. Bu ihtimalde, çocuğun velâyet hakkına sahip olan anne veya babanın çocuğun doğumu anındaki aile soyadını doğum soyadı olarak alacağı kabul edilmiştir. Hükümün ikinci fıkrası ise yürürlükten kaldırılacak olup, bunun yerine üç yeni fıkra ihdas edilmiştir. Yeni ikinci fıkraya göre, birinci fıkra uyarınca soyadı çocuğun doğum adı olan ve çocuğun velâyetine tek başına sahip olan ana veya babanın şayet soyadı birden fazla isimden oluşuyorsa nüfus idaresine yapacağı beyanla soyadının oluştuğu adlardan sadece birisini veya birkaçını çocuğa verebileceği hüküm altına alınmıştır. O hâlde, Corvin'in velâyetine tek başına sahip olan Anna ADLER-BERGER, çocuğuna ADLER, BERGER veya ADLER-BERGER soyadlarından birini verebilecektir. Ancak Corvin'in sadece ADLER veya BERGER soyadını alabilmesi için Anna'nın nüfus müdürlüğüne beyanda bulunması gerekmektedir. Yeni üçüncü fıkrada ise, çocuğun velâyetine tek başına sahip olan anne veya babanın nüfus müdürlüğüne beyanda bulunmak suretiyle çocuğa diğer anne veya babanın soyadını verebilmesine ilişkin hüküm revize edilmiştir. Şöyle

²²¹ Lugani, s. 134-135, N. 12.

²²² Benzer bir örnek için bkz. Lugani, s. 135, N. 13.

ki, çocuğun velâyetine tek başına sahip olan anne veya baba, nüfus müdürlüğüne yapacağı beyanla çocuğa diğer ebeveynin aile soyadını veya her iki ebeveynin aile soyadlarından oluşan bir çifte soyadı da verebilir²²³. Bu durumda (soyadlarının kısa çizgi ile bağlanabilmesine ilişkin) zkft. BGB Art. 1617 Abs. 1 Satz 2 ve (birden çok soyadından belirleme yapılacaksa bunlardan sadece birisinin veya bazılarının seçilebileceği ya da çifte soyadı seçilirken sadece bir soyadının kullanılabilmesine ilişkin) Abs. 2 uygulama alanı bulacaktır. Yeni dördüncü fıkrada ise, ikinci ve üçüncü fıkralara göre beş yaşını doldurmuş bulunan çocuğa soyadı verilebilmesi için çocuğun rızasının; üçüncü fıkraya göre diğer ebeveynin soyadının da çocuğa verilmesi durumunda beş yaşını dolduran çocuğun rızasına ek olarak diğer ebeveynin de rızasının gerekli olduğu düzenlenmiştir²²⁴. Meselâ, Anna ADLER ile Bernd DÖRING'in ayrı yaşarlarken Corvin adında bir çocukları dünyaya gelir ve Corvin'in velâyeti tek başına anneye aittir. Bu durumda Corvin ilk olarak ADLER soyadını edinecektir. Ancak Corvin'e, DÖRING, ADLER DÖRING, ADLER-DÖRING, DÖRING ADLER veya DÖRING-ADLER şeklindeki soyadlarından birinin verilebilmesi için Bay DÖRING'in izni gerekmektedir²²⁵.

Boşanmadan sonra çocuğun velâyetine tek başına veya diğer eşle birlikte ya da diğer eşin ölümünden sonra çocuğun velâyetine tek başına sahip olan, çocuğu kendi evine alan, ancak soyadı evlilik soyadı olmayan ebeveyne nüfus müdürlüğüne başvurarak yeni soyadını ya da yeni soyadı ve çocuğun beyan sırasında kullandığı soyadından oluşan bir çifte soyadını verme imkânı tanınmıştır (zkft. BGB § 1617d). Meselâ,

²²³ Bkz. Lettmaier, s. 627; Lugani, s. 135, N. 15.

²²⁴ Ne var ki, öğretilerde diğer ebeveynin soyadının çocuğa verilebilmesi için rızasının aranmasına yönelik düzenleme eleştirilmiştir. Şöyle ki, bir kişinin bir çocukla arasında soybağının kurulması, onun kişisel haklarına müdahale edilmesini haklı gösterebilecek nitelikte bir olgudur. Mesela, BGB §§ 1601 ff. hükümlerinde düzenlenen nafaka yükümlülüğü, velâyet hakkına değil, soybağı ilişkisine dayanmaktadır. Bu nedenle, birçok hukuk sisteminde de çocukla arasında soybağı kurulan ebeveynin soyadı, velâyet hakkına sahip olmasa bile çocuğun soyadı oluşturulurken kullanılabilir. Lettmaier, s. 627.

²²⁵ Benzer bir örnek için bkz. Lugani, s. 135, N. 16

doğum soyadı ADLER olan Bayan Anna, Bay Bernd DÖRING ile enlenmiş ve çift aile soyadı olarak DÖRING soyadını benimsemiştir. Bir müddet sonra çiftin Corvin adında bir çocukları olur ve bu çocuk doğum anında BGB § 1616 hükmü uyarınca DÖRING soyadını edinir. Ne var ki, birkaç yıl sonra Bayan Anna ile Bay Bernd boşanmış ve Bayan Anna DÖRING ise doğum soyadı olan ADLER soyadına dönmüştür. Corvin ise annesi Bayan Anna ile birlikte yaşamaktadır. Revizyonla birlikte Bayan Anna ADLER, çocuğu Corvin DÖRING'in soyadını ADLER olarak değiştirebileceği gibi, ona ADLER DÖRING, ADLER-DÖRING, DÖRING ADLER, DÖRING-ADLER gibi bir çift soyadı da verebilecektir²²⁶. Diğer taraftan, ebeveynlerin yeniden evlenmelerinin ve boşanmalarının çocuğun soyadına etkisi de düzenlenmiştir (zkft. BGB §1617e). Kısaca ifade etmek gerekirse, çocuğun velâyetine tek başına veya diğer ebeveynle birlikte sahip olan ebeveyn ve onun çocuğu ebeveyni olmayan eşi, nüfus müdürlüğüne beyanda bulunarak ortak hanelerine aldıkları çocuğa aile soyadlarını veya beyan sırasındaki aile soyadları ile çocuğun doğum adından oluşan bir çifte soyadını verebilirler (**Einbenennung = Yeniden adlandırma**). Meselâ, yukarıdaki olayda Bayan Anna DÖRING, Bay Bernd DÖRING ile boşandıktan sonra Bay Ulrich WEBER ile yeni bir evlilik yapmış ve eşler aile soyadı olarak WEBER soyadını benimsemişlerdir. Corvin DÖRING de annesi Bayan Anna WEBER ve Bay Ulrich WEBER'in ortak hanesinde kalmaktadır. Bu durumda Bayan Anna WEBER ve Bay Ulrich WEBER, Corvin'e "WEBER" soyadını verebilecekleri gibi, DÖRING WEBER, DÖRING-WEBER, WEBER DÖRING, WEBER-DÖRING şeklinde çifte soyadlarından birisini de verebileceklerdir²²⁷. Anne Bayan Anna WEBER ile baba olmayan Bay Ulrich WEBER arasındaki evlilik sona ererse ya da çocuk onların ortak hanesinden ayrılırsa, çocuğun velâyetine tek başına veya diğer ebeveynle birlikte sahip olan her bir ebeveyn veya ergin olur olmaz çocuğun kendisi nüfus müdürlüğüne başvurarak bu kaydı iptal ettirebilir (**Rückbenennung = Geri adlandırma**).

²²⁶ Benzer bir örnek için bkz. Lugani, s. 135, N. 20.

²²⁷ Benzer bir örnek için bkz. Lugani, s. 135, N. 23. Bu düzenlemenin temelinde çocuğun içinde yaşadığı hanede kullanılan soyadını taşımada yararının olabileceği düşüncesi yatmaktadır. Bkz. Lugani, s. 135, N. 22.

Revizyonda dikkat çeken bir diğer hüküm, zktf. BGB § 1617i hükmü olup, bu hükümle ergin olan kişilere doğum adlarını bir defaya mahsus olmak üzere yeniden belirleme imkânı tanınmıştır. Şöyle ki ergin kişiler, doğum adları birden fazla isimden oluşuyorsa, doğum adı olarak bunlardan sadece birisini veya bazılarını belirleyebilecekleri gibi, doğumda sadece bir ebeveynin soyadını almaları hâlinde de bu soyadının diğer ebeveynin soyadı ile değiştirilmesini veya diğer ebeveynin soyadının mevcut doğum adının önüne veya arkasına eklenmesini talep edebilirler. Ancak bu son ihtimalde, soyadı doğum adı olarak belirlenecek olan ebeveynin rızası gerekmektedir. Buna ek olarak, ergin kişi çifte soyadına sahipse soyadındaki mevcut kısa çizginin kaldırılmasını veya iki soyadı arasına kısa çizgi eklenmesini de talep edebilecektir (zktf. BGB § 1617i, Abs. 4)²²⁸. Kanaatimizce ergin çocuklara bu hakkın tanınması yerinde olmuştur. Buna karşılık, revizyonda aile mahkemesinin çocuğun soyadını belirleme yetkisini eşlerden birine vermesine yönelik hüküm muhafaza edilmiştir. Bu hükmün muhafaza edilmesi eleştirilebilir. Zira revizyonun yürürlüğe girmesi hâlinde çocukların çifte soyadı taşımaları mümkün hâle geleceğinden, kanaatimizce kanun koyucunun aile mahkemesine çocuğun soyadını belirleme hakkını eşlerden birine tanıma imkânı vermemesi ve bu durumda çocuğun soyadının her iki eşin soyadından oluşacağı yönünde bir düzenleme yapması daha yerinde olurdu.

IV. SONUÇ

Çocuğun soyadı konusunda olan ve olması gereken hukuk açısından değerlendirme yapmak gerekmektedir. Öncelikle olan hukuk bakımından, TMK m. 187 hükmünün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesiyle birlikte eşlerin soyadının değişmezliği ilkesinin geçerli olacağı ifade edilebilir. Bu hâliyle eşler evlendikten sonra da evlenmeden önce kullandıkları soyadlarını kullanmaya devam edeceklerdir. Dolayısıyla çocuğun soyadına ilişkin TMK m. 321 hükmü artık uygulanamaz hâle gelmiştir. Zira mevcut düzenlemelere göre aile soyadı belirlenemeyeceğinden çocuklara hangi soyadının verileceği de belirsiz hâle gelmiş olmaktadır. Bu sorun, eşlerin (özellikle de kadının) soyadı gibi kolaylıkla da çözüme kavuşturulamaz. Zira eşler hâlihazırda bir soyadına sahiptirler ve bu soyadını kullanmaya devam

²²⁸ Bkz. Lugani, s. 136, N. 25.

edeceklerdir. Ne var ki, yeni doğan bir çocuk henüz soyadına sahip değildir ve ona ilk defa bir soyadı verilecektir. Bu noktada yönetmelik hükümleri dikkate alınarak bir uygulama geliştirilmesi de doğru olmaz. Zira soyadı, kişisel değerler arasındadır ve bu nedenle kime hangi soyadının verileceği ancak kanunla düzenlenmelidir. O hâlde, örf ve âdet hukukunda da somut olaya uygulanabilir bir hüküm bulunmadığından, uyuşmazlık önüne gelen hâkimin hukuk yaratması gerekecektir (TMK m. 1/II). Hâkim bu konuda karşılaştırmalı hukuktaki ilgili düzenlemelerden istifade edebileceği gibi, bizzat kendisi de bir kural koyabilir. Ne var ki, her hâkimin farklı bir kural ihdas etmesi hukuki güvenlik ilkesinin zedelenmesine yol açacaktır. Buna ek olarak doğan her çocuğun soyadının belirlenebilmesi için dava açılmasının zorunlu olması da yargının iş yükünü fevkalade artıracaktır. Kanaatimizce Türk hukukunda TMK m. 321 hükmünün soybağının hükümleri başlığı altında düzenlenmesinden hareket edilerek kanun koyucu tarafından yeni bir düzenleme yapılana kadar soybağı tesis edilmişse çocuğa hem annesinin hem de babasının soyadını vermek en doğru çözüm olacaktır.

Olması gereken hukuk bakımından ise, kanun koyucu soyadı meselesini Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen TMK m. 187 hükmü özelinde algılamamalı ve gerek aile soyadı gerek çocuğunun soyadı olmak üzere soyadını kurumunu bütüncül bir anlayışla toptan düzenlemelidir²²⁹. Bu kanuni düzenleme yapılırken, “soyadının değişmezliği”, “kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı” ve “ailenin korunması” gibi ilkeler temel alınmalıdır. Soyadı meselesi, sadece kadının soyadını etkileyen bir kurum olarak algılanmamalı; bunun yerine “aile soyadı” veya “evlilik soyadı” kavramları tercih edilmelidir. Kanaatimizce, soyadının değişmezliği ilkesi ve soyadının kişisel değerler içinde yer alması dikkate alındığında,

²²⁹ Ne var ki, TMK m. 187 hükmünün yürürlükte olduğu dönemde Anayasa Mahkemesi'nin çağdaş yorumları neticesinde uygulamaya yansıyan olumlu yönü ve bu hükmün TMK m. 321 hükmü ile bir bütün oluşturduğu dikkate alındığında, TMK m. 321 hükmünün değiştirilmeye ihtiyacının bulunmadığı ileri sürülmekteydi. Bkz. Güven, s. 411. İsviçre hukukunda eşlerin soyadına ilişkin revizyonun aynı zamanda çocuğun soyadının da yeniden düzenlenmesine yönelik bir ihtiyaç doğurduğu ifade edilmiştir. Bkz. Schlumpf/Fraefel, CHK ZGB, Art. 270-270b, N. 1.

evlenmekle eşlerden birisi diğerinin soyadını almak zorunda bırakılmamalı ve evlendikten sonra da evlilik öncesinde kullandığı soyadını kullanmaya devam edebilmelidir. Bununla beraber, ailenin birlik ve beraberliğinin bir nişanesi olan ortak soyadı, evlilik birliğini tanıtmaya ve aile bireylerinin aileye aidiyet hissetmelerini sağlayan önemli bir görev icra etmektedir. Aile soyadının bu önemli işlevi dikkate alındığında, Alman hukukunda olduğu gibi kanun koyucu öncelikle eşlerin ortak bir soyadı seçebilecekleri yönünde temel kuralı koymalı; eşlerin farklı soyadlarına sahip olmalarını istisnai bir durum olarak düzenlemelidir. Aile soyadı, erkek eşin soyadı olabileceği gibi, kadın eşin soyadı da olabilmelidir. Hatta erkek ve kadının soyadından oluşan çift bir soyadı da aile soyadı olarak belirlenebilmelidir. Nitekim çifte soyadı kullanma imkânını sadece soyadı ortak soyadı olmayan eş bakımından kabul eden Alman kanun koyucusu da 2025 yılında yürürlüğe girmesi beklenen revizyonla bu sınırlamadan vazgeçmiş ve eşlere aile soyadı olarak çifte soyadı kullanma imkânı tanımıştır.

Aile soyadı olarak tek bir eşin soyadının belirlenmesi hâlinde İsviçre hukukunda olduğu gibi eşlerin çifte soyadı kullanma imkânı engellenmemelidir. Nitekim bu husus İsviçre öğretisinde eleştirildiği gibi, Alman kanun koyucusu da 2025 yılında yürürlüğe girmesi beklenen revizyon kapsamında BGB § 1355a hükmünü ihdas etmiş ve bu bağlamda soyadı aile soyadı olarak benimsenmeyen eşe aile soyadından önce veya sonra doğum soyadını veya önceki aile soyadını kullanabilme hakkı vermiştir. Türk hukukunda da İsviçre ve Alman hukukundaki tecrübelerden yararlanılarak soyadı aile soyadı olarak benimsenmeyen eşe mutlaka önceki soyadını da kullanabilme imkânı tanınmalıdır. Bu soyadı, doğum soyadı olabileceği gibi, ilgili beyanın yapıldığı anındaki aile soyadı da olabilmelidir. Nitekim söz konusu durum, Türk hukukuna yabancı da değildir. Zira mülga TMK m. 187 hükmü uyarınca kadının kocasının soyadı önünde kullanabileceği soyadı onun kızlık soyadı olabileceği gibi, önceki kocasının soyadı da olabilmekteydi. Çifte soyadının kullanılmasına karmaşık, kaydı ve takibi zor soyadlarına sebebiyet verebileceği gerekçesiyle eleştiriler yapılabilir. Toplumda yaygınlaşan iki ve daha fazla ön ad kullanma eğilimi de göz önünde bulundurulduğunda çoğu kişinin ön ad ve soyadları, en az dört farklı isimden oluşur hâle gelecektir. Bu durum da kamu düzeninin bozulmasına sebebiyet verebilir. Buna engel olabilmek için, Alman

hukukunda da kabul edildiği üzere birden fazla soyadı kullanımında üst sınır iki soyadı olmalıdır. Hâlihazırda iki soyadı taşıyan nişanlılar bu soyadlarından sadece birisini aile soyadına taşıyabilmelidirler. Bu yöntemle soyadının çok fazla isimden oluşan kontrolsüz bir terkibe dönmesi engellenmiş olmaktadır.

Aile (evlilik) soyadının, evlenecek kişilerin soyadlarından bağımsız üçüncü bir isim olarak belirlenmesi ise kanaatimizce sakıncalıdır. Zira bu yönde bir yapılacak olan düzenleme, gerek AY m. 10 gerek TMK m. 27 ile çelişecektir. Nitekim herhangi bir kişinin soyadını değiştirebilmesi için haklı sebeplere dayanarak dava açmak zorunda bırakılması, buna karşılık evlenecek kişilerin herhangi bir haklı sebep bulunmasa bile tek taraflı bir irade beyanıyla önceki soyadlarından farklı bağımsız bir soyadı seçebilmeleri kamu düzeninin sarsılmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla eşlerin evlilik soyadı, önceki soyadlarından oluşmalıdır. Bu terkinin yapılmasında eşlerin soyadları tek tek bir bütün olarak algılanmalı ve tek bir soyadı hecelere ya da harflere bölünerek yeni kombinasyonlar oluşturulmasına cevaz verilmemelidir.

Eşlerin ortak bir aile soyadı taşıdıkları ihtimalde hiç şüphesiz çocuklar da bu ortak soyadını taşımalıdırlar. Ne var ki, soyadı ortak soyadı olarak seçilmemiş olan eşin evlilik önceki soyadını da kullanması hâlinde çocuğun soyadı ile bu eşin soyadı farklılaşacaktır. Kendi soyadıyla birlikte eşinin de soyadını taşımayı kabul eden eşin, evlilik öncesi soyadının çocuğuna verilmesini istemesi yerinde olmaz. Zira bir kere eşinin soyadını evlilik soyadı olarak taşıma konusunda irade gösteren eşin, sonradan çocuğa tek başına kullandığı evlilik öncesi soyadının da verilmesini istemesi çelişkili bir davranış olur ve aile huzurunu bozabilir. Bu nedenle, bir eşin kendi soyadı için yapacağı tercih, aile soyadının tekliği ilkesi uyarınca çocuklar açısından da sonuç doğurmalıdır.

Öte yandan ana ve babanın ortak bir soyadı yoksa çocuğa hangi soyadının verileceği meselesi gündeme gelmektedir. Kanaatimizce çocuğun soyadı bakımından soybağı esaslı yaklaşım yerine velâyet esaslı bir yaklaşım benimsenmelidir. Zira nasıl ki çocuğun ön adının verilmesi konusunda velâyet hakkına sahip olan ebeveyn hak sahibi ise,

soyadı konusu da velâyete bağlanmalıdır²³⁰. İsviçre hukukunda olduğu gibi çocuğun evlilik içinde doğup doğmaması yönünden bir ayırım yapılarak, evlilik içinde doğan çocuğa hangi soyadının verilmesi gerektiği konusunda eşlerin henüz evlenmeden karar vermeleri ve bunu evlendirme memurluğuna bildirmeleri kanaatimizce yerinde olmaz. Özellikle İsviçre hukukunda yer alan nüfus memurunun nişanlıları bu yükümlülükten muaf tutabileceğine yönelik düzenleme uygulamada bazı sorunlar doğurabilecek niteliktedir. Şöyle ki, İsviçre Medeni Kanunu'ndaki bu düzenlemenin kişilerin evlenme hakkını sınırlayıp sınırlamadığına yönelik tartışmalar bir tarafa, çocuğun soyadını belirleme yükümlülüğünden muaf tutulan eşlerin doğan çocuklarına anlaşamamaları hâlinde kimin soyadının verileceği de açık değildir. Dolayısıyla, eşlerin doğacak çocuklarının soyadını belirleme yükümlülüğünden muaf tutulması yönündeki düzenleme Türk hukukuna aktarılmamalıdır.

Türk hukukunda da ana ve babanın ortak velâyet hakkı bulunmakta ise, ebeveynler çocuğun doğumundan itibaren bir ay içinde çocuğa verilecek soyadı konusunda anlaşabilmelidirler. Eşler, içlerinden birinin doğum soyadını (Geburtsname), içlerinden birinin beyan tarihindeki soyadını ya da her ikisinin soyadından oluşan bir çifte soyadını çocuğun soyadı olarak kararlaştırabilmelidirler. Ne var ki

²³⁰ Çocuğun soyadının velâyet esaslı bir yaklaşımla düzenlenebilmesi için Türk Medeni Kanunu'nda diğer bazı değişikliklerin de yapılmasını gerektirmektedir. Zira Türk Medeni Kanunu'nun mevcut hâline göre, evlilik dışında doğan çocukların velâyeti tek başına anneye aittir (TMK m. 337). Bkz. Güven, s. 414; Pehlivan, s. 818. Öğretide Türk hukukunda çocuğun üstün yararı dikkate alınarak evlilik dışı çocuklar için de ortak velâyetin kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bkz. Yasemin Durak, "Gemeinsames Sorgerecht", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 4, 2020, s. 113. Her ne kadar evlilik dışı çocuklarda ortak velâyet konusu Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmemiş olsa da, bu konudaki boşluğun hâkim tarafından doldurulması gerektiği ve ana baba evli olmasalar bile çocuğun üstün yararına uygun olması hâlinde ortak velâyete karar verilebileceği yönünde bkz. Sera Reyhani-Yüksel, *Velâyet Hakkı ve Anayasal Sınırları*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 78. Dolayısıyla soyadına ilişkin bir düzenleme yapılırken Türk Aile Hukuku bütüncül bir bakış açısıyla tümünden gözden geçirilmelidir.

eşlerin birden çok soyadına sahip olmaları ve çocuğa çifte soyadı vermeyi kararlaştırmaları hâlinde her eş sadece bir soyadını çocuğa aktarabilmelidir. Buna karşılık, ana ve baba bu konuda anlaşamazlarsa, kanaatimizce çocuğa sırasıyla ana ve babanın soyadı verilmelidir. Bu sıralama hem işin doğasına hem de alfabetik sıraya uyumludur. Zira doğum anında çocuğu doğuran kadın bellidir, babanın kim olduğu ancak ana belirlendikten sonra tespit edilebilir. O hâlde işin doğası gereği kadın önce gelmektedir. Ayrıca anne ve baba kelimeleri alfabetik sıralamaya tabi tutulunca anne kelimesi daha önce gelmektedir. Bu nedenle önce anne sonra babanın soyadlarından oluşan çifte soyadı çocuğa verilmelidir. Ancak ana veya babanın birden çok soyadı varsa, nüfus müdürlüğü tarafından ilgili ebeveyne süre verilmeli, şayet bu süre içinde seçim yapılmazsa yine yazımda önce gelen soyadı çocuğa verilmelidir. İlk çocuğa verilen soyadı, diğer ortak çocuklar bakımından da geçerli olmalıdır.

Kanaatimizce Alman hukukunda eşlerin ortak soyadına sahip olmamalarına karşın ortak velâyet hakkına sahip olmaları ve çocuğun soyadı konusunda anlaşamamaları hâlinde çocuğun soyadının belirleme hakkının aile mahkemesi tarafından eşlerden birine tanınması eleştiriye açıktır. Zira bu belirlemeyi yaparken hâkimin hangi kıstaslardan yararlanacağı da net olmayıp, somut olayda çocuğun üstün yararı aleyhine bir sonucun meydana gelmesi mümkündür. Ayrıca eşlerin anlaşamadığı her durumda aile mahkemesinin kararının gerekli olması, yargının iş yükünü ciddi ölçüde artıracaktır. Yargılama sürecinin uzaması da çocuğun üstün yararını zedeleyecektir. Bu gerekçelerle eşlerin anlaşamamaları hâlinde, çocuğa sırasıyla anne ve babanın soyadından oluşan çifte soyadı verilmesi daha yerinde bir çözümdür. Zira Alman hukukunda da aile mahkemesine tanınan bu yetki eleştirilmekte ve 2025 yılında yürürlüğe girmesi beklenen revizyonla çocuklara çifte soyadı verilebilme imkânının kabul edilmesiyle birlikte, bu ihtimâlde çocukların ana ve babanın soyadlarından oluşan bir çifte soyadını kanun gereği alacağı düzenlenmesinin yerinde olacağı belirtilmektedir. Ne var ki, bu revizyonda da aile mahkemesine tanınan yetki muhafaza edilmiş ve bu durum Alman öğretisinde eleştirilmiştir.

Velâyet hakkı ana ve babadan sadece birine aitse, çocuğa velâyet hakkına sahip olan tarafın çocuğun doğumu sırasındaki soyadı

verilmelidir. Gerçekten öğretilen bir görüşe göre²³¹, evlilik içinde doğmakla birlikte boşanma neticesinde velâyeti anaya verilmiş ve evlilik dışında doğmuş ve babasıyla soybağı kurulmuş olmakla birlikte anasıyla birlikte yaşayan çocuğun soyadı bakımından annenin soyadına öncelik verilmelidir. Bu görüşü savunan yazarlar, evli olmayan ebeveynlerin çocuklarının soyadının belirlenmesi hakkının da kendisine velâyet hakkı tanınan ebeveyne ait olduğunu ifade etmektedirler. Diğer bir deyişle, bu durumda velâyet hakkında sahip olan anne veya baba çocuğa diğer eşin soyadını verebilecektir. Velâyet hakkına sahip olan taraf dilerse, diğer tarafın da rızası bulunmasa bile, çocuğa velâyet hakkına sahip olmayan tarafın soyadını verebilmelidir. Alman hukukunda bu gibi durumlarda soyadı çocuğa verilecek olan eşin, özellikle babanın da rızasının gerektiği düzenlenmiştir. Ne var ki kanaatimizce bir kişinin bir çocukla arasında soybağının kurulması, onun kişisel haklarına müdahale edilmesini haklı gösterebilecek nitelikte bir olgudur. Mesela, nafaka yükümlülüğü, velâyet hakkına değil, soybağı ilişkisine dayanmaktadır. Bu nedenle, birçok hukuk sisteminde de çocukla arasında soybağı kurulan ebeveynin soyadı, velâyet hakkına sahip olmasa bile çocuğun soyadı oluşturulurken kullanılabilir. Türk hukukunda da babası tarafından gönüllü olarak tanınmayan, babası ile yargı kararına istinaden zorla soybağı ilişkisi kurulan ve velâyeti de anaya ait olan çocuğa babanın soyadının verilmesinin anlaşılması güç bir durum olduğu belirtilmektedir²³². Ancak bu karar verme yetkisi soyadı kullanılacak olan kişiye bırakılmamalı, çocuğun ya da velâyet hakkına sahip olan tarafın talebi üzerine çocukla soybağı kurulan kişinin soyadı çocuğa verilebilmelidir.

Ortak velâyetin çocuğun doğumundan sonra tesis edilmesi ise imkân dâhilindedir. Bu durumda, ebeveynlere belirli bir süre içerisinde çocuğun soyadını yeniden belirleme imkânı tanınmalıdır. Anne ve baba, evlilik içinde doğan çocuklarda olduğu gibi içlerinden birinin doğum soyadını, içlerinden birinin beyan tarihindeki soyadını ya da her ikisinin soyadından oluşan çifte soyadını çocuğun soyadı olarak belirleyebilmelidirler. Şayet eşler arasında böyle bir anlaşma yoksa

²³¹ Baş-Süzel/Kurtulan, s. 87.

²³² Serozan, Medeni Hukuk, s. 480, N. 2; Tekinay, Aile Hukuku, s. 561.

çocuk velâyet hakkına sahip olan tarafın soyadını kullanmaya devam etmelidir.

Çocuğun soyadının velâyete bağlanması, velâyet hakkının zamanla değişmesine bağlı olarak çocuğun da soyadının sürekli olarak değişmek zorunda kalabileceği nedeniyle eleştirilebilir²³³. Zira çocuğun soyadının sürekli değişmesi, soyadının değişmezliği ilkesini ihlâl edecektir. Ayrıca nasıl ki kadının soyadının evlilik ve boşanma sebebiyle sürekli değişikliğe uğraması öğretilerde eleştiriliyorsa, aynı eleştiri çocuğun soyadı bakımından da yapılabilir. Buna ek olarak, çocuğun soyadının soybağı değişiklikleri nedeniyle değişmesi de uygun değildir. Bu nedenle, çocuğun soyadının velâyet ya da soybağı değişikliklerine bağlı olarak değişmesi bazı açılardan sınırlandırılmalıdır. Bu konuda çocuğa iradesini açıklama fırsatının tanınması yerinde olacaktır. Meselâ çocuk, kendisini istemeyen ancak babalık hükmüyle zorla soybağı ilişkisi kurulan babasının soyadını taşımak zorunda bırakılmamalıdır²³⁴. Bu konuda çocuğa ve yasal temsilcisine babanın soyadını taşıyıp taşıyamama konusunda bir seçim hakkı tanınmalıdır. Alman ve İsviçre hukukunda olduğu gibi, belirli bir yaşa gelen çocukların soyadı ancak kendi rızası varsa velâyet ve soybağının gerektirdiği değişikliklerinden etkilenememelidir. Kanaatimizce çocuğun okul eğitimine başladığı ve toplum içine çıktığı beş yaş, bu konuda temel alınabilir. Zira çocuğun toplum içinde kendi benliğini geliştirmesi, yani kendisini toplumda bir konuma koyabilmesi için, soyadının değişmemesi önemli bir kriter olabilecek niteliktedir. Türk toplumunda annesi ve babası boşanan çocuklar bunu kendi hataları gibi görüp, arkadaşlarından bunu saklama yoluna gidebilmektedir. Bu çekingen psikoloji içerisine giren bulunan çocuk, durduk yere soyadının değişmesini sosyal ilişki içerisinde olduğu arkadaşlarına açıklamakta zorluk yaşayabilir ya da akran zorbalığına maruz kalarak kendisini toplumdaki soyutlayabilir. Bu nedenle, beş yaşını dolduran çocuğun soyadı, soyadının değişmesini gerektiren bir

²³³ Bu nedenle İsviçre kanun koyucusu, ZGB Art. 270a, Abs. 4 hükmünde velâyet hakkının dağılımındaki değişikliklerin isim üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını ve isim değişikliğine ilişkin hükümlerin saklı olduğunu düzenlemiştir.

²³⁴ Aynı yönde bkz. Güler, s. 157.

sebeup mevcut olsa bile rızası bulunmadıkça değışmemeli ve çocuk, mevcut soyadını kullanmaya devam etmelidir.

Gerek İsviçre hukukunda gerek Alman hukukunda belirli bir yaşı dolduran çocukların soyadlarının ancak kendi katılımlarıyla değıştirilebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler, çocuğa öz benliğini oluşturan kişisel değerleri arasında yer alan soyadı üzerinde irade hâkimiyeti tanınması açısından son derecede yerindedir ve Türk hukukunda da mutlaka bu yönde bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Kanaatimizce çocuğun soyadı konusunda ayırt etme gücüne sahip olabileceği bir yaşın kabul edilmesi doğru olur. Bu yönden, Alman hukukunda çocuğun toplum içine çıktığı ve artık soyadıyla birlikte bir birey olarak sosyal çevresinde varlık kazanmaya başladığı beş yaşın esas alınmasının mantıklı bir gerekçesi vardır.

Eşlerin boşanması ve ölümü de çocuğun soyadını etkilememelidir. Zira soyadının değışmezliği ilkesinin bir gereği olarak çocuğun soyadının bu gibi değışikliklerden etkilenmesi, onu psikolojik açıdan yıpratılabilir. Ancak 2025 yılında yürürlüğe girmesi beklenen zktf. BGB § 1617i hükmüne benzer şekilde ergin çocuğa bir defaya mahsus olmak üzere soyadını belirleme imkânı tanınmalıdır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Peer-Review: Externes Peer-Review-Verfahren.

Interessenkonflikt: Der/die Autorinnen unterliegt/unterliegen keinem Interessenkonflikt.

Finanzielle Unterstützung: Der/die Autorinnen erklärt/en, dass diese Studie keine finanzielle Unterstützung erhalten hat.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Familienname dient als Bezeichnung, die die Abstammung einer Person von einer bestimmten Familie oder einem bestimmten Geschlecht kennzeichnet und eine Unterscheidung zwischen Personen mit dem gleichen Vornamen ermöglicht. Der Erwerb des Nachnamens kann mittels verschiedener rechtlicher Vorgänge wie Eheschließung, Anerkennung der Vaterschaft, Adoption, gerichtliche Beschluss oder behördliche Entscheidungen erfolgen. Im Rahmen dieser Studie wird der Erwerb des Familiennamens bei Kindern untersucht.

Im türkischen Recht ist der Kindesname in Artikel 321 des Türkisches Zivilgesetzbuch (tZGB) geregelt. Demnach ist das Hauptkriterium für den Name des Kindes, ob die Eltern verheiratet sind oder nicht. Das Kind verheirateter Eltern nimmt den Familiennamen an. Der Passus „wenn die Mutter und der Vater verheiratet sind“ in Art. 321 tZGB bezieht sich auf jene Fälle, in denen die Vaterschaftsvermutung Anwendung findet. Obwohl das türkische Zivilgesetzbuch keine Regelung für den Familiennamen vorsieht, wurde bis zur Aufhebung von Art. 187 tZGB durch das Verfassungsgericht der Nachname des Vaters als Familienname angesehen. Seit der Aufhebung des Art. 187 tZGB nehmen Frauen in der Praxis immer noch den Nachnamen ihres Mannes an, aber theoretisch sind Frauen nicht mehr verpflichtet, den Nachnamen ihres Mannes anzunehmen, wenn sie heiraten. Infolgedessen ist Art. 321 tZGB, der bestimmt, dass ein Kind den Familiennamen übernimmt, sofern die Eltern verheiratet sind, nicht mehr anwendbar. Da die Ehegatten nicht mehr verpflichtet sind, einen gemeinsamen Familiennamen zu führen, ist es unklar, welchen Nachnamen das in der Ehe geborene Kind gemäß Art. 321 tZGB erhält. Diese gesetzliche Lücke bezüglich des Namens des Kindes muss vom Richter durch den Erlass einer neuen Rechtsnorm geschlossen werden. Da der Name einer der persönlichen Werte ist, lässt sich diese Frage nicht durch ministerielle Erlässe oder Verordnungen lösen. Zur Schließung dieser Lücke können die Richter auf das kontinentaleuropäische Recht, insbesondere das schweizerische und deutsche Zivilrecht, zurückgreifen.

Außerehelich geborene Kinder tragen den Nachnamen ihres biologischen Vaters, sofern ein Vaterschaftsverhältnis durch Anerkennung oder gerichtliche Feststellung der Vaterschaft etabliert wurde. Andernfalls nehmen sie den Nachnamen ihrer Mutter an. Trotz des Fehlens einer eindeutigen

gesetzlichen Regelung besteht in der juristischen Lehre Uneinigkeit darüber, ob ein unverheiratetes Kind, dessen Vaterschaft nicht anerkannt oder festgestellt wurde, den Geburtsnamen der Mutter oder ihren derzeitigen Nachnamen tragen soll.

De lege ferenda sollte der türkische Gesetzgeber sowohl der Familiennamen als auch des Kindesnamen in einem ganzheitlichen Verständnis dringend gesetzlich regeln. Dabei können der Gesetzgeber die am 1. Januar 2013 und 1. Juli 2014 in der Schweiz in Kraft getretenen gesetzlichen Bestimmungen, die in Deutschland geltenden Regelungen sowie der Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Ehenamens- und Geburtsnamensrechts, der voraussichtlich am 1. Mai 2025 in Kraft treten wird, als Referenz dienen.

Die vorliegende Studie beinhaltet eine Analyse der Regelungen zum Familiennamen des Kindes im schweizerischen und deutschen Recht. Aus dieser Analyse lassen sich folgende Schlussfolgerungen für eine mögliche Regelung im türkischen Recht ableiten:

- Ehegatten sollten die Möglichkeit haben, einen Doppelnamen zu tragen.
- Wenn die Ehegatten den Nachnamen eines von ihnen als Familiennamen auswählen, sollte der Ehegatte, dessen Nachname nicht als Familienname gewählt wurde, die Möglichkeit erhalten, seinen Geburtsnamen oder den Namen, den er zum Zeitpunkt der Erklärung über die Bestimmung des Ehenamens geführt hat, voranzustellen oder anfügen.
- Besteht der Name eines Ehegatten aus mehreren Namen, so sollte die Ehegatten nur einer dieser Namen hinzufügen.
- Ehepartnern sollte es untersagt sein, unabhängig von ihren Namen einen dritten Namen auszuwählen.
- Wenn die Ehegatten einen gemeinsamen Familiennamen führen, sollte die Kinder verpflichtet, diesen Familiennamen anzunehmen.
- Falls die Eltern keinen gemeinsamen Familiennamen haben, sollte der Name des Kindes nach dem Sorgerecht der Eltern festgelegt werden. Steht die elterliche Sorge den Eltern gemeinsam zu, so sollten sie bestimmen, welchen ihrer Nachnamen ihre Kinder tragen sollen. In Ermangelung einer solchen Vereinbarung sollte der Richter das Bestimmungsrecht nicht einem der

Ehegatten überlassen; stattdessen sollte das Kind einen Doppelnamen erhalten, der aus den Nachnamen der Mutter und des Vaters zusammensetzt ist.

Steht die elterliche Sorge hingegen nur einem Elternteil zu, so sollte das Kind dessen Nachnamen erhalten. Der sorgeberechtigte Elternteil sollte die Möglichkeit haben, dem Kind den Nachnamen des nicht sorgeberechtigten Elternteils zu geben, selbst wenn der andere Elternteil damit nicht einverstanden ist. In Fällen, in denen die gemeinsame elterliche Sorge erst nach der Geburt des Kindes begründet, sollten die Eltern das Recht erhalten, den Geburtsnamen des Kindes innerhalb eines festgelegten Zeitrahmens neu zu bestimmen.

- Der Name des Kindes sollte davor geschützt werden, dass er sich aufgrund der Änderung bei der Zuteilung der elterlichen Sorge ständig ändert. Wie im deutschen und schweizerischen Recht sollte der Geburtsname von Kindern, die ein bestimmtes Alter erreicht haben, lediglich geändert werden, wenn sie der Namenänderung zustimmen.*

- Schließlich sollte dem volljährigen Kind, ähnlich wie in der Vorschrift des § 1617i BGB, die in Deutschland voraussichtlich 2025 in Kraft treten wird, die Möglichkeit gegeben werden, seinen Geburtsnamen einmal zu bestimmen.*

KISALTMALAR CETVELİ

Abs.	: Absatz (<i>Fıkra</i>)
AHİM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AHİS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Art.	: Artikel (<i>Madde</i>)
aufgeh.	: aufgehoben (<i>mülga</i>)
AY	: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BeckOK	: Beck'scher Online-Kommentar
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGer	: Schweizerisches Bundesgericht
BK	: Berner Kommentar
bkz.	: bakınız
BSK	: Basler Kommentar
C.	: Cilt
CEDAW	: Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (<i>Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi</i>)
CHK	: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht
dn.	: dipnot
E.	: Esas
FamFG	: Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (<i>Alman Aile Konularında ve Çekişmesiz Yargı İşlerinde Yargılama Usulüne İlişkin Kanun</i>)
ff.	: und die Folgenden (<i>ve devamı</i>)
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HK	: Nomos Hand Kommentar

- Hrsg. : Herausgeber (*Editör*)
- jurisPK : juris Praxiskommentar BGB
- K. : Karar, Kanun
- KESB : Die Kindes- und Erwachsenenschutzbehörde (*Çocukları ve Yetişkinleri Koruma Kurumu*)
- KUKO : Kurzkommentar
- m. : madde
- MÖHÜK : 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
- MüKo : Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch
- N. : Numara, Number
- NHK : 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu
- OFK : Orell Füssli Kommentar
- RG. : Resmî Gazete
- s. : sayfa
- S. : Sayı
- SK : 2525 sayılı Soyadı Kanunu
- T. : Tarih
- TMK : 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
- Y. : Yıl
- Yarg. : Yargıtay
- ZGB : Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907 (*İsviçre Medeni Kanunu*)
- tZGB : Türkisches Zivilgesetzbuch (*Türk Medeni Kanunu*)
- ZK : Zürcher Kommentar
- ZKE : Zeitschrift für Kindes- und Erwachsenenschutz
- zkft. : zukünftig (gelecekteki, müstakbel)
- ZStV : Zivilstandsverordnung (*İsviçre Kişisel Hal Yönetmeliği*)

KAYNAKÇA

- ABİK Yıldız, *Kadının Soyadı ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.
- ACABEY M. Beşir, "Türk Hukukunda Aile Adı (Eşlerin ve Çocukların Soyadı)", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 19, Özel Sayı, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, 2017, s. 493-512.
- AKBULUT Pakize Ezgi, "Türk ve Alman Hukuku'nda Evlenme ve Boşanmanın Kişinin Soyadına Etkisi ve Milletlerarası Özel Hukukta Ortaya Çıkan Sorunlar", *İzmir Barosu Dergisi*, Y. 76, S. 3, 2011, s. 60-78.
- AKINTÜRK Turgut/ATEŞ-KARAMAN Derya, *Türk Medenî Hukuku, Cilt II, Aile Hukuku*, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014.
- AKİPEK Jale G./AKINTÜRK Turgut/ATEŞ Derya, *Türk Medenî Hukuku, Cilt I, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 12. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- AKKAYAN-YILDIRIM Ayça, "Evlilik Dışı Çocuğun Soyadı ve 02.07.2009 Tarih 2005/114 E. 2009/105 K. Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararının Bu Bağlamda Değerlendirilmesi", *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul*, 2010, s. 69-89.
- AKYÜZ Emine, *Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması*, 7. Baskı, Pegem Akademi, Ankara, 2020.
- ATASAYAN M. Gözde, "Kadının Soyadı da Yok", *Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2013, s. 199-219.
- AYAN Mehmet/AYAN Nurşen, *Kişiler Hukuku*, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- AYAN Serkan, "Anayasa Mahkemesi Kararları ve Çocuklar ile Kadının Soyadına İlişkin Değişiklik Tasarısı Taslağı Işığında Soyadının İlk Kez Edinilmesi, Kendiliğinden Değişmesi ve Değiştirilmesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 4, 2012, s. 19-90.

- AYDIN Gülşah Sinem, "Türk Medeni Kanunu m.187 (Anayasa Mahkemesinin 187. Maddenin İptal İstemini Red Kararı ve Gerekli Görülen Yeni Düzenleme Hakkında Bir Değerlendirme)", *Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013, s. 246-275.
- BAŞOĞLU Başak, "Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1, 2017, s. 351-378.
- BAŞ-SÜZEL Ece/KURTULAN Gökçe, "Çocuğun Soyadına İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının İncelenmesi", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 135-136, 2015, s. 77-90.
- BAYGIN Cem, "4721 Sayılı Yeni Medeni Kanunun Evlenme, Boşanma ve Evliliğin Genel Hükümleri Konusunda Getirdiği Değişiklikler", *Bilgi Toplumunda Hukuk: Ünal Tekinalp'e Armağan*, C. II, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 437-461 (Değişiklikler).
- BAYGIN Cem, "Kan Bağına Dayanan Soybağı", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S.1-4, 2002, s. 255-284 (Kan Bağı).
- BAYGIN Cem, *Soybağı Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010 (Soybağı Hukuku).
- BİRİNCİ-UZUN Tuba, "Aile Soyadı Çıkmazı", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4, 2016, s. 97-137.
- BRÄM Verena, *Zürcher Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band II, Das Familienrecht, 1. Abteilung: Das Eherecht (Art. 90-251 ZGB), 2. Teilband, 1c. Unterteilband: Die Wirkungen der Ehe im allgemeinen, Art. 159-180, 3. Auflage*, Schulthess Verlag, Zürich, 1998.
- BREITSCHMID Peter, "Der Name des Kindes: Namenskontinuität oder Namenskoordination mit der Betreuungssituation? Bemerkungen zu BGE 132 III 497", *Zeitschrift für Vormundschafswesen (ZVW)*, 2007, s. 31-33.

- BUDZIKIEWICZ Christine, “§§ 1297–1921, Rom-III-VO, EG-UnthVO/HUntProt”, *Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch mit Rom-I-VO, Rom-II-VO, Rom-III-VO, EG-UnthVO/HUntProt und EuErbVO*, Hrsg. Rolf Stürner, 19. Auflage, C.H. Beck, München, 2023.
- BÜHLER Roland, “Art. 270-270b ZGB”, *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB*, Hrsg. Thomas Geiser/Christiana Fountoulakis, 6. Auflage, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2018.
- CAMPBELL Claudia, “Reform des Namensrechts”, *NJW-Spezial 2024*, s. 132-133.
- CEYLAN Ebru, “Yeni Türk Medeni Kanunu’na Göre Kadının Hukuki Durumu”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, 2016, s. 75-125 (Kadın).
- CEYLAN Ebru, *Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006 (Boşanma).
- ÇAĞLAYAN AYGÜN Gözde, “Evlad Edinme”, *Aile Hukuku*, Ed. Şebnem Akipek Öcal/Hayrunnisa Özdemir, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 423-467.
- ÇAKIRCA Seda İrem, “Evlü Kadının Soyadına İlişkin Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 70, S. 2, 2012, s. 145-164 (Evlü Kadının Soyadı).
- ÇAKIRCA Seda İrem, *Kadın Erkek Eşitliği Açısından MK.m.187'nin Değerlendirilmesi*, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, C. I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 703-748 (Kadın Erkek Eşitliği).
- ÇELEBİ Özgün, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Kadının Soyadı ve Soyadının Çocuğa Aktarımı*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2, 2019, s. 537-614.
- ÇELT Damla Özden, “TMK m. 187'nin İptali Kararının Çocuğun Soyadına Olası Etkileri ve Olması Gereken Hukuk Bağlamında Bir Öneri”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S.

2, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılına Armağan, 2023, s. 1065-1095.

DÖLL Yves, *Erman BGB, Kommentar, Buch 4: Familienrecht, Abschnitt 2: Verwandtschaft, Titel 4: Rechtsverhältnis zwischen den Eltern und dem Kind im Allgemeinen (§§ 1616-1625)*, Hrsg. Harm Peter Westermann/Barbara Grunewald/Georg Maier-Reimer, 16. Auflage, Ottoschmidt, Köln, 2020.

DURAK Yasemin, "Gemeinsames Sorgerecht", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 4, 2020, s. 101-118.

DURAK Yasemin/AYAN Nurşen, "Anayasa Mahkemesinin Türk Medeni Kanunu'nun 187. Maddesini İptal Etmesi Çerçevesinde Kadının ve Çocuğun Soyadının Değerlendirilmesi", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, 2023, s. 359-388.

DURAL Mustafa/ÖĞÜZ Tufan, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, 16. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015.

DURAL Mustafa/ÖĞÜZ Tufan/GÜMÜŞ Mustafa Alper, *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku*, 16. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.

DURSun Esra, *Türk Medeni Hukukunda Kadın ve Çocuğun Soyadı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

EFEDAYIOĞLU Kübra Kamelya, "Evli Kadının Soyadı Problemi", *Ankara Barosu Dergisi*, C. 77, S. 4, 2019, s. 1-36.

EKŞİ Nuray, "Medeni Kanunun Kadının Soyadına İlişkin Hükümünün AİHS, Anayasa, CEDAW ve MÖHUK Kapsamında Değerlendirilmesi", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, C. 9, S. 1, Özel Sayı, Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan, 2011-2012, s. 311-331.

ELÇİN Evgen Gülçin, "Türk Medeni Kanunu'nda Soybağı ve Çocuğun Korunmasında Revize Edilmesi Gereken Hükümler", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 35, S. 1, 2015, s. 97-102.

ELÇİN-GRASSİNGER Gülçin, *Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velâyet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.

ERBEK-ODABAŞI Özge, "Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde Evli Kadının Soyadı", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 19, S. 1, 2017, s. 43-110.

ERCOŞKUN ŞENOL Hatice Kübra, "Soybağı", *Aile Hukuku*, Ed. Şebnem Akipek Öcal/Hayrunnisa Özdemir, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 329-421.

ERDEM Mehmet/MAKARACI-BAŞAK Aslı, *Aile Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.

ERDOĞAN İhsan, "Şahsiyeti İncitici Soyadı Meselesi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1-2, Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağan, 1998, s. 705-712.

ERGENE Deniz, "İnsan Hakları Hukukundaki Gelişmeler Işığında Türk Hukukunda Kadının ve Çocuğun Soyadı Meselesi ve Medeni Kanun'da Değişiklik Önerisi", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 31, S. 2, 2011, s. 123-176.

FEYZİOĞLU Feyzi Necmeddin, *Aile Hukuku*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986.

FRANKHAUSER Roland, "Art. 160 ZGB", *Kurzkommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, 2. Auflage, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2018.

GEISER Thomas, "Das neue Namensrecht und die Kindes- und Erwachsenenschutzbehörde", *Zeitschrift für Kindes- und Erwachsenenschutz (ZKE)*, 2012, S. 353-377.

GENÇ-ARIDEMİR Arzu, "Tanıma Yolu ile Kurulan Soybağı", *Prof. Dr. Zahit İmre'ye Armağan*, Der Yayınları, İstanbul, 2009, s. 1-37 (Tanıma).

GENÇ-ARIDEMİR Arzu, "Türk Hukukunda Anne ve Babası Evli Olan Çocuğun Soyadı ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, C. 9, S. 1,

- Özel Sayı, Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan, 2011-2012, s. 731-753 (Sorunlar).
- GERMEÇ Mahir Ersin, "Çocuğun Soybağı ve Soyadı", *Terazi Hukuk Dergisi*, Y. 7, S. 67, 2012, s. 65-70.
- GÖZTEPE Ece, "Anayasal Eşitlik İlkesi Açısından Evlilikte Kadınların Soyadı", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 54, S. 2, 1999, s. 101-131.
- GRAF-GAISER Cora, "Das neue Namens- und Bürgerrecht", *FamPra.ch* 2013, S. 251-285.
- GÜLER Zeynep, *Türk Hukuku'nda Kadının Soyadına İlişkin Gelişmeler Çerçevesinde Çocuğun Soyadı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- GÜMÜŞ Mustafa Alper, *Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m. 185-281)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.
- GÜVEN Kudret, *İsviçre Medeni Kanunu'ndaki Son Gelişmeler*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2023.
- HATEMİ Hüseyin, *Aile Hukuku*, 9. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- HAUSHEER Heinz/REUSSER Ruth/GEISER Thomas, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band II, Das Familienrecht, 1. Abteilung: Das Eherecht, 2. Teilband: Die Wirkungen der Ehe im Allgemeinen, Art. 159-180 ZGB*, Hrsg. Heinz Hausheer, Stämpfli Verlag, Bern, 1999.
- HAVUTCU Ayşe/KALKANCI Yasemin, "Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları Işığında Kadının Soyadı", *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 2, 2020, s. 135-180.
- HEGNAUER Cyril, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band II, Das Familienrecht, 2. Abteilung: Die Verwandtschaft, 2. Teilband: Die Wirkungen des Kindesverhältnisses, 1. Unterteilband: Die Gemeinschaft der Eltern und Kinder, Art. 270-*

275 ZGB, *Die Unterhaltspflicht der Eltern*, Art. 276-295 ZGB, Hrsg. Heinz Hausheer, Stämpfli Verlag, Bern, 1997.

HELVACI Serap, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin Kararları Işığında Evli Kadının Soyadı", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 35, S. 1, 2015, s. 157-169.

HELVACI Serap/KOCABAŞ Gediz, "Fransız, Alman, İsviçre ve Türk Hukuklarında Kadının Soyadı", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 21, S. 2, Prof. Dr. Mehmet Âkif Aydın'a Armağan, 2015, s. 615-544.

IŞINTAN Pelin, "Anayasa Mahkemesi'nin 8.12.2011 Tarihli Kararı Işığında Türk Hukukunda Velayet Hakkı Kendisine Verilmiş Kadının Çocuğun Soyadını Seçme Hakkı Mevcut Mudur?", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 1, 2012, s. 265-279.

İNCE Nurten, "Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı", *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S. 2, 2017, s. 37-58.

KALENDER, Ahmet, "Evliliğin Genel Hükümleri", *Medeni Hukuk-II, Aile Hukuku*, Ed. Metin İkizler/Özlem Tüzüner, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 208-244.

KARAMAN Ebru, "Türk Hukukunda Evli Kadının Soyadı", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Y. 5, S. 49, 2017, s. 42-66.

KEMPER Rainer, "§§ 1616 bis 1618 BGB", *Nomos Hand Kommentar, Bürgerliches Gesetzbuch*, 12. Auflage, Nomos, Baden-Baden, 2024.

KILIÇOĞLU Ahmet M., *Aile Hukuku*, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2022.

KILIÇOĞLU-YILMAZ Kumru, "Kadının Bitmeyen Soyadı Sorunu", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4, 2014, s. 579-594.

KROLL-LUDWIGS Kathrin, *Erman BGB, Kommentar, Buch 4: Familienrecht, Abschnitt 1: Bürgerliche Ehe, Titel 5: Wirkungen der Ehe im Allgemeinen (§§ 1353-1362)*, Hrsg. Harm Peter

Westermann/Barbara Grunewald/Georg Maier-Reimer, 16. Auflage, Ottoschmidt, Köln, 2020.

LETTMAIER Saskia, "Kritische Überlegungen zum Referentenentwurf des Bundesministeriums der Justiz: Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Ehenamens- und Geburtsnamensrechts", *NZFam* 2023, S. 625-632.

LUGANI Katharina, "Müller-Lüdenscheidt als Chance-Doppelname als Rechts- und Reformproblem", *NJW* 2024, s. 133-137.

MICHEL Margot/SCHLATTER Christina, "Art. 270-270b ZGB", *Kurzkommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, 2. Auflage, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2018.

MORTAŞ Süleyman, "Evlene Kadın ile Velayeti Kadına Bırakılan Çocuğun Soyadının Belirlenmesinde 'Kocanın Soyadı' Parametresi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 20, S. 2, s. 2016, s. 311-369.

NOMER Halûk N., "Avrupa Birliğine Üye Devletlerde ve Türkiye'de Evlenen Kadının ve Ortak Çocuğun Soyadı", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 22, S. 2, Prof. Dr. Ergin Nomer'e Armağan, 2002, s. 421-450.

OĞUZMAN M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR Saibe, *Kişiler Hukuku, Gerçek ve Tüzel Kişiler*, 15. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015.

OKTAY-ÖZDEMİR Saibe, "Aile Hukukunda Eşitliğe Aykırı Hükümler", *Prof. Dr. Zahir İmre'ye Armağan*, Der Yayınları, İstanbul, 2009, s. 289-305 (Eşitliğe Aykırı Hükümler).

OKTAY-ÖZDEMİR Saibe, "Soyadı ile İlgili İsviçre Medeni Kanunu'nda 2013 Yılında Yürürlüğe Giren Değişiklikler ile Türk Hukukundaki Durumun Karşılaştırılması", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 22, S. 3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. II, 2016, s. 2017-2032 (İsviçre Medeni Kanunu).

- ÖCAL-APAYDIN Bahar, “Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı Meselesi Çözümüne Kavuşturulmuş Mudur?”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 2, 2015, s. 425-458.
- ÖZDAMAR Demet, “5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun Türk Medeni Kanunu’ndaki İlkeler Işığında Değerlendirilmesi”, *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan*, C. II, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s. 1599-1675.
- ÖZDAMAR Demet, “Pozitif (Olumlu) Ayrımcılık Yönü ile Avrupa Birliği’nde ve Türkiye’de Kadının Hukuki Konumuna İlişkin Son Gelişmeler”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 2, 2006, s. 11-67.
- ÖZDEMİR Hayrunnisa, “Türk ve İsviçre Medenî Hukuku’nda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 57, S. 3, 2008, s. 561-598.
- ÖZDEMİR Hayrunnisa/RUHİ Ahmet Cemal, *Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- ÖZEN Burak, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadının Soyadı”, *Makaleler – Tebliğler (2001-2020)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 459-460 (Kadının Soyadı).
- ÖZEN Burak, “Soyadının Soybağı Yoluyla Kazanılması ve Bu Yolla Kazanılan Soyadında Değişiklik Yapılması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 16, S. 3-4, 2010, s. 171-194 (Soybağı).
- ÖZKAN Hasan, *Türk Medeni Yasası ve Uygulaması, Aile Hukuku-II (Md. 202-395)*, 3. Cilt, Legal, İstanbul, 2017.
- ÖZTAN Bilge, *Aile Hukuku*, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015.
- PEHLİVAN Mehmet Gökhan, “Soyadı Kavramı ve Küçüklerin Soyadı ile Velayet Hakkı Arasındaki İlişkinin Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 7, 2016, s. 793-829.

- PÖCKER Markus, “§§ 1616–1625”, *Beck’scher Online-Kommentar BGB*, Hrsg. Wolfgang Hau/Roman Poseck, 71. Edition, C.H. Beck, München, 2024.
- REYHANİ-YÜKSEL Sera, “Türk Medenî Kanunu Bakımından Kadın-Erkek Eşitliği”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 2, 2014, s. 175-200 (Kadın-Erkek Eşitliği).
- REYHANİ-YÜKSEL Sera, *Velayet Hakkı ve Anayasal Sınırları*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2020 (Velayet Hakkı).
- SARIKAYA Murat, “Türk Hukukunda Kadının ve Çocuğun Soyadına İlişkin Güncel Durumun Değerlendirilmesi: Çelişkili Yaklaşımlar ve Düzenleme Eksiklikleri Bakımından Çözüm Önerileri”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9, S. 2, 2021, s. 429-444.
- SCHLUMPF Michael/FRAEFEL Christian, “Art. 270-270b ZGB”, *CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht Art. 1–456 ZGB - Partnerschaftsgesetz*, Hrsg. Ruth Arnet/Peter Breitschmid/Alexandra Jungo, 4. Auflage, Schulthess, Zürich, 2023.
- SCHMID Ursula, “Art. 160 ZGB”, *Orell Füssli Kommentar, ZGB-Kommentar*, Hrsg. Jolanta Kren Kostkiewicz/Stephan Wolf/Marc Amstutz/Roland Fankhauser, 4. Auflage, Orell Füssli Verlag, Zürich, 2021.
- SCHWANDER Ivo, “Art. 160”, *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB*, Hrsg. Thomas Geiser/Christiana Fountoulakis, 6. Auflage, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2018.
- SCHWER Dominic, “§§ 1616 bis 1618 BGB”, *juris Praxiskommentar BGB, Band 4, Familienrecht*, Hrsg. Maximilian Herberger/Michael Martinek/Helmut Rüßmann/Stephan Weth/Markus Würdinger/Wolfram Viefhues, 9. Auflage, Online-Nutzung, Saarbrücken, 2020.
- SEROZAN Rona, *Çocuk Hukuku*, Genişletilmiş İkinci Bası’dan Tıpkı Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017 (Çocuk Hukuku).

- SEROZAN Rona, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku*, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015 (Medeni Hukuk).
- SERT-SÜTÇÜ Selin, “Soybağının Kurulması”, *Çocuk Hukuku, Genel Esaslar ve Güncel Meseleler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 251-321.
- STEHLI Claudia, “Art. 270-270b ZGB”, *Orell Füssli Kommentar, ZGB-Kommentar*, Hrsg. Jolanta Kren Kostkiewicz/Stephan Wolf/Marc Amstutz/Roland Fankhauser, 4. Auflage, Orell Füssli Verlag, Zürich, 2021.
- ŞEN DOĞRAMACI Hayriye, “Evliliğin Hükümleri”, *Aile Hukuku*, Ed. Şebnem Akipek Öcal/Hayrunnisa Özdemir, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 215-266.
- TEKİNAY Selâhattin Sulhi, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992 (Kişiler Hukuku).
- TEKİNAY Selâhattin Sulhi, *Türk Aile Hukuku*, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1990 (Aile Hukuku).
- TOKAT Hüseyin, *Türk Hukukunda Gaiplik*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- TUOR Peter/SCHNYDER Bernhard/SCHMID Jörg/RUMO-JUNGO Alexandra, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 12. Auflage, Schulthess, Zürich-Basel-Genf, 2002.
- TURAN-BAŞARA Gamze, “Ana ile Evlilik Dışında Doğan Çocuk Arasındaki İlişkiyi Düzenleyen Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 131, 2017, s. 211-238.
- von SACHSEN GESSAPHE Karl August Prinz, “§ 1355 BGB”, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 9, Familienrecht I, §§ 1297-1588, Versorgungsausgleichsgesetz – Gewaltschutzgesetz Lebenspartnerschaftsgesetz, Abschnitt 1: Bürgerliche Ehe, Titel 5: Wirkungen der Ehe im Allgemeinen (§§*

1353–1362), Hrsg. Elisabeth Koch, 9. Auflage, C.H. Beck, München, 2022.

von SACHSEN GESSAPHE Karl August Prinz, “§§ 1616–1625 BGB”, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 10, Familienrecht II, §§ 1589-1921, RelKErzG, VBG, SGB VIII, SaRegG, Abschnitt 2. Verwandtschaft, Titel 4. Rechtsverhältnis zwischen den Eltern und dem Kind im Allgemeinen (§§ 1616–1625), Anh. § 1618: Das Recht des Kindesvornamens*, Hrsg. Dieter Schwab, 9. Auflage, C.H. Beck, München, 2022.

YILDIRIM Abdulkerim, *Türk Aile Hukuku*, 5. Baskı, Monopol Yayınları, Ankara 2023.

YILMAZ Süleyman, *Medeni Hukuk, Cilt III, Aile Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2023.

YILMAZ Süleyman/ÇAVUŞOĞLU Gökçe Filiz, “Soyadı Üzerine Güncel Hukukî Sorunlar”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 1, 2020, s. 3-30.

YÜCEL Yeliz, *Türk Medeni Hukukunda Boşanma Halinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı, On İki Levha Yayıncılık*, İstanbul, 2018.

YÜNLÜ Semih, “Soybağının Hükümleri: Genel Hükümler ve Velayet”, *Medeni Hukuk-II, Aile Hukuku*, Ed. Metin İkizler/Özlem Tüzüner, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 378-416.